

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE

ÅRSSKRIFT 2023

Nittioandra årgången

INNEHÅLL

PETER JOHANSSON

En man i det vänersborgska 1800-talets mitt3

LENNART LINNARSSON

Kyrka blir Ordenshus, båda jubilerar25

KARL BERNLING Gatunamnen i Vänersborg

Del II – nytillkomna gatunamn 1978-202331

JAN-OLOF GUSTAFSSON

Från "Thalia" till Gösta Wennberg47

HÅKAN LIND

Vänersborgskören Björnligan fyller 40 år71

BENGT ISRAELSSON Nationalföreningen mot emigrationen

med byrå i Vänersborg77

Årskrönika96

Minnesord102

Medlemsförteckning 118

Styrelseberättelse137

Årsbokslut139

Gillet styrelse och funktionärer140

Medlemsinformation141

Gillemästerskap i Golf145

Annonser146

Fredrik August Zettergren

En man i det vänersborgska 1800-talets mitt

Av
Peter Johansson

Genom ett auktionsinköp vid mitten av 1970-talet lyckades Vänersborgs museum förvärva en skissbok av synnerligen stort värde för kännedomen om 1800-talets Vänersborg. Boken rymmer ett betydande antal skisser och teckningar visande stads- och landskapsvyer, huvudsakligen från centrala Vänersborg och stadens lantliga omgivningar. Skissboken kan ses som ett unikt dokument, nästan ett planschverk, över Vänersborg från den tid då staden reste sig ur askan från 1834 års förödande stadsbrand för att bli till den växande och ekonomiskt starka sjöfarts-, ämbetsmanna- och lärdomsstad som etablerades vid århundradets mitt. Teckningarna spänner över perioden 1842-1870 och andas en detaljskärpa och realism som gör att de kan ses och användas som ett trovärdigt historiskt dokument för förståelsen av de miljöer som avbildats. År 1978 lät föreningen Vänersborgs Musei Vänner, med stöd av antikvarien Wilhelm Ängermark, publicera ett antal av teckningarna i boken *"Teckningar från Vänersborg"*.

Konstnären vilken skapat dessa unika bilder hette Fredrik August Zettergren och var vid museets inköp av boken en person som förmodligen var bortglömd av de flesta invånare i den stad han en gång så flitigt avbildade. Vid den tid Zettergren vandrade på stadens gator med sin skissbok var det dock få som inte visste vem Zettergren var – en person vilken man kan säga verkade i sin stads mitt. Han kunde etiketteras med ett flertal olika titlar – farmaceuten, bokhandlaren, bibliotekarien, läraren, konstnären, kommunalmannen, försäkringsagenten, bankmannen och familjefadern. Inom ramen för denna artikel görs ett försök att teckna delar av den dynamiske Zettergrens mångfacetterade liv, bakgrund och betydelse för Vänersborg.

Fredrik August Zettergren. Foto omkring 1880, fotograf okänd.

Familjebakgrund

Fredrik August Zettergren flyttade till Vänersborg 1839, till en stad som då ännu bar tydliga spår efter den stadsbrand som fem år tidigare lade nära nog all bebyggelse i ruin. Ännu fanns obebyggda brandtomter men allt fler byggnader reste sig ur askan, byggnader som visade att Vänersborg var på väg in i en ny tid.

Zettergren kom från Vaxholm där han bott merparten av sin uppväxt. Födelseort var emellertid Östermalm i Stockholm där han kom till världen 15 maj 1818 i Svea Artilleriregementes församling. Föräldrarna var Fredrik Adolf Zettergren (1791-1868) och Maria Magdalena Unander (1791-1879). Orsaken till att Fredrik August föddes i en militärförsamling var att hans far vid tillfället hade en anställning där som bataljonsläkare med en gedigen militär karriär bakom sig.

Fredrik Adolf hade redan som 17-åring fått börja praktisera fältmedicin under det finska kriget mot Ryssland 1808-1809. Han fick där uppleva det svenska nederlaget och förlusten av vår östra rikshalva. Under återtåget hamnade han en tid på Åland där han återhämtade sig från förfrysningsskador på händer och fötter. Nästa gång Fredrik Adolf gick i fält var i samband med Napoleonkrigen då han medföljde de

Vänersborg sett från Dalbobergen sommaren 1842. En ny stad reser sig ur ruinerna efter stadsbranden åtta år tidigare. Teckning av F A Zettergren 11 augusti 1842. (Vänersborgs museum)

svenska trupperna i fältslagen vid Dennewitz och Leipzig 1813 där han utmärkte sig för personlig tapperhet. Året därpå, 1814, tjänstgjorde han som bataljonsläkare under fälttåget mot Norge.

Det var först efter hemkomsten från norska fälttåget som Fredrik Adolf Zettergren planerade för att bilda familj. Sommaren 1817 gifte han sig med Maria Magdalena Unander, dotter till sadelmakarmästaren Carl Unander (1754-182?) och Ulrika Carlsten (1758-1839). Fredrik Adolf och Maria Magdalena hade känt varandra sedan lång tid då de som barn växt upp i samma kvarter i Klara församling i Stockholm.

För förståelsen av Fredrik August Zettergrens vägval i livet kan det här vara av betydelse att även lyfta fram hans farfar Anders Zettergren (1757-1805). Om fadern Fredrik Adolf varit läkare hade dennes far en helt annorlunda bakgrund. Anders var född och uppvuxen i Stockholm. Han visade på en konstnärlig talang och fick möjlighet att gå i lära hos den berömde konstnären Louis Jean Deprez vilken under flera år verkade på uppdrag av Gustav III. Zettergren skall under sin tid med Deprez bland annat ha biträtt denne som dekorationsmålare vid Kungliga

Operan åren 1793-94. Zettergren verkade även som porträttmålare och skall ha varit den förste i landet som kunde tillverka transparent målade rullgardiner. Hans hustru hette Brita Maria Bergling (1754-18??)

Vaxholms fästning. Här tjänstgjorde Fredrik August Zettergrens far som bataljonsläkare från år 1822 och Vaxholm kom därför att bli Zettergrens uppväxtmiljö under barn- och ungdomsåren. Oljetryck, 1800-tal. Foto Cecilia Nordstrand. (Sjöhistoriska museet, Stockholm)

När Fredrik August Zettergren var fyra år, 1822, lämnade familjen Östermalm och Svea Artilleriregementes församling för att flytta ut till Vaxholm där fadern fortsatte sin tjänst som bataljonsläkare. Familjen utökades och under åren fram till 1829 föddes ytterligare fem barn, tre söner och två döttrar. Under åren på Vaxholm fick familjen Zettergren bevittna hur bygget av nuvarande Vaxholms fästning påbörjades varför man kan säga att de i mycket levde och verkade på en byggarbetsplats.

Vid 17 års ålder, 1835, flyttade Fredrik August till Stockholm för att två år senare återvända till Vaxholm. Troligen var det nu han påbörjade sin utbildning till farmaceut. Även om han inte valde läkarbanan så gick han till del i sin faders fotspår inom medicinen. När han 1839

för gott lämnade Vaxholm var målet Vänersborg och en ny fas tog sin början i Fredrik August Zettergrens liv.

Farmaceuten, bokhandlaren och teckningsläraren

När Vänersborg förintades av den röde hanen 1834 lades även dess apotek i aska. För att lätta den mest akuta bristen på medicin donerade Apotekaresocieteten och ett handelshus i Stockholm medicin till ett värde av 800 riksdaler till den brandhärjade stadens befolkning. Ett provisoriskt apotek inrättades i dåvarande komministerbostället vid Residensgatans södra ände, invid Kronobageriet. Det var detta apotek som apotekaren Per Severin Phylson (1793-1877) övertog då han med sin familj flyttade till Vänersborg från Lindesberg 1837. Närmast omgående började Phylson planera för ett nytt apotek och två år senare stod ett ståtligt apotekshus färdigt på adressen Drottninggatan 14, i hörnet av Drottning- och Edsgatan. Byggnaden, som uppförts av byggmästare Anders Lindedal, inrymde såväl apotekslokal och laboratorium som bostad för apotekarfamiljen och några av de anställda.

Det var samma år som den nya apoteksbyggnaden stod klar, 1839, som Zettergren flyttade till Vänersborg och fick tjänst hos Phylson som ”pharmaciae elev”. Tanken var att han här skulle tillbringa ett antal läroår för att i framtiden själv kunna få titulera sig apotekare och få privilegiet öppna apotek i någon stad.

Vänersborgs torg sett mot norr. I mitten tronar, som en av stadens mest påkostade byggnader, det av apotekare Phylson då nyuppförda apoteket. Teckning av F A Zettergren 1 maj 1844. (Vänersborgs museum)

Om Zettergren inspirerats till sin medicinska bana av fadern så bar han även på en talang från farfadern – konstnären. Den äldsta bevarade teckningen i den ovannämnda skissboken är daterad i augusti 1842 och visar en vy över staden sedd från Dalbobergen på västra sidan av Vänersborgsviken. Detta tyder på att han med största säkerhet redan under uppväxtåren i Vaxholm börjat utveckla sina konstnärliga talanger.

Att Zettergrens konstnärliga kvaliteter höll visas av att han redan samma år som den äldsta bevarade teckningen utfördes, 1842, anställdes som teckningslärare vid stadens apologistkola. Det var den driftige skolrektorn Carl Samuel Hultström som noterade den duglige unge konstnären och slöt honom till den krets av lärare med vilka han skulle komma att utveckla apologistkolan till ett fullskaligt läroverk kring år 1860. Läroverksgossarna hade förkärlek till att ge sina lärare smeknamn och Zettergrens kom att bli ”Kinesen” då några av eleverna tyckte hans ansiktsdrag var något ”kinesiska”. Någon elev har vittnat om att Zettergrens främsta förmåga kanske inte var att hålla ordning i klassen där ibland stämningen kunde bli stökig och rittabeller for då som projektiler i klassrummet mellan eleverna. Denna disciplinära brist till trots kom Zettergren att kvarstå som teckningslärare i 43 år, ända till 1885, om än under de sista åren som vikarie.

År 1868 beslutade landstinget att avsätta medel för att avhjälpa de brister i teckningskunskap man noterat hos flera folkskollärare inom länet. Tanken var att dessa lärare skulle kunna erbjudas en särskild utbildning i ämnet och frågan gick då till Zettergren som erbjöd sina tjänster utan kostnad. En grupp lärare reste till Vänersborg i mitten av augusti för att genomgå en veckas intensivkurs i läroverkets lokaler med Zettergren som lärare. För att minska kostnaderna vad gäller papper lät Zettergren lärarna göra de första övningarna på griffeltavlor. Lärarna prisade Zettergrens goda pedagogiska förmåga och en som också imponerades var landshövdingen Eric Sparre som en dag gjorde besök för att se kursdeltagarnas färdigheter.

Zettergren undervisade inte enbart eleverna vid läroverket och folkskollärare med bristfällig talang i teckning utan höll även privatkurser i *”linear- och frihandsteckning äfvensom ritning med craijon och lasyr”*. I samma annonser där han saluförde sina teckningskurser erbjöd han dessutom kurser i tysk grammatik samt rättstavning.

Vänersborgs läroverk där Zettergren år 1842 påbörjade en över 40 år lång karriär som teckningslärare. Foto 1867. Fotograf troligen C E Kjellin. (Vänersborgs museum)

Tjänsten som teckningslärare var i första hand en sidosyssla till Zettergrens arbete vid apoteket där han efter några år befordrades till provisor, föreståndare under apotekare Pyhlsons ledning. Han kom nu att knytas ännu närmare apotekarfamiljen då han förälskat sig i apotekarens dotter Sophia Aurora Pyhlson (1826-1890) och de båda gifte sig i oktober 1851. Även om Zettergren nu blev en del av apotekarens familj kom han något år innan giftet att engagera sig i ännu ett yrke - bokhandlarens.

Vänersborg hade haft bokhandel sedan Adolf Bonnier 1832 grundat en filial i staden. Efter en mellanhand övertogs bokhandeln redan 1835 av Gustaf Gideon Norlin, vilken även var lärare vid apotegistskolan. Till att börja med hade Norlin ingen butikslokal utan sålde böcker i sin egen lägenhet på Drottninggatan 12. Förutom bokhandel öppnade han även ett privat lånebibliotek där låntagare kunde betala för tidsbegränsade medlemskap och därmed få rätten att låna litteratur. Efter flera år, 1843, meddelade Förlagsföreningen att man ämnade överlåta rätten att driva bokhandel till annan handlare då Norlin fortsatt försäljningen från det egna hemmet. Detta hinder undanröjdes då Norlin givit löfte att öppna bokhandel i särskild lokal samt anställa biträde.

Som biträde i bokhandeln kom Norlin några år senare att anställa Zettergren. I januari 1850 blev Zettergren kompanjon i bokhandeln

som då kom att drivas under namn GG Norlin & Co, ett företag som nu rubricerade sig som ”Bok-, Musik- och Konsthandel” – tre områden där Zettergren skulle visa sig vara rätte mannen. Orsaken till att Norlin öppnade upp för kompanjonskap var enligt honom själv att han behövde avlastning då han även drev verksamhet i Stockholm och Göteborg. Sanningen var väl också att Norlin var på väg att lämna Vänersborg då han utnämnts till kyrkoherde i Åsle i Västergötland. Historien kom att få en drastisk vändning då Norlin, innan tillträdet av kyrkoherdetjänsten, blev ett av offren för den koleraepidemi som härjade i Vänersborg hösten 1850.

När Norlin avlidit stod Zettergren ensam med bokhandeln. Han saknade inte helt erfarenhet då han en tid arbetat för och med Norlin. Dessutom var Zettergren sedan slutet av 1840-talet medlem i föreningen Bildnings-Cirkeln, en förening som anordnade föreläsningar samt höll bibliotek. Zettergrens roll i föreningen var bland annat att ansvara för just biblioteket samt hålla vissa föredrag. När Zettergren på hösten 1850 stod ensam med bokhandeln fick han även ta över förre kollegan Norlins agentur för Tyska Livförsäkringsbolaget och han var inte sen att använda koleraepidemin som argument för vikten av att teckna livförsäkring. Året därpå, i november 1851, fick Zettergren även agenturen för Schlesiska Brandförsäkrings-Bolaget. Med alla dessa nya åtaganden valde Zettergren väg och lämnade sin tjänst som provisor på svärfaderns apotek för att i stället satsa på karriären som bokhandlare, försäkringsagent och teckningslärare.

Två år efter Norlins död, i oktober 1852, öppnade Zettergren bokhandel i eget namn i ny lokal i järnhandlare Caulvins hus i nordöstra hörnet av Drottning- och Edsgatan med ingång från Edsgatan. Efter att en kortare tid haft bokhandelns lånebibliotek stängt var detta åter öppnat och man kunde teckna sig som låntagare för en kostnad av 5 riksdaler per år. Skalan var sedan fallande för halvår, kvartal, månad, vecka ned till en dag vilket kostade 8 skilling banco. Under dessa tidiga år som egen bokhandlare växte Zettergrens familj då han och Sophia Aurora fick sönerna Fredrik Hjalmar Severin 1852 och Carl Frithiof Adalrik 1854.

Familjen Zettergrens ekonomi tycks ha stärkts under följande år och 1857 blev de husägare vid köpet av änkefru Carolina Hafvenströms fastighet med adress Drottninggatan 18. Redan i februari månad året därpå, 1858, kunde Zettergren annonsera att han flyttat bokhandeln till ny lokal i den egna fastigheten. När man läser Zettergrens annonser framstår bokhandeln som en fascinerande värld med förmodligen stadens mest mångfacetterade varusortiment. Bara för att ta ett axplock av

År 1852 öppnade Zettergren bokhandel handlare Caulvins hus, i nordöstra hörnet av Drottning- och Edsgatan. Fem år senare köpte han och hustrun grannfastigheten, Drottninggatan 18. Dit flyttades då bokhandeln liksom Vänersborgs Sparbanks kontor där Zettergren under ett antal år var kassör. Foto visande Caulvins hus i förgrunden, cirka 1880-tal av okänd fotograf. (Vänersborgs museum)

allt som erbjöds utöver böcker och tidskrifter kan nämnas; kartor, noter, giktkejdor, örtkarameller, tandpasta, pomador, balsam, hårvax, fransysk brödessens, stearinljus, tavelramar, kägelspel, olika musikinstrument, bläck, barometrar, kikare, glasögon, fotografier, planscher, vyer, ritpapper, hängmattor och inte att förglömma *"fotplåstret Haschich"* mot liktornar. Genom illustrerade tidskrifter och journaler kunde kunderna drömma sig bort och få bilder av fjärran och exotiska delar av vår värld. Man kunde även erbjudas årsprenumerationer på flera av dessa tidskrifter. Säkerligen var också många nyfikna på de både vackra och dramatiska illustrationerna från södra Afrika när Zettergren 1856 fick in vänersborgaren Charles John Anderssons reseskildring från södra Afrika – *"Sjön Ngami"*.

Av de vyer som bokhandeln sålde var en av de populärare skapad av Zettergren själv. År 1852 hade han låtit en firma i Köpenhamn trycka en plankarta över centrala Vänersborg. Kring själva kartan löpte en ram med stadsvyer vilka Zettergren själv tecknat förlagorna till och som man även finner i den tidigare nämnda skissboken. Vyn, som kostade 1 riksdaler och 16 skilling banco, kom att nytryckas på 1970-talet.

Zettergrenska bokhandeln blev även något av en centralpunkt för kulturlivet i Vänersborg. Det var här man kunde boka platser och biljetter till många av de konserter och teaterföreställningar som arrangerades. Här kunde man även boka sig för deltagande i olika utbildningar såsom exempelvis språkkurser. Zettergren stod även vid flera tillfällen som mottagare av pengar vid olika välgörenhetsinsamlingar, pengar som han senare förmedlade till rätta mottagare. Bland insamlingarna kan man notera allt från den för medel till Karl XII-staty i Stockholm till insamling för nödlidande i Finland, danska soldaters fattiga familjer eller till den behövande änkan efter mördade postiljonen Liljequist. Därtill var bokhandeln samordnare av adresser där landstingsledamöter kunde erbjudas nattlogi i samband med landstingsmöten i staden.

Uti F. A. ZETTERGREN'S Bok- och Musikhandel till salu (priserna äro i boko): Glädjen högt i tak! Vald samling af 60 äldre och nyare lekar för större och mindre Sällskaper under Jul och andra Helger af K. E. V. HÖÖKENBERG. 16 sk. Hvad betyder min gåfva? Förklaring öfver mer än 500 olika sakers betydelse då de användas till Julklappar och andra gåfvor. Motstycke till Blomsterspråket af K. E. V. HÖÖKENBERG. 8 sk. Höökensberg i Kjölsäcken. En vägledning för de unga. Gyllene regler i konsten att skicka sig. Gamla men aldrig föräldrade Visetsregler. Om Temperamenterna samt den stora konsten att bära Schal. Af K. E. V. HÖÖKENBERG. Med 4 plancher. 16 sk. Höökensberg som Kock, Hemfärgare och Tafeltäckare. Innehållande anvisningar till läckra Säsberedningar, Delikatesser för Frukostbordet, Hemfärgning på Ylle, Linne, Siden etc. etc. samt ett dusin moderna Servettbrytningar. Med 30 Trädsnitt. Den stora Spåmannen och Profeten. af K. E. V. HÖÖKENBERG. Med tillägg af El K—re. 16 sk. De Goda Barnen. Valda, lärorika Berättelser till Betöning och uppmuntran för alla snälla Små, af Christ. Schmid m. fl. Med 4 kol. planch. 24 sk. Farbrors små Berättelser för alla små och snälla Barn. Med 4 kol. plancher. 12 sk. Skogsfläckans Sagor af Axel. 2 sk. Den lilla Julpoeten. 1 Ärgången 270 Splitternas Julklapps-Deviser och Grötrim till monstration på Julafton af B—n. 2 Upplagen, med mer än hälften nya. 16 sk. Morgens Fischer. En Komisk Kalender för nästkommande år. Med små bidrag af Stora Författare. 16 sk. Bref om America till Hemnvarande Landsmän från Carl E. SWALANDER. Första brefvet. Inledning. Resan till New-York. 8 sk.	Amerikanska Karrikatyror. Peter Pipers Jagt-äventyr. 8 sk. Miniatyr-Almanach 1855. Med Porträtter och fina Stålgravyrer i eleg. band. 1 Rg. Violblomman. Toilett-Kalender för 1855. Med fina Stålgravyrer. 32 sk. Vid Bålen. Friska Sånger med bifogade melodier. samlade och utgifna af Axel I. Ståhl. Seante. Anekdot-Kalender för nästa år. Innehållande Trehundradesextiofem bättre Anekdoter, Ordlekar, Infall och dylikt kuckel, deraf många äro lika nya som Almanachen. Då och då ibland glada gossar upptecknade af E N Gladman. Nya Skrifter för Barn och Ungdom. Faror och äfventyr till lands och vatten. Resebilder af D. Köb. Översättning af Förf. till »Sjögungfruns Sagor», med 2 kol. plancher. 2 Rg. Filtens Betöning. Moraliska Berättelser för vetgiriga Barn; med 4 kolorerade plancher. 1 Rg. Barnens Julglädje. Lärorika Berättelser för lilla Barn; utgifne af Mag. C. M. Ekbohrn, med 4 kol. plancher. 1 Rg. Bed och Arbeta. Lärorika Berättelser för Barn, utgifne af Mag. C. M. Ekbohrn, med 4 kolorerade plancher. 1 Rg. Vid Julbrasan. Berättelse för lydiga Barn, utgifven af Mag. C. M. Ekbohrn, med 4 kolorerade plancher. 1 Rg. Den goda Fru på Skogstorp. Moraliska Berättelser för Barn och Ungdom af Wilhelmina Ståhlberg. med 5 kol. pl. 40 sk. Lilla Systern. Lärorika Berättelser för Barn emellan 8 och 10 år; med 4 kol. plancher. 32 sk. Ungdomens Fristunder. Berättelser af utmärkta tyska författare, till nöje och undervisning för svenska ungdomen, bearbetade af Mag. C. M. Ekbohrn, med 6 färglagda teckningar. 1: 8. ☞ Alla dessa ungdomsskrifter, som hafva ett prydligt yttre, äro tryckta med stora, rediga stilar. Konnossementer, Förbudssedlar, Blanketter för nytt och omsatt lån i Rikets St. Bank till salu i Bokladan.
---	--

Zettergrenska Bokhandeln annonserade flitigt i stadens lokaltidning för att marknadsföra de nya böcker, tidskrifter, journaler och mycket annat som inkommit. Ur: Tidning för Wenersborgs Stad och län 29 november 1854. (Vänersborgs museum)

Efter 22 år som bokhandlare beslutade sig Zettergren för att avveckla sin verksamhet. Då han fått godkännande från Svenska Bokförläggareföreningen överlät han verksamheten på Axel Polheimer från och med 1 januari 1873. Bokhandeln kom även fortsättningsvis att behålla namnet *"Zettergrenska Bokhandeln"* men flyttade tillbaka till den lokal på Drottninggatan 12 där Norlin tidigare haft sin bokhandel. Polheimer kom dock aldrig att vinna samma personliga popularitet som Zettergren haft.

Förtroendeuppdragen

Utöver sina yrkesmässiga åtaganden som farmaceut, bokhandlare och lärare hade Zettergren under sina år i Vänersborg ett stort antal förtroendeuppdrag. Flera av dessa uppdrag hade central betydelse för stadens utveckling under de aktuella åren och de bör ha tagit avsevärd tid och kraft i anspråk.

Ett av de tidigare uppdragen är i den föreläsnings- och biblioteksförening som gick under namnet Bildnings-Cirkeln. Liknande samman slutningar fanns på flera håll i landet och Vänersborg fick sin cirkel 1849 med komminister Fredrik Rådberg som den drivande kraften. Syftet med cirkeln var att genom såväl föreläsningar, som diskussioner och tillhandahållande av ett bibliotek sprida samhällsnyttig kunskap till ett brett spektrum av stadens invånare. Särskilt månade man om att man skulle finna ökad förståelse mellan samhällets "bildade" skikt och arbetarna. Redan hösten 1849 höll Zettergren sin första föreläsning i föreningen och ämnet var då kemi. Föreläsningen följdes av en längre serie inom samma ämne. När Zettergren i januari 1851, på föreningens högtidsdag, stod i talarstolen hade 300 personer samlats för att lyssna till hans föredrag *"Arbetets ära"*. Här berörde han själva syftet med cirkelns arbete när han vände sig mot den ringaktning som ofta samhällets arbetade befolkning möttes av. Han lyfte *"arbetarens hedrande ställning i samhället och den rätt till aktning som han, såsom sådan förtjänar; då arbetaren är vad han kan och bör vara"*. Frågan är väl hur många ur "den arbetande klassen" som kom till cirkelns aktiviteter och vilken förbrödring samhällsklasserna emellan man verkligen skapade.

Zettergrens viktigaste roll i cirkeln var uppbyggande av lånebiblioteket. Under våren 1850 föreslog han insamling av medel för bokinköp. Detta skulle bland annat ske genom att medlemmarna skänkte olika slöjd- och hantverksalster vilka ställdes ut till försäljning under hösten samma år. Passande nog blev Zettergren också vald till cirkelns

bibliotekarie. Bildnings-Cirkeln blev emellertid inte särskilt långlivad och verksamheten upphörde efter några år.

Medborgarnas bildning var något som verkligen tycks ha legat Zettergren särskilt varmt om hjärtat, då inte endast i sin yrkesroll som lärare. Vi ser det i hans strävanden att nå breda folkgrupper inom Bildnings-Cirkeln men inte minst genom hans mångåriga engagemang i Vänersborgs Slöjd- och Tekniska skola där han fram till sin död satt i skolans styrelse varav lång tid som dess ordförande. Vid skolan ställde han även sina kunskaper som lärare i ritning till förfogande. Denna skola hade bildats genom en sammanslagning av två skolor, Friskolan och Slöjdskolan, vid början av 1880-talet. Skolorna hade i mycket samma syfte där det gällde att erbjuda ungdomar utbildningar inom olika hantverksyrken men även ämnen såsom matematik och bokföring. Att dessa utbildningar kom till stånd från 1860-talet och framåt hade sin grund i de äldre hantverksskrånas upplösning där man tidigare erhållit utbildning hos en mästare såsom lärlingar och gesäller. Zettergren engagerade sig även i undervisningen av döva elever då han en tid satt i styrelsen för den dövskola som öppnades i Vänersborg på 1870-talet.

Andra uppdrag Zettergren hade var inom kulturlivet och då i synnerhet Societetsbolaget då det samlade nya krafter efter det att deras societetshus på Kungsgatan 15 brunnit ned 1860. I det nya stadshus som kom att uppföras på samma adress skulle Societetsbolaget få lokaler och driva verksamhet. Zettergren hade tidigare varit kassör i bolaget och när Stadshuset stod klart 1869 lade Zettergren och övriga i bolaget stort arbete på att *"förhyra, möblera och efter bästa omsigt till fördel för staden och bolaget omhänderhava den i det nya stadshuset blivande societetslokalen med teater"*.

Det var inte endast kringresande teatersällskap som gästade Vänersborg utan man hade under flera år egna aktiva amatörteatersällskap med rik repertoar i staden. År 1841 hette sällskapet *"Thalias Vänner"* och man iordningställde en provisorisk teatersalong i Gästgivargården på Kungsgatan. Zettergren iklädde sig då sin farfars roll som dekormålare och hjälpte teatersällskapet med målning av olika kulisser.

Ett annat förtroendeuppdrag som engagerade Zettergren var det som standarförare i stadens frivilligbrandkår i vilken han inträdde redan omkring 1843. Den frivilliga brandkåren hade bildats 1837 som ett komplement till den allmänna brandkåren som byggde på plikttjänst bland stadens invånare. Frivilligbrandkåren visade stor effektivitet och kunde i vissa ögon närmast ses som en konkurrent till allmänna brandkåren. Det framkommer även att den frivilliga brandkåren låg

den allmänna före i fråga om modern brandsläckningsutrustning, något man bland annat fick medel till genom särskilda insamlingar. En sådan insamling drev Zettergren 1852 då han anordnade en maskeradbal i Societetshuset till förmån för just inköp av släckningsutrustning. Frivilliga brandkåren kom med åren att växa till att omfatta omkring 250 man. De flesta av dessa hade naturligtvis den stora stadsbranden i minne och ville genom det frivilliga engagemanget göra allt för att förhindra en ny katastrof. Man kan nog även ana att det fanns ett visst socialt tryck förenat med status att engagera sig i den frivilliga brandkåren. Efter att han 1863 avgått från denna post valdes Zettergren till frivilligbrandkårens hedersledamot.

Vänersborgs Frivilligbrandkår uppställda för övning på Vänersborgs torg omkring 1869. Fotograf okänd. (Vänersborgs museum)

I Vänersborg grundades en sparbank redan 1822 som en av de första i landet. Även här kom Zettergren att engageras med förtroendeuppdrag som styrelseledamot åren 1862-65. Han hade dock dessförinnan varit anställd av banken som dess kassör från 1850 till och med 1861. Detta var då ytterligare en tjänst Zettergren hade vid sidan av de andra. Sparbanken hade vid denna tid ingen särskild banklokal utan det

fick vara den tjänstgörande kassörens hem som utgjorde bankkontor dit kunderna kunde söka sig. Således var det under 11 år sparbankskontor i de olika Zettergrenska hemmen på Drottninggatan.

Det mest centrala, historiska och prestigefyllda förtroendeuppdraget Zettergren hade var det som ledamot och ordförande i Vänersborgs första stadsfullmäktige. År 1862 beslutades om en kommunreform, det vill säga en nyordning i hur styret av landets städer skulle organiseras. För Vänersborgs del planerades det första stadsfullmäktigevalet att hållas i december samma år för att ett fullmäktige skulle kunna tillträda på nyåret 1863. Antalet fullmäktigeledamöter skulle uppgå till 25 och det var nu upp till staden att vaska fram kompetenta kandidater. En röstlängd togs fram vilken fanns att läsa i Zettergrens bokhandel. Även om kommunreformen var ett betydelsefullt steg mot dagens kommunala demokrati var det på intet sätt så att det rådde allmän rösträtt. Främst var rösträtten grundad på inkomst, förmögenhet och myndighet. Många av de röstberättigade hade flera röster per person. Såväl män som kvinnor ägde rösträtt om man ägde stipulerad inkomst eller förmögenhet. Dock var de gifta kvinnorna uteslutna då de var omyndiga. Zettergren var en av de vilka ställde upp i valet. Han hade tidigare viss erfarenhet av stadens styrelse då han varit en av ledamöterna bland borgerskapets äldste, en tidigare del i det gamla stadsstyret. I stadsfullmäktigevalet erhöll Zettergren 3 211 röster vilket gav en sjätte plats av de 25 ledamöter som valdes in. Det valda fullmäktige hade sitt första möte den 3 januari 1863 då man konstituerade sig. Som stadens förste stadsfullmäktigeordförande valdes Zettergren, ett historiskt val som visar på det stora förtroende han hade i Vänersborg.

I sin roll som ledamot av stadsfullmäktige och senare även som landstingsman kom Zettergren att visa ett stort samhällsengagemang och han förekom ofta i den politiska debatten. En fråga av rikspolitisk karaktär, där han lade stor energi, var den om representationsreformen 1865-66. Landet styrdes ännu av ståndsriksdagen med representation grundad på en gammal ståndsindelning av adel, präster, borgare och bönder. Den nya tiden med omvälvande samhällsförändringar krävde en omfattande reform vad gällde rikets styre där förslag väckts om införande av en tvåkammarriksdag och avvecklande av ståndsriksdagen. I november 1865 sammankallade Zettergren till möte på Hotell Victoria på Kungsgatan för att staden och dess fullmäktige skulle kunna enas kring ett yttrande i representationsfrågan att överlämna till *"Konungen och Justitiestatsministern"*. Zettergren var en ivrig anhängare av för-

slaget om ny representationsreform och önskade att Vänersborg skulle uttrycka sitt stöd för detta. Tidigare hade Göteborg gjort en skrivelse på samma linje och förslaget var att även Vänersborg skulle ställa sig bakom denna. Några tveksamma röster hade dock hörts. Man var rädd att en ny representationsreform skulle resultera i ett *"bondevälde"* men Zettergren var av motsatt uppfattning. Han menade att risken för bondevälde skulle vara större om man höll kvar vid det gamla. Missnöjet bland folket skulle då kunna riskera att eskalera till revolution. När den nya representationsreformen inte långt därefter röstades igenom kallade Zettergren i mitten av december till en stor festlighet, där man även denna gång samlades på Hotell Victoria. Festsalen, upplyst med kandelabrar, var dekorerad i svenska och norska fanor och där fanns konungens namnskiffer samt, satt på en piedestal, konungens porträtt. Efter Konungens skål utbringade en segerrusig Zettergren en skål för grundlagen.

Ett annat större projekt under dessa år kring 1860-talets mitt var anläggandet av Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga Järnväg (UVHJ). Privat investerade Zettergren i aktier i järnvägsbolaget och när det slutligen var dags för invigning i maj 1867 avgick ett tåg fyllt av honoratiories till Herrljunga där man rest tält för en större invigningsfestlighet. Landshövding Eric Sparre var naturligtvis i centrum för firandet men det var Zettergren som höll talet till Sparre och utbringade skålen till landshövdingens ära med orden: *"Skål för den man som ej allenast sagt att det skall bliva utan även utfört vad som blivit"*.

Zettergrens breda samhällsengagemang omfattade även ordningsväsendet och vid mitten av 1870-talet stred han för en modernisering och omorganisering av Vänersborgs polisväsende. Diskussionen kring polisväsendet hade pågått under flera årtionden men när Zettergren 1875 engagerade sig i frågan rörde det främst antalet poliser vilket sågs vara alldeles för litet med tanke på den växande handels- och sjöfartsstaden. Man hade då endast fyra poliser förstärkta med åtta gatuväktare och fyra tornväktare. Dessa ansågs inte längre kunna hålla tillbaka de aggressiva uppträdandena som förekom bland *"liderlighetens prästinnor"* i Plantaget eller *"obehagliga schåareuppträdanden"*, nere vid hamnen. Zettergren varnade för att situationen riskerade att bli än värre *"när järnvägsarbetena på Bergslagsbanan komme att närma sig staden och vi sålunda hade att vänta besök av de merändels orolige järnvägsarbetarne"*. I vilken mån detta argument drev frågan framåt är okänt men faktum är att man året därpå, 1876, ökade antalet poliser

till åtta ordinarie konstuplar och fyra extra. Gatuväktarna avvecklades men tornväktarna skulle få tjänstgöra ännu ett par årtionden.

När Uddevalla och Vänersborg förbands med järnväg till Herrljunga för att där sluta an till Stockholmsbanan innebar det närmast en revolution vad gällde kommunikationsmöjligheter. Zettergren hade personligen satsat medel i detta storskaliga projekt och deltog som en av talarna vid järnvägens stora invigningsfest i Herrljunga 1867. Ett par år senare, den 4 juli 1869, var Zettergren åter i Herrljunga och förevigade stationshuset med denna teckning. Observera passagerarvagnarna i bakgrunden. (Vänersborgs museum)

Ytterligare en samhällsfråga av bestående värde som Zettergren drev var den om byggande av ett nytt modernt lasarett i Vänersborg. Ännu in på 1870-talet huserade man i den gamla Hafvenströmska stenbyggnaden där lasarettet inrymmts sedan 1780-talet. Även om lokalerna kraftigt renoverats efter att de brandskadats 1834 var de hopplöst otidsenliga. Även här lyckade Zettergren och övriga som drev frågan vinna framgång och ett nytt lasarett kunde öppnas i Vänersborg 1879.

En fråga i tiden var också den om folknykterheten. Även om de tidigaste nykterhetslogerna i Vänersborg öppnade först på 1880-talet var Zettergren och en grupp personer engagerade i nykterhetsfrågan redan

på 1850-talet då de såg vilka fördärliga verkningar den accelererande alkoholkonsumtionen hade på såväl individ som familj och samhälle. År 1853 annonserade han därför om ekonomiska bidrag för tryckande och spridande av lättfattliga skrifter mot alkoholen. Vilket resultat detta fick är okänt men när de första nykterhetslogerna öppnade 30 år senare var intresset för medlemskap betydande.

Under en följd av år satt Zettergren även i kyrko- och skolrådet, i brandstodskommittén liksom i stadens gasbelysningskommitté. Hans engagemang här var stort och det allmänna intrycket var att han tog de uppdrag han fick på stort allvar. När han på 1870-talet avvecklade några av dessa uppgav han att det var just för att allt för mycket hopat sig på hans bord.

När Vänersborg anordnade sin första slöjdställning i september 1869 valdes Zettergren till ordförande för utställningens styrelse. Ett av utställningens diplom finns ännu bevarat, det som bekräftar skomakare Anders Fredrik Carlssons erhållande av bronsmedalj. (Vänersborgs museum)

Som ett sista exempel ur den rika flora av förtroendeuppdrag Zettergren åtog sig kan nämnas ordförandeskapet i Elfsborgs läns Slöjdst-

ställning 1869. Denna utställning var den första i sitt slag i Vänersborg av de slöjd-, hantverks-, konst- och industriutställningar som från 1850-talet kom att anordnas såväl internationellt som nationellt och lokalt. Startskottet till denna era av utställningar vilka på olika sätt skulle lyfta och hylla det växande industrisamhällets framsteg brukar sägas vara Världsutställningen i London 1851. När Vänersborg skulle träda in på utställningsscenen blev det under namn Elfsborgs Läns Slöjdförenings Slöjduitställning. Ett stort antal utställare visade totalt ett tusental föremål från industri-, slöjd-, hantverk och jordbruk. Som utställningslokal användes Friskolans då nyuppförda byggnad på Kyrkogatan 7, en skola där Zettergren själv satt i styrelsen. Utställningen fick beröm och kom att följas av fler innan århundradet skulle ta slut.

Familjen och Zettergrens sista år

Som tidigare nämnts gifte sig Zettergren med apotekare Pyhlsons dotter Sophia Aurora i oktober 1851 och ett knappt år därefter föddes deras första barn, sonen Fredrik Hjalmar Severin. Makarnas andra och sista barn, sonen Carl Frithiof Adalrik, föddes 1854.

Enligt uppgift skall denna, något ovanliga, ateljébild visa F A Zettergren spelande citterra med en ung man, eventuellt den omtalade musikaliske sonen Frithiof. Foto 1870-tal. (Vänersborgs Söners Gille)

I Vaxholm levde fortfarande Zettergrens föräldrar, den gamle bataljonsläkaren Fredrik Adolf med hustrun Maria Magdalena. När de båda, 76 år gamla, sommaren 1867 firade guldbrylllop hölls en magnifik festlighet i Vaxholm där även Zettergren med familj från Vänersborg deltog. Trots att jubilarerna inte annat än genom sin son hade koppling till Vänersborg lyckades Zettergren få in en artikel om guldbrylllopet i lokaltidningen Tidning för Wenersborgs Stad och Län. På samma sätt lyckades han få in en minnesruna över sin far när denne avled ett år senare. I minnesorden lyftes faderns långa militära karriär och de många drabbningar han deltagit i samt de utmärkelser han tilldelats. Troligen var Fredrik Adolf Zettergren en av de få då kvarvarande, kanske sista, bataljonsläkarna med gedigen fälterfarenhet. Att han var högt respekterad framgår också i minnesordet där det nämns att han på senare år var *"älskad och uppburen som en patriark"*, senioren bland svenska bataljonsläkare.

När Zettergrens mor, Maria Magdalena Unander, avled i augusti 1879 hade hon den sista tiden varit bosatt hos dottern Maria Elisabeth på Sjötullen vid Långholmen i Stockholm då hon varit sjuklig och tidvis vårdats av en sjuksyster. När begravningen senare skulle hållas var det kanske sista gången syskonen Zettergren samlades. Förutom nämnda syster bestod då syskonskaran av kommissionslantmätaren i Västmanland Carl Robert, kamreraren vid fängelset Långholmen Albert Leonard, överstelöjtnanten Edvard Philibert och så givetvis bokhandlaren Fredrik August.

Den gamla moderns begravning vittnade om en burgen familj där hon i sin sista vilja önskat att såväl tjänstefolk som släktingar skulle få uppsydda sorgkläder om sådana saknades. En särskild ångbåt hyrdes med vilken såväl kistan med den döda som alla begravningsgäster transporterades till Vaxholm för begravningsgudstjänst och efterföljande middag på Vaxholms Vårdshus.

Några år tidigare, i december 1871, hade Zettergrens egen familj drabbats av stor sorg då deras förstfödde son Fredrik Hjalmar Severin avled i lungtuberkulos endast 19 år gammal. I en notis i lokaltidningen uppmärksammades dödsfallet och man skrev; *"Vilken gripande kontrast att under den nu ingående högtiden få utbyta julgranen mot katafalken"*.

Under 1870-80-talen avsade sig, som nämnts, Zettergren allt fler av sina förtroendeuppdrag och de sista åren återstod endast styrelseuppdraget i Friskolan, då kallad Slöjd- och Tekniska skolan.

Vårterminen 1883 var han ledig från tjänsten som teckningslärare vid läroverket på grund av sjukdom men kom att kvarstå i tjänst som vikarie ännu ett par år, till 1885 – en imponerande tjänstgöringstid på 43 år. Året innan Zettergren höll sin sista lektion avsatte han 500 kronor till en fond för utdelande av premier till ynglingar vid läroverket vilka genom särskilda framsteg inom teckning gjort sig förtjänta därav. Ett annat stöd han visat skolan redan på 1860-talet var det med gåvor av stenåldersredskap till det läroverksmuseum som vid tiden var under uppbyggnad. Läroverksmuseets samlingar skulle från 1891 komma att visas på det då nyuppförda Vänersborgs museum.

Under våren 1889 insjuknade Zettergren i vad som skulle visa sig vara levercancer. I en tid utan smärtstillande mediciner blev den sista sjukdomstiden ”ytterst plågsam” innan han avled den 30 maj. Begravningen samlade stora skaror vilket vittnade om den uppskattning stadens befolkning hyste för Zettergren. Ett betydande antal kransar var

Det är den 15 september 1842. Zettergren har tagit en paus i arbetet och ställt sig med sitt skissblock på apotekets trappa för att fånga miljön och folklivet på Vänersborgs torg. Han blickar ut över en ny stad. Samtliga byggnader är uppförda efter stadsbranden åtta år tidigare och Vänersborg är på väg in i sin mest framgångsrika och ekonomiskt mest expansiva period. I detta skede skall Zettergren komma att spela en central roll. (Vänersborgs museum)

fästade på kistan där den från Slöjd- och Tekniska skolan bar band med texten; *"Vördnad och tack för ditt varma intresse och nitiska arbete för Slöjd- och Tekniska skolans tillkomst och utveckling"*. Prestaver vid kistan var stadsläkaren Karl Bylund och Zettergrens tidigare kollega läroverksadjunkt Abraham Lindblad. Kyrkoherde Clas Hellgren talade över orden *"Herre lär oss betänka att vi dö måste på det vi må förståndige varda"*. I minnesordet efter Zettergren karaktäriserades han som en person med *"stort ordningssinne, reda och klarhet i uppfattningen samt omutlig redbarhet"*. Den roll han haft som Vänersborgs förste Stadsfullmäktigeordförande gavs också ett hedrande omdöme som *"en befattning han skötte med en oväld över allt beröm och med mycken formsäkerhet"*.

Endast åtta månader efter Zettergrens bortgång avled hans änka Sophia Aurora i lunginflammation 31 januari 1890 och i hennes minnesord beskrevs hon som tillhörande *"en i staden högt aktad släkt, var en mild och god kvinna, som under de senare åren framlevat sitt liv i stilla tillbakadragenhet"*. I maj samma år avyttrades makarna Zettergrens lösöre på en offentlig auktion.

I Vänersborg fanns nu endast den yngste sonen Frithiof Zettergren kvar. Han hade i ungdomen visat en stor musikalisk talang och beskrevs som en *"ung virtuos på klarinett"* och uppträdde vid ett flertal konserter, bland annat vid läroverkets examenshögtidligheter. Han var även kompositör och 1892 komponerade han marschen *"Goodtemplarmarsch"* samt symfonin *"Goodtemplaren"*, båda tillägnade Vänersborgs Goodtemplare. År 1886 hade Frithiof gift sig med Gustava Johanna Kopp och 1891 föddes makarnas dotter och enda barn Ebba Carolina Amalia. År 1894 lämnade familjen Vänersborg för att flytta till Skövde. Där avled Frithiof 1913 och makan Gustava Johanna 1931. Tio år senare, 1941, avled även dottern. Då hon var barnlös slöt hon därmed Fredrik August Zettergrens familj som dess sista medlem.

Källor

Tryckta källor

Hasselberg, Gösta, *Vänersborgs Historia II 1834 – 1944*. Göteborg 1945.

Ängermark, Wilhelm (red), *F. A. Zettergren. Teckningar från Vänersborg och vänersborgstrakten 1842 – 1870*. Vänersborg 1978.

Tidningar

Tidning för Wenersborgs Stad och Län

Arkiv

Kyrkoböcker från Klara församling.

Kyrkoböcker från Skövde.

Kyrkoböcker från Svea Artilleriregemente.

Kyrkoböcker från Vaxholm.

Kyrkoböcker från Vänersborgs Stadsförsamling.

Sjöhistoriska museets samlingar, Stockholm.

Vänersborgs museums föremålssamlingar, arkiv och bildarkiv.

*Peter Johansson, Älderman emeritus,
ledamot i styrelse och årsskriftsnämnd.*

Kyrka blir Ordenshus, båda jubilerar

Av

Lennart Linnarsson

Metodistförsamlingen i Vänersborg daterar sin tillblivelse till den 27 januari 1905. Då besökte distriktsföreståndaren i Metodistkyrkan Gustaf Wagnsson den lilla grupp metodister, som redan fanns i staden och organiserade "Metodist-Episcopalförsamlingen i Vänersborg", som vid starten fick åtta medlemmar. I församlingens första styrelse invaldes kanalvakten Simon Augustsson, lokalpredikanten Sven Wallkvist och G. Johansson samt fru Selma Wallkvist, som var föreståndare för både söndagsskolan och "fruntimmersföreningen". Dock flyttade Wallkvists, som tidigare varit baptister, till Falköping i november 1905. Till pastor i församlingen hade utnämnts en av den svenska metodismens pionjärer, den då pensionerade pastorn J.P. Larsson. Som möteslokal hyrde man Ordenshuset vid Edsgatan 6.

När denna församling bildades, hade emellertid metodistisk verksamhet pågått i Vänersborg under flera år. De flesta av den nya församlingens medlemmar hade tidigare tillhört den år 1889 bildade metodistförsamlingen i Trollhättan. Vänersborg räknades då som utpost till trollhätteförsamlingen, som alltså hade ansvar för den metodistiska verksamhet som förekom i Vänersborg. År 1903 rapporterade distriktsföreståndaren Wagnsson bl.a.: *"I Trollhättan har en kraftig väckelse pågått under året. 85 personer har ingått på prov och 40 i full förening. Även i Vänersborg har regelbunden verksamhet upptagits, som krönts med stor framgång. Hundratals åhörare har samlats för att lyssna till Ordets predikan."* Året efter gör Wagnsson en anhållan, *"att Vänersborg måtte skiljas från kretsen eller att missionsanslag från yttre eller inre missionssällskapet, må göras, ty skall Vänersborg skötas av pastor från Trollhättan, inkräktar det på alla sätt på verksamheten där..."*. Denna anhållan blev snart beviljad och 1904 placerades ovannämnde pastor J.P. Larsson i Vänersborg, och var då över åttio år gammal.

Den nybildade metodistförsamlingen höll från 1905 sina gudstjänster

på skilda lokaler runt om i Vänersborg. Hos Frälsningsarmén, i Ordenshuset vid Edsgatan och blåbandsföreningens lokal vid Kronogatan. Den 1 juli 1910 flyttade församlingen in i en lokal, som ställts i ordning i huset Kyrkogatan 11 och där höll man gudstjänster de närmaste elva åren. I oktober 1921 måste metodisterna lämna sin lokal och flyttade då tillfälligt över till en lokal i Tekniska skolan. Redan 1919 hade emellertid en tomt i hörnet Kyrkogatan-Södergatan inköpts av församlingen och i augusti 1921 började Metodistkyrkan byggas. Pastor Karl Westlund som i 12 år var verksam som metodistpastor i Vänersborg, var den drivande kraften för kyrkbygget och den 7 februari 1922 kunde dåvarande metodistbiskopen över Norden, Anton Bast, inviga Metodistkyrkan i Vänersborg. För kyrkans byggande hade församlingen bland annat fått betydande ekonomiskt bidrag från moderkyrkan i USA. Dock färdigställdes inte byggnationen av bostadsdelen som utgjorde 6 lägenheter förrän året efter och i och med detta får den färdiga byggnationen av kyrkan räknas till år 1923 och firar med detta 100 år i år. En omfattande och nödvändig restaurering av kyrkan gjordes 1957, då den som enda frikyrka i Vänersborg utrustades med en piporgel.

Metodistkyrkan 1923 (Foto: K & A Vikner-Vänersborgs museum).

Freskomålning utförd av O. N. Kjellgren.

Odd Fellow köper Metodistkyrkan

I början av 1970-talet fick Vänersborgs kommun en förfrågan från Metodistförbundet om intresse fanns att inköpa Metodistförsamlingens kyrkobyggnad i Vänersborg. Då hade under hösten 1969 diskuterats inom Odd Fellow att förvärva en egen fastighet. Dessa hade i maj månad 1966, när logen 147 Brette instituerades, börjat att hyra lokaler hos Hantverksföreningen i staden. Dessa fanns på Kyrkogatan 15, i kvarteret mitt emot Metodistkyrkan. Men det var ett mödosamt och krävande arbete med att iordningsställa lokalerna inför och efter varje logetillfälle och därför började

man se sig om efter egen fastighet. En förhandling mellan företrädare för "Stiftelsen Metodistkyrkan i Sverige", Stockholm och "Odd Fellowlogen 147 Brette, Vänersborg" slutade med en överenskommelse att Logen 147 Brette förvärvar Metodistförsamlingens fastighet Nässlan nr 8, Kyrkogatan/Södergatan, med tillträde den 1 januari 1973, för 50 år sedan.

I fastighetens köpeavtal ingick en paragraf, att: *"Köparen förbinder sig att väl vårda kyrkolokalen, samt att utan särskild ersättning under 10 år från tillträdesdagen räknat, upplåta kyrkolokalen till Metodistförsamlingens gudstjänster varje sön- och helgdag, med undantag av Alla Helgons Dag, samt att lämna församlingens syförening möjlighet att bedriva sitt arbete på i stort sett samma sätt, som varit gällande."* Detta medförde att viss interiör skulle hållas intakt, såsom altartavla, altarrund, nattvardsbord och talarstol, vilket Odd Fellow fick taga hänsyn till vid förändringar till en fungerande ordenssal enligt Odd Fellow's anvisningar.

Då Odd Fellowloger ej bör äga och förvalta fastigheter, bildades vid ett konstituerande sammanträde den 2 januari 1973, Odd Fellow's i Vänersborgs Fastighetsförening.

Den 4 april 1973 avhåller logen 147 Brette sitt första sammanträde i de egna lokalerna, trots att de påbörjade ombyggnads- och renoveringsarbetena var långt ifrån färdiga och mycket återstod. Under våren och sommaren fortsatte arbetet med att iordningsställa matsalsdelen, som då omfattade hälften av vad som idag utgör matsalen. Upptagning av valv mellan kyrkans förrum och matsalsdel samt flyttning av entré till logesal, parkettläggning i matsal, målning och tapetsering. Vidare fick altartavlan som är en freskomålning, vara öppen. Kyrkbänkarna ändrades och blästrades rena från färg, slipades och lackades samt kläddes med stoppning och möbeltyg för att nämna en del av det arbete som utfördes av Odd Fellowbröderna själva.

Invigning av Ordenssalen 1973.

Den 15 september 1973 invigdes lokalerna under trevliga och gemytliga former. Dock lades det sordin över kvällen, då meddelande kom att Ordens högste beskyddare i Sverige, Hans Majestät Konungen Gustav VI Adolf hade avlidit. Åren 1973-1974 väcktes intresse för att få till stånd en damklubb inom Odd Fellow i Vänersborg, vilken bildades 1974, för att så småningom utmynna i en Rebeckainstitution.

I Vänersborg instituerades en loge den 24 oktober 1981, med namn Rebeckalogen nr 37 Sigrid Silfverlood.

Den 25 mars 2023 firades under högtidliga former husets 100-åriga historia samt Odd Fellowsordens 50-åriga verksamhet i huset.

Tryckta källor

Johanson, Sture, *Läsarfolk och troskamp i Vänersborg*, Ingår i Vänersborgs Söners Gilles Årsskrift 1961

Siljevall, Valdo, Odd Fellowbroder; *Odd Fellow-husets tillkomst och utveckling i Vänersborg*

*Lennart Linnarsson,
Gilleskrivare, ledamot i årsskriftsnämnden*

Gatunamnen i Vänersborg

Del II – nytillkomna gatunamn 1978-2023

Av

Karl Bernling

Inledning

Fyrtiofem år är förstas en relativt kort tidsperiod i Vänersborgs historia, en stad med snart 400-åriga anor. Men det har varit 45 mycket expansiva år i stadens historia, nya bostads- och industriområden har tillkommit och gatunätet har byggts ut. Faktum är att under denna tidsrymd har drygt 100 nya gatunamn satts, i de flesta fall till nyutlagda gator, men ett antal äldre namn har ersatts med nya. I några fall har man gått från adresser enligt by/gårdsnamnsprincipen till den mer urbana gatunamnsprincipen.

Vänersborgslektorn Ingvar Fredrikssons uppsats, ”Gatunamnen i Vänersborg”, publicerades år 1978 i Ortnamnssällskapet i Uppsalas årsskrift. Uppsatsen återpublicerades i Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 2020. Fredriksson redogör i sin uppsats för alla gatunamn i Vänersborg, såväl historiska och sedan länge utmöntrade, som samtida och aktiva. Han redovisar deras tidigaste belägg; namnsättningsgrunden då den är känd samt andra intressanta detaljer kring namnen. De gatunamn han behandlar är de som fanns, eller hade funnits, inom Vänersborgs kommuns gränser före den senaste stora kommunsammanslagningen vid årsskiftet 1973-74 då Västra Tunhems, Frändefors samt Brålanda kommuner lades ihop med Vänersborgs kommun och bildade den nya storkommunen. Jag har i denna undersökning valt att, precis som Fredriksson, hålla mig inom 1973 års kommungräns.

Något om den kommunala namnsättningsprocessen.

På lantmäteriets hemsida, lantmateriet.se, kan man läsa följande:
”...namn på gator, vägar och allmänna platser faller enligt praxis inom kommunens ansvarsområde.

Av hävd svarar kommunerna för adresseringen inom tätorterna, där adressen normalt består av ett gatu- eller vägnamn och ett nummer.”

I äldre tider var namnsättningsprocessen oreglerad. Först 1914 namnges för första gången en gata av stadsfullmäktige i Vänersborg. Fredriksson skriver: *”Den första gata som stadsfullmäktige namngav var - såvitt jag kunnat finna - Skräcklegatan. Det var 1914.”* (Dateringen är ifrågasatt. Redan 1902 diskuteras kommunal namnsättning i drätselkammaren. Frågan kommer att utredas i en kommande artikel.)

Idag är processen formaliserad och Vänersborgs kommun beskriver den på följande sätt på sin hemsida, vanersborg.se:

”Nya ¹⁾belägenhetsadresser upprättas av tjänstemän på delegation. De nya adresserna redovisas sedan för byggnadsnämnden med jämna mellanrum.”

”...Nya namn på gator och kvarter föreslås av namnberedningen i Vänersborgs kommun. Bl.a. kontrolleras att de föreslagna namnen inte finns på andra platser i kommunen. Byggnadsnämnden fattar sedan beslut i dessa ärenden. Namnberedningen i Vänersborg består av 3 politiker och 2 tjänstemän. De beslutade namnen ajourhålls sedan på kommunens kartor...”

I sitt arbete med att upprätta nya gatunamn har namnberedning och byggnadsnämnd också att iakta att god ortnamnsd tillämpas.

Nyttillkomna gatunamn under perioden 31/5 1978 – 31/5 2023.

Nedan redovisas de nyttillkomna gatunamnen områdesvis med uppgifter om ²⁾årtal för namnsättning, vilken namnsättningsprincip som har tillämpats, namnsättningsgrund samt eventuella övriga kommentarer för respektive gatunamn.

Jag kommer delvis att använda andra facktermer än de Fredriksson

¹⁾Begreppet ”belägenhetsadress” är en teknisk term som i ett antal nivåer anger var en unik geografisk plats är belägen, ej att förväxla med begreppet ”postadress”. Postadresser tar dock element från belägenhetsadresser och till skillnad från fallet med belägenhetsadressen ingår alltid ett postnummer i postadressen, men aldrig i belägenhetsadressen. Mycket förenklat skulle man kunna säga att postadressen är den plats dit man får sin post utdelad, till exempel till en boxanläggning, en postlåda eller en fastighetsbox. Belägenhetsadressen är den plats där ens hus är beläget eller i ett flerfamiljshus där ens lägenhet är belägen.

²⁾Angivet årtal syftar på det år då det nya gatunamnet vann laga kraft (anges med förkortningen LK), om inte annat anges. Då det under den period jag företagit denna undersökning varit i stort sett omöjligt att få åtkomst till det fysiska kommunarkivet (på grund av fukt- och mögelproblem i kommunarkivet och påföljande flytt av arkivet till Regionarkivets lokaler) bygger hela artikeln avseende kommunala handlingar på digitala källor.

använder. Där Fredriksson skriver ”gruppnamn” har jag valt termen ”kategorinamn”, och jag använder termen ”memorialnamn” istället för ”historiska personnamn”. Båda dessa nyare termer har jag hämtat från Lantmäteri-rapport 2016:9, ”God ortnamnssed. Ortnamnssrådets handledning i namnvård” (2001, reviderad 2016). Fredriksson beskriver gruppnamn (kategorinamn) på följande sätt: *”Gruppnamn-givning innebär, att man förser gatunamnen inom ett område med förleder av samma typ. Det kan t ex vara fråga om personnamn, trädnamn, djurnamn o s v. Vid denna typ av namngivning har man alltså frångått den urgamla principen, att ortnamn beskriver den namngivna platsen på något sätt.”* Namngivning genom gruppnamn är på inget sätt en ny företeelse, i Vänersborg skedde det redan 1929 då ett antal gator på Mariero och Fredriksberg namngavs.” Det kan tilläggas att kategorinamnsprincipen har tillämpats ända sedan 1600-talet i Sverige efter holländsk och dansk förebild. Och vad är väl egentligen de båda gatorna Kungsgatan (1723) och Drottninggatan (1755), tagna tillsammans, annat än uttryck för ett tidigt kategorinamnsskick i Vänersborg!?

I ovan nämnda lantmäteri-rapport beskrivs ”memorialnamn som: *”...en typ av ortnamn som används världen över för att hedra (”memorera”) en person”*. Denna typ av ortnamn bör användas med stor försiktighet. Det är vid namnsättningen till exempel högst olämpligt att hedra en vid tidpunkten för namnsättningen levande person.

Förutom de två ovan beskrivna namnsättningsprinciperna, sätts också ortnamn efter den gamla princip som innebär att man plockar upp namnelement som på något sätt beskriver den namngivna platsen, som alltså refererar till objekt eller företeelser i respektive område, som äldre fastigheter (torp, hemman, gårdar m.m.) eller till något naturobjekt/-fenomen med anknytning till platsen.

Blåsut, Läckered, Skaven samt Öxnered

Under perioden har nya gator lagts ut i Boteredsområdet. På Skaven växer för närvarande ett helt nytt bostadsområde fram med nyutlagda gator. Vidare har några äldre gatusträckningar fått nya namn.

Alidas gata LagaKraft2021 - kategorinamn. Anspelar på den fiktiva ”fröken Alida” i Birger Sjöbergs roman *Kvartetten som sprängdes* (Gustaf Borgs ”trotjänarinna” i kapitel 33).

Augustas gata LK2021 - kategorinamn. Anspelar på den fiktiva ”grevinnan Augusta” i Birger Sjöbergs roman *Kvartetten som sprängdes* (omtalas i kapitel 59).

Banvaktargatan LK2021 - kategorinamn. Gatan är utlagd i anslutning till de villagator öster om Öxnereds station som namnsattes 1978 och har kategorinamn med järnvägstema, bl a *Lokförargatan*, *Stinsgatan* och *Perronggatan*.

Gamla Öxneredsvägen 1981 - Öxneredsvägens gamla sträckning mellan Kullevägen och Kvarnbäcksvägen i Boteredsområdet. Elfsborgs läns annonsblad skriver den 7 december 1978 att vägen är ombyggd och klar.

Karlsbergsvägen förmodligen före 1993 - efter festplatsen Karlsberg, belägen på nuv. Folkets parks område. Namnet möter första gången på "Detaljplan för Brovaktarbacken m m" påbörjad 1992 - fd Öxneredsvägen mellan Karlsbergsplatsen och Torgvägen.

Klaras gata LK2021 - kategorinamn. Anspelar på den fiktiva "tant Klara" i Birger Sjöbergs roman *Kvartetten som sprängdes* (huvudpersonen Karl Ludvigs "skräcktant" i kapitel 16).

Kupégatan LK2021 - kategorinamn. Namnsättningsgrund; se ovan *Banvaktargatan*

Lantmätarvägen LK2009 - Namnsättningsgrund: se *Wilhelm Kruses Väg Mankärrsvägen* - gården (tidigare torpet) Mankärr beläget strax söder om Öxnereds station.

Nabbens gata LK2021 - torpet Nabben låg tidigare på Skavenområdet vid stranden till sjön Vassbotten, ungefär vid gatans ände. Äldre väg som namnsatts.

Rälsvägen gatan tycks finnas med redan på "Förslag till stadsplan för del av Öxnered (öster om järnvägsstationen)" antagen i februari 1978 - kategorinamn. Namnsättningsgrund: se ovan *Banvaktargatan*

Rättarns backe efter 2006 - kort gångväg som förbinder Gamla Vägen och Sommarhemsvägen. Sydväst om gångvägen ligger Sommarhemsvägen 13 där Frans Gustaf Johansson (1862-1921), rättare på Vänersborgs landerier och Niklasberg, bodde.

Viljans väg fd Sandbergsvägen, efter 2004 - efter den sedan flera år nedlagda IOGT-logen Viljan bildad 1924. Fastigheten är numera en privatbostad.

Wilhelm Kruses väg LK2009 - memorialnamn. Wilhelm Kruse (1674-1739) poet och ordinarie lantmätare i Älvsborgs län från 1711. Kruse ägde och bodde på närbelägna Låckereds gård. Se *Lantmätarvägen*

Åkarns backe LK2006 - kort gata som förbinder Karlsbergsvägen och Gamla Vägen. August Johansson, senare hans söner, hade en åkerirörelse som byggde på hästtransporter, på Gamla vägen. Verksamheten upphörde på 1950-talet

Änglokgatan LK2021 - kategorinamn. Namnsättningsgrund: se ovan *Banvaktargatan*

Båbergs industriområde – ”Trestad Center”

Affärs- och småindustriområde, där bland annat en av västsveriges största godsterminaler/lagerbyggnader ligger (Varner), beläget nordväst om Båberg där riksväg 44 och europaväg 45 korsar varandra. Gatunätet lades ut på 1980-talet. Kategorinamnsprincipen har till största del tillämpats.

Blåstergatan LK senast 1988 - kategorinamn

Borrgatan LK senast 1988 - kategorinamn

Dubbgatan LK1990 - kategorinamn.

Spränggatan LK1990 - kategorinamn

Stampgatan LK1982 - kategorinamn

Åsperedsvägen LK senast 1988 - matargata genom området. Efter gården Lilla Åspered som tidigare låg där Varners godsterminal idag ligger.

Centrum

I de centrala delarna av Vänersborg har egentligen inga nya gator eller vägar lagts ut sedan 1978. Däremot har några gatusträckningar fått nya namn under perioden.

Axel W Erikssons väg – memorialnamn. Promendväg på Holmängen som följer Vänerstranden från Länsan österut. Axel Wilhelm Eriksson (1846-1901) född i Vänersborg och från 1865 verksam som zoolog, handelsman, storviltjägare och kreatursuppfödare i södra Afrika, huvudsakligen nuvarande Namibia. År 1883 donerade Eriksson en talrik samling av sydvästafricanska fåglar till Vänersborg, en samling som visas på Vänersborgs museum.

Fru Elisabeths promenad - memorialnamn. Promenadväg längs med sjön Vassbottens östra strand. Dövpedagogen Elisabeth Anrep-Nordin (1857-1947) grundare av Drottning Sofias stiftelse i Vänersborg. Stiftelsen bedrev undervisning för dövblinda barn i lokaler på Torpavägen. Byggnaden som idag inrymmer annan verksamhet har numera adressen Belfragegatan 31A.

Hadars gång - memorialnamn. Kort gångväg öster om Equemeniakyrkan (tidigare Missionskyrkan) som förbinder Norra Järnvägsgatan och Gasverksgatan och faktiskt den enda nyligen utlagda gatstump jag kunnat hitta i de centrala delarna. Efter det folktopartistiska kommunalrådet Hadar Karlson (1913-1997). Karlson var starkt engagerad i Missionskyrkans verksamhet.

Karlslundsgatan förmodligen 2006/07, senast 2012 - sträckningen Karlslundsgatan 2-8, tidigare Östra vägen 2-8. Efter det år 1956 rivna landeriet Karlslund, beläget strax väster om Karlslundsgatan 8.

Köpmansgränd fd Köpmansgatan, efter 1990

Magasinsgränd fd Magasinsgatan och tidigare Magasinsgränd, efter 2003

Parallellgatan förmodligen 2006/07, senast 2012 - sträckningen Parallellgatan 10-34 tidigare Östra vägen - Gatan löper parallellt med Östra Vägen mellan Regementsgatan och Holmängsgatan.

Hagaparken

Tidigare, fram till 1927, Västgöta regementes (I6) kasernområde och senare (1930-1988) Källshagens sjukhus/Norra klinikerna. När psykiatrien reformerades och Norra klinikerna lades ned, gjordes området tillgängligt för allmänheten och de gamla kasernerna byggdes om till bostäder. Idag inrymmer området också olika affärsverksamheter, äldreboenden, skolor mm. Sjukhusområdets befintliga gatunät har namnsatts.

Karl Ericsons allé LK2005 - memorialnamn. Socialdemokraten Karl Ericson (1896-1987) var under en följd av år drätselkammarens ordförande. Gatan belägen i det gamla parkområdet väster om kasernerna.

Niklasbergsvägen 1991(?) - efter landeriet Niklasberg som låg där äldreboendet Niklasbergsvägen 1 ligger idag. Landeriet var uppkallat efter handelsmannen Niclas Söllscher (1777-1844).

Repslagarvägen 1991(?) - det ska tidigare ha legat en repslagarbana i närheten, parallellt med järnvägen på dess norra sida.

Holmängen

Västgöta regementes (I6) exercisområde under regementsåren 1916-1927. Området är beläget utmed Östra vägens sträckning mellan Regementsgatan och järnvägsviadukten vid Kassaretorget. Dess norra del är sedan länge ett handels- och småindustriområde. Söder om koloniområdet vid Holmängsgatan lades i slutet av 1980-talet Björkholmsholmsgatan ut och ett bostadsområde anlades i anslutning till gatan. Vidare exploatering av området pausades i många år, möjligen på grund av fastighetskrisen på 1990-talet. De senaste tio åren har området stått under en kraftig omvandling från stadsnära landsbygd med betesängar och åkrar till dagens handels- och bostadsområde. Vid den senaste namnsättningen har man utgått från namn med anknytning till stadens donationsjorlar.

Björkholmsgatan LK1987 - Hemmanet Björkholmen omnämns första gången i ett brev ställt av regeringen till Brätte stads herredagsmän den 9 mars 1643. Namnet möter på Felterus karta från 1661. Hemmanet finns också utmärkt på ”Charta öfwer Götha Elfs och Trollhettans Belägenhet”, karterad 1750.

Donationsvägen LK2016 – kategorinamn. Gatunamnet utmönstrat redan i april 2018 och ersatt av *Lantgårdsvägen*, se nedan.

Kilgatan LK2011 - Gatan är belägen vid kvarteret ”Kilen” i den ”kilform” som i sydost slutar där järnvägen och landsvägsbron över den samma korsar varandra.

Landerivägen LK2016 - kategorinamn.

Lantgårdsvägen LK2018 - kategorinamn.

Stadsgårdsvägen LK2016 - kategorinamn.

Katrinedal

Småhusområdet är beläget strax nordost om Blåsut och Djupedalen, söder om den norra infarten till Vänersborg och norr om Katrinedals kyrkogård. Gatunätet lades ut i början av 1990-talet. Området var de första tio åren ytterst glesbebyggt (med största sannolikhet på grund av byggkrisen på 1990-talet), men idag finns här drygt 90 småhus. Fram till 1988 låg Vänersborgs skidklubbs stuga på området. Förutom det lokalt förankrade *Kryptorpsvägen* har kategorinamnsprincipen (skogstema) tillämpats vid namnsättningen, något som föreningen ”Blåsuts byalag” anmärker på i samrådsredogörelse från den 24 september 1991. Man anser att gatunamnen i området ”*skall anknyta till äldre benämningar, verksamheter och personer*”.

Barrskogsvägen LK1992 - kategorinamn

Bladvägen LK2009 - kategorinamn

Frövägen efter 1992 - kategorinamn. På lagakraftvunnen detaljplan från september 1992 heter gatan ”*Enrisvägen*”.

Kryptorpsvägen LK1992 - torpet Kryptorpet/Krypelyckan var beläget strax norr om dagens infart till småhusområdet. Namnet *Kryptorpet* förekommer på kartor från andra hälften av 1700-talet.

Nävervägen LK1992 - kategorinamn

Plantvägen LK1992 - kategorinamn

Stenrösevägen LK1992 - oklar namnsättningsgrund. Vid fältstudier i januari 2023 kunde inget stenröse hittas vid gatan eller någonstans på området.

Korseberg och Nabbensberg

Området där Korsebergs sjukhem tidigare var beläget har under senare år genomgått en stor omvandling från parkliknande område till dagens småhusområde. Både *Bryggvägen* och *Sjöbodsvägen* finns med på plankarta från 1991, och namnen vann laga kraft året därpå, men gatorna lades ut först 25 år senare.

Bryggvägen LK1992 - kategorinamn

Knektvägen LK2005 - kategorinamn som knyter an till kategorinamns-sättningen på närliggande Onsjöområdet (gång/cykelväg förbinder till *Husargatan*). Tvärgata till *Korsebergsvägen* som tidigare saknade namn (de två fastigheterna belägna vid gatstumpen hade tidigare postadress "Korsebergsvägen 30 respektive 28"). Gatunamnet sattes då gatan förlängdes i samband med nybyggnation.

Sjöbodsvägen LK1992 - kategorinamn

Smygevägen LK1992 - Smygen: ett trångt sund, i detta fall sjön Vassbottens smalaste del.

Mariedal

Skogs- och ängsmarken öster om Tomtevägen och Restadvägen har på senare år tagits i anspråk för nybyggnation: ett lite större skogsområde i norr och ett lite mindre ängsområde i söder.

Brinketorpsvägen LK2003 - efter torpet Brinketorpet, beläget i gatans nordöstra ände, var ett av sju torp som vid 1900-talets början låg under Restad gård.

Fjärilsvägen LK2008 - kategorinamn

Malvägen LK2012 - kategorinamn

Timmeråsvägen LK2003 - efter torpen Lilla och Stora Timmeråsen, belägna mellan dagens Brinkevägen och Timmeråsvägen, var vid 1900-talets början två av de sju torp som låg under Restad gård.

Ängsflyvägen LK2012 - kategorinamn

Onsjöområdet/Hede

Området är beläget västsydväst om Karls grav och öster om den södra infarten till Vänersborg och var tidigare att betrakta som stadsnära landsbygd med ett antal gårdar, torp och hemman, och tillhörde fram till kommunsammanslagningen 1945 Vassända-Naglums kommun. Det numera exploaterade och bebyggda området kallas i dagligt tal Onsjö eller Onsjöområdet men är egentligen till största delen beläget

på den mark som tidigare tillhörde Hede gård (Hede gårds manbyggnad finns kvar i Husargatans sydöstra ände) och hemmanet Hästängen (sedan länge borta). Huvuddelen av gatunätet lades ut på 1980-talet. Området är vidsträckt och till ytan något större än den ursprungliga stadskärnan. Vid namnsättningen har man huvudsakligen tillämpat kategorinamnsprincipen, men även namn på äldre fastigheter förekommer. Flertalet kategorinamn anspelar på områdets agrara historia. På Hede gård fanns förstås arbetshästar, men den stora andelen gatunamn med hästanknytning skulle också kunna bero på att det bedrevs ridskola på närbelägna Nabbensberg, i Olof Eisermarks regi, åtminstone fram till 1952.

Agnesborgsvägen LK1980 - efter torpet Agnesberg som låg strax söder om nuvarande korsningen Johannesbergsvägen och Agnesborgsvägen.

Arrendegatan LK1980 - kategorinamn

Enebacksgatan LK1982 – Enebacken belägen sydväst gatans ände.

Farledsgatan LK1984 - kategorinamn

Flottningsgatan LK1984 - kategorinamn

Forbondegatan LK1982 - kategorinamn

Fuxgatan LK1988 - kategorinamn

Fålegatan LK1988 - kategorinamn

Galoppgatan LK1982 - kategorinamn

Gesällgatan LK1988 - kategorinamn

Gårdsgatan LK2006 - kategorinamn

Hedevägen LK1979 - efter Hede gård, tidigare skattehemmanet Hede (se ovan). Gång/cykelväg som sträcker sig igenom hela Onsjöområdet i nord/sydlig riktning. Namnet Hede möter på Hans Lindskogs Onsjökarta från 1786.

Hovslagargatan LK1979 - kategorinamn

Husargatan LK1979 - kategorinamn

Hästängegatan LK1982 - efter frälsehemmanet Hästängen som låg strax norr om det småhusområde där gatan nu är utlagd. Namnet Hästängen möter på Hans Lindskogs Onsjökarta från 1786.

Johannesbergsvägen LK1979 - efter landeriet Johannesberg som låg strax söder om nuvarande Volvo Brandts anläggning. Landeriet anlades på 1830-talet av dåvarande prosten i Vänersborg, Johan Halén (1750-1834).

Klipparegatan LK1988 - kategorinamn. På detaljplan från 1987 (lagakraftvunnet 1988) benämns gatans östra halva "*Dressyrgatan*".

Kuskgatan LK1982 - kategorinamn

Lantbruksgatan LK2006 - kategorinamn

Ponnygatan LK1986 - kategorinamn

Russgatan LK1988 - kategorinamn

Ryttaregatan LK1979 - kategorinamn

Sadelgatan LK1982 - kategorinamn

Skördegatan LK1980 - kategorinamn

Slättergatan enligt uppgift från boende, förmodligen senast 1983 då bostadsområdet vid gatan var färdigbyggt - kategorinamn. På ett förslag till stadsplan (Hede I), uppgjort i juni 1978 och lagakraftvunnet i januari 1979, benämns gatan "*Hemmansgatan*".

Stallgatan LK1979 - kategorinamn

Stallgången i augusti 2019 får namnberedningen i uppdrag att namnge gatan som tidigare delade adress med *Johannesbergsvägen* - kategorinamn

Strömgatan LK1985 - kategorinamn

Tagelgatan LK1988 - kategorinamn

Timmergatan LK1982 - kategorinamn

Travgatan LK1981 - kategorinamn

Tunnlandsgatan LK1982 - kategorinamn

Utmarksgatan LK1982 - kategorinamn

Åkaregatan LK1984 - kategorinamn

Restadområdet

Restad gård har en lång och rik historia som sträcker sig ända tillbaka till 1590-talet, något som avspeglar sig i namnsättningen av de befintliga gator som före nedläggningen av Restad sjukhus/Östra klinikerna 1989 var en del av det slutna sjukhusområdets infrastruktur. Några av de upptagna gatorna ligger utanför det egentliga sjukhusområdet men har stark anknytning till detsamma. Speciellt för området är att de gatunamn som anges vara satta 1993, är satta av en konsultgrupp inom dåvarande ägaren Älvsborgsfastigheter.

Agathons gata LK2021 - otydligt memorialnamn. Trädgårdsdirektören och författaren Agathon Sundius (1852-1910) som gjorde planritningen för det år 1907 planterade parkområdet mellan sjukhusets paviljonger.

Axels gata LK2021 - otydligt memorialnamn. Trädgårdsarkitekten Axel Holzhausen (1871-1940) skapade 1910 parkområdet mellan sjukhusbyggnaderna och älven, det som numera kallas Holzhausens park. Det kan tyckas märkligt att man vid namnsättningen av *Axels gata* och

Agathons gata valt att utelämna efternamnen. I byggnadsnämndens protokoll den 21 september 2021 står följande att läsa: ”Efternamnen är lite svåra och därför ansågs förnamnen vara lättare att ta till sig”.

Dr Hehrnes väg 1993 - memorialnamn. Efter den siste överläkaren som bodde på sjukhusområdet vid Restad, Nils Åke Hehrne (1907-1975).

Dr Sellbergs väg 1993 - memorialnamn. Efter den förste överläkaren, Daniel Sellberg (1855-1916), på sjukhuset vid Restad.

Fyrspannsvägen 2008, 2011 - oklar namnsättningsgrund, men kan möjligen anspela på en landshövdingens lyxigare åkdon. Gatan lades ut i samband med bygget av Brinkåsen rättspsykiatri, som togs i bruk 2011.

Grindvägen LK2008 - skaffgata med infart cirka 25 meter sydväst om de gamla grindarna till sjukhusområdet.

Gustaf Högbergs väg 1993 - memorialnamn. Efter Vänersborgs hospital och asyls första syssloman (chef för den icke vårdgivande personalen). Gatan utgjorde tidigare, innan Tegelbruksvägen förlängdes (ca.1980), de sista 200 meterna av *Restadvägen* som ledde fram till sjukhusområdets grindar.

Jutatorpsvägen 1993 - vägen leder fram till torpet Juta cirka en kilometer nordost om Restad. Torpet ska ha fått sitt namn på grund av att en avdelning danskar, ”jutar”, legat där under Gyldenlöwefejden på 1670-talet.

Krumvägen 1991? 2007? - vägen leder fram till kriminalvårdsanstalten Brinkeberg. Vägen böjer av i en något ”krum” båge. Namnet sägs också syfta på föreningen KRUM – riksförbundet för KRiminalvårdens hUManisering!

Kungsladugårdsvägen 1993 - Efter Carl XI:s reduktion indrogs Restad gård till kronan och anslogs som kungsladugård åt landshövdingen i Älvsborgs län.

Landshövdingevägen 1993 - Restad var under åren 1696-1886 boställe åt landshövdingarna i Älvsborgs län. Från 1754 sommarboställe, då Vänersborgs residens stod klart.

Märta Posses väg 1993 - memorialnamn. Efter Märta Nilsdotter Posse (1560-1627), mor till överbefälhavaren under trettioåriga kriget, Lenart Torstensson (1603-1651). Restad gård låg 1592-1696 under Forstena. Märta Posse levde sina sista år på Restad gård tillsammans med maken Torsten Linnarsson (1561-1631).

Oscar Kjellbergs väg 1993 - memorialnamn. Efter Oskar Fredrik Kjellberg (1875-1951), den förste trädgårdsmästaren, då sjukhuset öppnades 1905. I samband med utläggning av två nya gator i området mönstra-

des gatunamnet ut 2021 och ersattes av de ovan redovisade *Agathons gata* och *Axels gata*.

Prebendevägen 1993 – Före reformationen var Restad förmodligen ett prebendehemman, dvs gården tjänade som hemman åt någon som innehade ett kyrkligt ämbete.

Redhars väg 1993 - Redhar är ett fornsvenskt namn som möjligen givit namn till Restad, isf ”Redhars bostad”.

Sätesgårdsvägen 1993 - Johan III (kung 1568-1592) gav gårdarna Ristad (Restad) och Stommen som sätesgårdar åt Forstenasläkten på Forstena.

Torpaområdet

Herman Kreftings gata - memorialnamn. Tvärgata till Tenggrenstorpsvägen, tidigare *Brättevägens* sydligaste del. Gatan följer den västra sidan av ”VBG Groups” anläggning. Företaget startades som ”Vänersborgskopplingen” 1951 av Herman Krefting (1907-1993).

Stora Torpas gata - kort gata som leder till gården Stora Torpa.

Sammanfattning

Kategorinamn, memorialnamn och övriga namn

Av 107 nytillkomna gatunamn är närmare hälften, 53 stycken, kategorinamn. För Onsjöområdet del är hela 28 av de sammanlagt 34 nytillkomna gatunamnen att betrakta som kategorinamn. De flesta med någon slags lantlig anknytning: t ex *Forbondegatan* och *Lantbruksgatan*, eller mer specifikt med hästanknytning; åtminstone 12 av 27 kategorinamn är av den typen, t ex *Ponnygatan*, *Sadelgatan* och *Tagelgatan*. I Öxnered har närheten till järnvägsknuten genererat 4 nya kategorinamn som relaterar till järnvägsverksamhet, att lägga till de 3 tidigare från 1978, som t ex de nytillkomna *Banvaktargatan* och *Kupégatan*. I Djupedalen knyter 5 kategorinamn an till växtriket, t ex *Frövägen* och *Plantvägen*. På Korseberg rör det sig om 2 kategorinamn som anspelar på hamnverksamhet, *Bryggvägen* och *Sjöbodsvägen*. I Mariedal har vi att göra med mindre flygfän i de 3 kategorinamnen i området, t ex *Malvägen* och *Ängsflyvägen*. Till sist Båbergs industriområde/Trestad Center där vi hittar 5 kategorinamn som rör sig inom sfären ”Mekanik och transport”, t ex *Dubbgatan* och *Stampgatan*.

I 13 fall har memorialnamnsprincipen tillämpats. I två fall rör det sig om politiker under det sena 1900-talet, *Karl Ericssons allé* och *Hadars* (Karlson) gång. En är lantmätare under 1700-talets första hälft, *Wilhelm Kruses väg*. En är den kände zoologen m.m. *Axel W Eriks-*

sons väg. En är framgångsrik företagsgrundare/-ledare under 1900-talets andra halva, *Herman Kreftings gata*. Från tiden då Restad var ett sjukhusområde hittar vi fyra namn, två överläkare, *Dr Hehrnes väg* och *Dr Sellbergs väg*, en trädgårdsmästare, *Oscar* (eg. Oskar) *Kjellbergs väg*, och en syssloman, *Gustaf Högbergs väg*. Slutligen möter vi i samband med Restad Gård, *Märta Posses väg*, och som promenadväg vid Vassbotten, *Fru Elisabeths promenad*. Dessa två kvinnor bidrar faktiskt med de enda kvinnliga memorialnamnen inom det i artikeln beskrivna området, alltså Vänersborgs kommun inom 1973 års gränser, som överhuvudtaget fått ge namn åt gator. ³⁾Någonsin! Före 1978 fanns bara *Fridas väg* ("Frida" från Birger Sjöbergs "*Fridas bok*") på Blåsut, något som Fredriksson påpekar i sin framställning. Ytterligare tre kvinnonamn har på senare tid tillkommit, *Augustas gata*, *Alidas gata* och *Klaras gata* på Skaven, men dessa är namn på fiktiva personer hämtade från Birger Sjöbergs roman "*Kvartetten som sprängdes*" och att betrakta som kategorinamn (se ovan). Två svårtydda mansnamn dyker upp på Restadområdet: *Agathons gata* och *Axels gata*, men visar sig vid noggrann genomläsning av byggnadsnämndens protokoll vara memorialnamn där man har utelämnat efternamnen på vederbörande (se ovan).

Förleder

Beträffande förleder, möter vi i åtminstone ⁴⁾18 fall nytillkomna gatunamn med förleder som anspelar på yrkestitlar eller någon form av sysselsättning, t ex *Lantmätarvägen*, *Rättarns backe*, *Dr Sellbergs väg* m fl. På Onsjöområdet har 9 av sammanlagt 34 nytillkomna gatunamn en förled med anknytning till yrken, t ex *Gesällgatan*, *Klipparegatan* och *Åkaregatan*. Åtminstone 4 av dessa 9 med hästanknytning: *Hovslagargatan*, *Husargatan*, *Kuskgatan* samt *Ryttaregatan*.

Elva gatunamn anknyter i sina förleder till äldre bebyggelse som torp, gårdar, landerier och hemman, t ex *Kryptetorpsvägen*, *Åsperedsvägen* och *Hästängegatan* (hemmanet Hästängen). Flertalet av dessa ligger i vad som får betraktas som tidigare ytterområden. Sticker ut i sammanhanget gör de båda landerierna med stadsnära läge: *Karlslundsgatan*

³⁾Inte heller inom kommunens nuvarande gränser (från 1974 och framåt), alltså inklusive tätorterna Vargön, Frändefors och Brålanda förekommer något gatunamn av detta slag.

⁴⁾19 fall om man räknar in Köpmansgränd som ju bara bytt efterled från -gatan till -gränd.

efter landeriet Karlslund som låg ca 200 meter öster om museibyggnaden samt *Niklasbergsvägen* efter landeriet Niklasberg som var beläget ungefär vid positionen för nutida gatuadressen Nicklasbergsvägen 1.

Efterleder

Avseende fördelningen av efterleder bland de 107 nytillkomna gatunamnen är **-gatan, gata** allra vanligast med 50 träffar, t ex *Björkholmsgatan, Nabbens gata*, på Onsjöområdet hela 30 av sammanlagt 34, t ex *Farledsgatan, Timmergatan*. Därefter följer **-vägen, väg** med 49 träffar, t ex *Stenrösevägen, Wilhelm Kruses väg*. Återstår 8 gatunamn med följande fördelning: 1 **allé**: *Karl Ericsons allé*, 2 **backe**: *Rättarns backe, Åkarns backe*, 2 **-gränd**: *Köpmansgränd, Magasinsgränd*, 2 **-gången, gång**: *Stallgången, Haralds gång*, samt 1 **promenad**: *Fru Elisabeths promenad*.

I Fredrikssons framställning förekommer 6 st. då aktiva efterleder med varianter, nämligen **-gatan, -vägen, -allén, -backen, -gränd** samt **-stigen**. Efter 1978 tillkommer alltså 1 ny aktiv efterled (**promenad**) samt det ⁵⁾nygamla **-gången**: *Stallgången, Hadars gång*. Allt som allt 7 aktiva efterleder. Läger man ihop antalet funna efterleder med varianter, hamnar vi på 2 **-allén**, 6 **-backen**, 152 **-gatan**, 7 **-gränden**, 2 **-gången**, 1 **promenad**, 4 **-stigen**, samt 147 **-vägen**. Generellt sett förhåller det sig så med fördelningen av de helt dominerande efterlederna **-gatan** och **-vägen**, att **-gatan** är den ojämförligt vanligaste efterleden i stadskärnan och **-vägen** vanligast i ytterområdena.

Summering

Fredriksson listar år 1978 sammanlagt 220 aktiva gatunamn, av vilka 4 helt har mönstrats ut sedan 1978; *Magasinsgatan, Köpmansgatan, Trädgårdsgatan* och *Sandbergs väg*, samtliga gator/vägar vilka under perioden fått nya namn. Kvarstår 216 gatunamn som fortfarande är i bruk år 2023. Sedan 1978 har ⁶⁾107 nya och, för Vänersborgs del, unika gatunamn tillkommit, varav 2 redan har mönstrats ut, *Donationsvägen* (2018) och *Oscar Kjellbergs väg* (2021). Kvarstår 105 nytillkomna,

⁵⁾Gatunamnet *Gröna gången*, en kvarterslång gränd mellan *Kronogatan* och *Nygatan*, namnet belagt 1864, var sedan länge ur officiellt bruk 1978.

⁶⁾Artikelförfattaren reserverar sig för att eventuellt ha kunnat missa att uppta något nytillkommet gatunamn under insamlandet av dessa.

fortfarande aktiva gatunamn, vilket innebär att inom det av Fredriksson (1978) och mig (2023) undersökta området till dags dato finns sammanlagt 321 aktiva gatunamn.

Till sist vill jag rikta ett stort tack till dem som under arbetets gång bistått med upplysningar och sakkunskap. Förutom bröderna i årsskriftsnämnden vill jag rikta ett särskilt tack till följande personer som på olika sätt bidragit med tips och information:

Paul Nordholm - gillebroder och tidigare förvaltare på Restad Gård
Svante Lindstedt - gillebroder och tidigare stadsingenjör på Vänersborgs kommun

Ove Martinsson - tidigare anställd på Postnord i Vänersborg

Källor

Tryckta källor

Fredriksson, Ingvar, *Gatunamnen i Vänersborg*, Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 2020. Först publicerad i Ortnamnssällskapet i Uppsalas årsskrift 1978.

Ahlberg, Morgan, *Från jordbruk till villaområde – omvandlingen av landeriet Fredriksberg 1917-1944*, Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 2006.

Bengtsson, Lars-Göran, *Restads Idrottsklubb*, Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 2020.

Kärvling, Arne, *VBG - 50-åring som gjort Vänersborg världskänt*, Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 2001.

Sjöberg, Birger, *Kvartetten som sprängdes*, Bonniers 1924

Skagerlind, Hans-Rune, *Restad från feodal gods till modern stadsdel*, Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 2012.

Vänersborgs fotoklubb, *Vårt Vänersborg 1982-1989*, 1989.

Zetterberg, Christer m.fl, *Boken om Blåsut*, Vänersborgs Söners Gilles 2013.

Älvsborgsfastigheter, *Nu har vägarna på Restad Gård fått egna namn!* Hardies Reklam 1993

Elfsborgs läns annonsblad, valda artiklar under perioderna april 1978-juni 1983, april-juni 1987 samt januari-september 1991.

Källor på internet

"God ortnamnsred Ortnamnsrådets handledning i namnvård" Lantmäterirapport 2016:9. 2001, reviderad 2016

Vänersborgs kommuns hemsida, vanersborg.se

Detaljplaner

Översiktsplaner, särskilt *"Översiktsplan Restad - Brinketorp"*

Byggnadsnämndens digitala protokoll 2011-2023

Lantmäteriets hemsida, lantmateriet.se

Hemsidan visitrestad.se

Hemsidan digitaltmuseum.se

Hemsidan historiska-personer.nu

Facebookgruppen *Wenersborg-Historisk grupp*

Wikipedia

Kartmaterial, fysiskt och digitalt

"Charta öfwer Götha Elfs och Trollhettans Belägenhet", 1750

Karta över säteriet Onsjö från 1787 av Bengt J. Ahlberg.

"Karta över Vänersborg" från 1661 av lantmätare Kietell Claesson Felterus

"Gröna kartan", tryckår 1963

Lantmäteriets kartapp, *Min Karta*

Hemsidan kartbild.se

Häradsekonomiska kartan karterad på 1890-talet

*Karl Bernling, ersättare i styrelsen,
ledamot i årsskriftsnämnden*

Från ”Thalia” till Gösta Wennberg

Av

Jan-Olof Gustafsson

Teatertraditionen i Vänersborg är stor – och långvarig. Redan år 1755 hittar man en diskret notis i stadens dombok om uppförandet av ”ädla” teaterpjäser. Troligen på franska då flera pjäser under denna tid faktiskt spelas på just franska.

Vänersborgs första amatörsällskap, ”Thalia”, bildas så den 9 oktober 1818. Teaterlokalen är placerad i änkan Schweders hus, eftersom det är ett av få hus i staden som är av sten. Den första offentliga teaterlokalen blir dock rådhusalen. Det är visserligen en provisorisk lösning, men ändå en bra början. Här anordnas bland annat baler på kungliga namns- och födelsedagar. Kopplingen till de kungliga och den förnämsta klassen är redan från början mycket viktig. Teaterintresset är stort hos stadens styrande. Så stort att man en dag själva vill vara med på scenen. I amatörsällskapet ”Thalias” ensemble finner man flertalet av stadens ledande handels- och ämbetsmän. Här förekommer namn som Uggle, Kafle, Friedenrich och Silverhjelm.

Två amatörteatergrupper bildas snabbt. ”Nya Thalia” kommer att stå för de mer avancerade prestationerna medan ett annat sällskap ”Thalias vänner” arrangerar danser, konserter och ofta ger ”societetspektakel”. Det kan exempelvis innebära en konsert, en monolog, en komedi och avslutas med ytterligare två komedier. Allt i en följd – under en och samma kväll. Redan från starten är det full fart. Målsättningen är att var fjortonde dag kunna spela en eller två olika teaterföreställningar. Det löftet håller man.

Den 16 december 1827 upphör dock allt – efter en schism i makens boningar! Amatörsällskapet gör således en relativt kort karriär inom musik- och teaterbranschen, men deras betydelse skall ändå inte underskattas. Ordenssällskapet Par Bricole bildas 1839 och här blev flera av Thalias medlemmar senare medlemmar. Här banar man fram stora talanger inom den Baccanaliska teatern, musiken och körverksamheten. Framför allt har Thalia-sällskapet dock lagt grunden för alla

lokala initiativ i Vänersborg, både inom amatörteatern och musiken. Hade Vänersborg, som den kulturstad man är idag, varit lika självklar om inte Thalia funnits? Tveksamt.

Privata teatergrupper

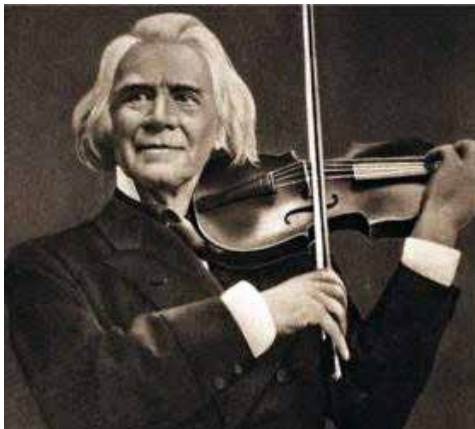
Under en tid är det så gott som uteslutande privata sällskap som reser runt i landet och visar teater. Till en början uppförs föreställningarna i privata hem och på olika konditorier. Ett flertal musiktillställningar går dessutom av stapeln i Mona Berentz salong, belägen i nuvarande Plantaget. Skådespelarna bor vanligtvis hemma hos någon av ortsbefolkningen, till ett billigt pris och ibland till och med alldeles gratis. Ja, man umgås, tar sig några glas starkt och har allmänt trevligt helt enkelt. Är det riktigt trevligt drar man sig inte heller för att stanna kvar i staden någon extra dag. En dåtida teaterdirektör sammanfattar skådespelarnas ställning i samhället: ”Artisterna äro de högsta hönsen i korgen och de som så önskar behöver aldrig någon kväll lägga sig nykter.”

En storslagen teaterbyggnad

Teatern med dåvarande Stadshuset (idag kallat Kulturhuset/Folkets Hus) byggdes en gång i tiden för att manifesteras den stora och viktiga sjöstaden Vänersborg samt i hög grad stadens roll som ämbetsmannastad och de nya reformer för kommun och landsting som genomfördes på 1860-talet. Fast det har inte gått av sig själv. År 1834 ödelägges en brand i princip hela Vänersborg. Dessutom drabbar bränderna 1860 och 1910 teaterverksamheten hårt. Speciellt efter branden 1860 blir det långvariga och heta diskussioner i fullmäktige. Allmänheten protesterar högljutt. Skall man bygga detta skrytbygge eller inte? Fullmäktige anser dock att ett societetshus behövs för ”offentliga nöjen och samkväm”. Vidare anser de att den nya järnvägslinjen Uddevalla- Vänersborg-Herrljunga kommer att öka resandeströmmen och handelslivet – och att det då behövs ett bättre gästgiveri för att möta den nya tiden. År 1869 står så det ståtliga Stadshuset på plats – inklusive hotell, restauranger, festsal och teater.

Societetshuset, som det genast kallas, kommer efter invigningen att bli ett centrum för stadens nöjes- och sällskapsliv. Fast visst kan man förstå alla kritiska röster. Trots allt är det ju nödår. Orättvisorna mellan över- och underklassen var just nu mycket stora. Överdåd och lyx gentemot ren svält. Oavsett vad man anser om själva tillkomsten kan man idag, drygt 150 år senare, konstatera att bygget gick mycket bra. Speciellt teatersalongen, som än idag är unik i Sverige. Då man sitter

i salongen känner man verkligen historiens vingslag. En upplevelse som delas av i stort sett all gästande publik och olika teatergrupper runtom i Sverige. Jätteroligt!

Den 16 oktober 1875 uppträder den norske tonsättaren och virtuosen Ole Bull på Vänersborgs teater - som är fylld till bristningsgränsen. Till och med orkesterplatserna och en stor del av scenen är fylld av applåderande åskådare. Troligtvis den största succén under hela 1800-talet.

En dansös som trollbinder

Många oförglömliga artister besöker teatern. Då den vackra dansösen Theobalda Springer anländer förändras vänersborgarna i grunden. Recensionen i lokaltidningen är så högstämd att det närmast kan liknas vid ett rent frieri från lokaltidningens recensent. ”Då mamsell Theobalda Springer, lätt som en sylfid svävade över den bävande tiljan berördes knappt denna av hennes fot. Vilka tjugande former! Vilken elasticitet! Vilken grace i attityderna! Huru eteriskt hela hennes väsen! Hon dansade inte ... det var en flygande amorin! Ridån föll under en bifallsstorm sådan som aldrig låtit höra sig inom dessa väggar....”

Sköna Helena

Nu öppnas portarna på vid gavel för allehanda upplevelser, mest olika operor. Kungliga Teatern från Stockholm är ofta på besök. Under två månaders tid ger dessutom Constantin Rhodes teatersällskap tjugoen föreställningar med ett omväxlande program av lustspel, komedier, operetter och operor. Rhodes är det mest populära sällskapet. Enda riktiga konkurrenten är då Jaques Offenbachs ”Sköna Helena” framförs. Det vänder, å andra sidan, upp och ner på hela staden.

Vänersborg är vid tiden för teaterinvigningen begåvad med två lokaltidningar, dels ”Vänersborgsposten” och dels ”Tidning för Väners-

*Anna Norrie som en alltför
"lättklädd" Sköna Helena.*

borgs stad och län". Mellan dessa två utspinner sig en dråplig polemik vad det gäller att värna och upplysa läsarna om de livsfarliga vändorna av sådana "suspekta" verk som Offenbachs "Sköna Helena". Ett verk som handlar om Napoleon III och den franska societetens undermåliga moral. Vänersborg är i upplösningstillstånd, Kan man tänka sig något mer omoraliskt? I föreställningen lider hon, den där Helena, inte ens av sin snuskiga fantasi. Tvärtom, hon njuter av den. Usch och fy! I en av lokaltidningarna framhåller man det olämpliga i att Vänersborgs ungdomar ser "de ekivoka föreställningarna". Även damer och gifta män rekommenderas att hålla sig därifrån. Vilka som över huvudtaget får lov att se föreställningen blir aldrig utrett. Att

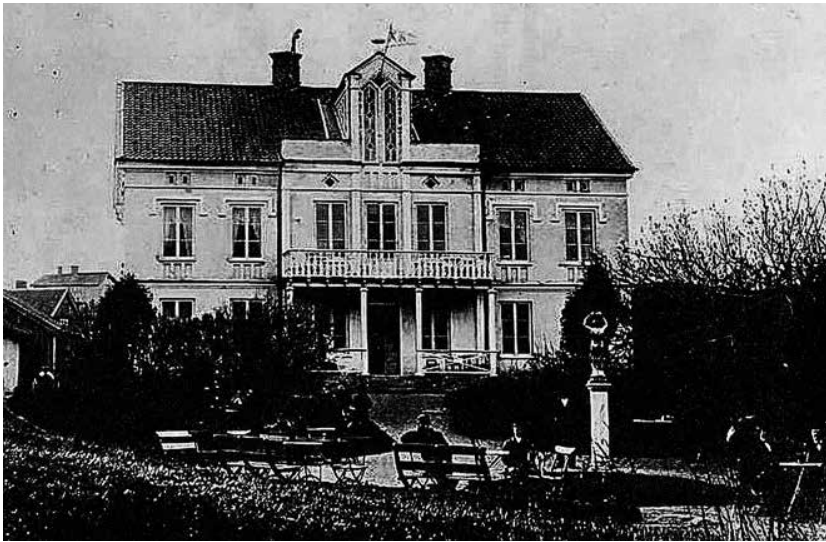
föreställningarna ändå ofta går för utsålda hus kan man dock lätt förstå. Vem vill väl missa något så spännande, som vad tidningarna kallar för "sedefördärvande föreställningar"?

Strömsborg

Under 1800-talets sommarmånader lever vänersborgarna upp. Om teatern är societetens tempel så finns ju alltid sommarrestaurangerna och värdshusen för alla andra vänersborgare. I alla städer som byggs upp behövs det driftiga män. En sådan är Anders Fredrik Strömer. Under 1800-talets senare hälft är Strömer den ledande restaurang- och hotellägaren i Vänersborg med såväl Strömsborg som Stadshotellet. Dessutom driver han även hotell och restaurang i sin fastighet vid Fisktorget, i det s.k. Strömmerska huset. Sommarrestaurangen Strömsborg kommer - i 130 år - att bli en symbol för hela Vänersborg. I augusti år 2007 rivs det uppskattade dansstället - och ersätts med 57 parkeringsplatser(!) På Strömers tid är det vals som gäller och musiken som framförs görs oftast av olika hornorkestrar. Hur nu någon levande människa över huvud taget kan dansa efter hornmusik,, ja, det är en prestation så god som någon.

Utvärdshuset Kasen

Livet i Vänersborg på senare delen av 1800-talet är tufft. Klasskillnaderna är stora. Det finns dock ett stort undantag, Kasens utvärdshus i Blåsut, där den sociala hierarkin – åtminstone för en stund – luckras upp. Signalen är då festplatsen saluterar med två, på höjden ställda, kanoner. I det läget förstår invånarna att det är något festligt på gång - och vallfärdar i stora flockar till Kasen. Friluftsfesterna samlar ibland ända upp till 4000 personer. En anmärkningsvärd siffra, eftersom staden vid denna tid inte ens har 5000 invånare. Teatersällskap från hela Sverige anländer. Sittplatserna kostar en krona styck och ståplatserna 50 öre. Ett billigt pris även i den tidens penningvärde. Lönsamhet får ändå arrangörerna i det intilliggande värdshuset. Här festar både publik och skådespelare loss rejält. Det finns heller inga som helst restriktioner om vare sig spritförbrukning eller stängningstider. En helbutelj punsch kostar endast en riksdaler. Kort sagt: På värdshuset äter och dricker man både billigt och gott. Till både värdshusets och publikens stora belåtenhet.

Kasens utvärdshus. (Bildkälla: Vänersborgs museum)

Jakten på insåpade grisar

På Kasen kan i princip vad som helst hända. De fantasifulla lekarna går exempelvis inte av för hackor. Vad sägs om; säckkapplöpning, balansering med fyllda vattenhinkar på huvudet och den stora succén - fasttagning av lössläppta och insåpade(!) grisar! En mängd unga män rusar, till åskådarnas stora förtjusning, kors och tvärs genom parken i jakt på den vettskrämda griskultingen. Den som fångar grisen får sedan behålla den som pris. Undrar dock hur ödmjuk frugan är när vinnaren, frampå småtimmarna, kommer hem med en gris under armen? Prisutdelningen sker under hornfanfarer, förstärkt av allmänhetens skrån och jubel. Därefter är det dags att avsluta festligheterna på sedvanligt sätt. Med fyrverkeri och kanonskott över Vassbottenviken. Kanske är det precis i ett sådant ögonblick som stadens stora original, fiskaren Ture-Fredrik, bestämmer sig för att imponera på sina dryckeskamrater vid kanalen - genom att prata engelska. Han tar fasta på själva smällen. ”What a smell, boys”, säger han med sin sedvanliga, stora pondus.

1800-talet blandar och ger

Ur nutidens perspektiv är underhållningen på 1800-talet väldigt dubbel. Å ena sidan är den väldigt seriös. Detta blir väldigt tydligt då Vänersborgs Musiksällskap år 1897 överlämnar sin gåva till Vänersborgs stad. En mindre penningssumma - och en Bechsteinflygel. Med flygeln följer dock vissa krav. Den måste hållas väl stämd och får absolut inte användas för att spela dansmusik(!) Nej, det är klassisk musik och teater som gäller. Mellan 1890 och 1896 spelas i Vänersborg exempelvis hela 112 teaterpjäser av olika teatersällskap. Imponerande.

Å andra sidan är underhållningen även uppseendeväckande - och rent förfärlig. Att under publikens jubel förevisa människor med olika handikapp är speciellt populärt, exempelvis mannen med tre ben och han utan vare sig ben eller armar. Stolt förevisas även siamesiska tvillingar, dvärgar, mörkhyade afrikaner och väderbitna samer.

Till folknöjet hör också att besöka de turnerande attraktioner, som med jämna mellanrum gästar staden. Hit hör vaxkabinett, konstutställningar, specialister på fyrverkerier, menagerier med exotiska djur. Under någon kortare tid är landeriet Beateberg en offentlig nöjesplats. Med uppsläppningar av vätgasfyllda ballonger, lindanseri och liknande nöjen. Största folknöjet är nog ändå cirkusarna. Då cirkusarbetarna reser det imponerande stora, vita cirkustältet sker det inför stora skaror av traktens barn som förväntansfulla vittnen. Man känner en lukt av den stora världen! Världen bortanför både Blåsut och Skräcklan!

Hantverkarna tar plats

Societetens motpol är så att säga ”vanligt folk”, det vill säga resten av vänersborgarna. De ses i många avseenden över axeln av societeten. Det vill hantverkarna i Vänersborg ändra på. Av den anledningen bildar man år 1881-1882 Arbetarföreningen. Här får man tillgång till lånebibliotek och möteslokaler. I den stora föreläsningssalen anordnas en lång rad föreläsningar, konserter och teateruppsättningar. På hösten år 1898 hålls här också den första filmföreläsningen i Vänersborg. Från år 1906 driver man sedan kontinuerlig biografverksamhet under namnet ”Stora biografen”.

Karlsbergs festplats/ Dalaborgsparken

I början av 1900-talet är det fortfarande finkultur på teatern som gäller i Vänersborg.

Vänersborgarna i allmänhet har dock varken råd eller tid att sitta och se djupa ut på teatern. De har fullt upp med att få mat i magen. Ändå vill ju alla människor ha lite färg på tillvaron. Lösningen är en unik institution, som inte finns någon annanstans i världen. Den svenska folkparken! Här kan man lyssna till musik, teater, revy - och träffa det motsatta könet. Framför allt genom dans. Perfekt!

Redan 1904 anläggs Karlbergs festplats i Blåsut, på den plats som senare skall bli Dalaborgsparken. Här är det enkel underhållning som gäller. Dans, skjutbana med pilkastning och en mindre servering. Det är det hela. Den vänersborgska folkhumorn ger här snabbt danssalongen två olika namn. ”Likkistan” efter sitt utseende och ”Valskvarnen” för sitt ändamål. I den ena ändan av träbyggnaden har man plats för en mindre dansbana - med musikestrad. I mitten står en stor kamin, som det eldas på. Av alla krafter. Det kan behövas för paviljongen är ganska stor och väggarna är mycket tunna. Golvet runt kaminen och närmast omkring är av stampat jordgolv. I den andra ändan finns ett litet kök med plats för kaffeservering. Här serveras bland annat läskedrycker, cigaretter och choklad. Dansen är vals och musiken som framförs görs av olika hornorkestrar. Ett, två, tre, dubbelsteg.

Verdandis teateramatörer – och en excentrisk sufflör

År 1909, storstrejksåret, är det dags för Verdandis teateramatörer att ge sina första dramatiska föreställningar. En försommardag, i gassande sol, är det premiär på lustspelet ”Lars Jonsa och hans käring”. Svetten lackar på de nervösa debutanterna och formar sig till stora vätskedroppar, som droppar ner på scengolvet. I en allt stridare ström. Droppar

vätska gör det även inne i omklädningsrummet. Och här är det betydligt mer dramatiskt än vanligt svett. Här droppas det blod. Upphovet till det hela är den pretentiöse sufflören. Och hans tjusiga hatt. Med skarpa brätten. Då denne vänder sig om i det trånga omklädningsrummet råkar han vid ett tillfälle skära av en av skådespelarnas lösnäsa – och en bit av den riktiga. Smådetaljer som en blodig och, till omfånget, lite mindre näsa är dock inget som stoppar Verdandis tuffa stjärnaktörer. The show must go on!

Det stolta teatergänget har verkligen problem med sina sufflörer. En vårdag sätter man upp det ryska revolutionsdramat ”Till ljus och frihet” på just ”Likkistan”. Vid premiärvisningen skall typografen, Rickard Carlsson, fungera som sufflör. Att lura ner Rickard i det kalla, trånga hålet i scengolvet kräver dock noggrann planering. Rickard lider nämligen av klaustrofobi och i sufflörhålet är det så trångt att det inte ens går att vända sig. Lösningen är enkel - mutor! Efter att ha lockats med amerikanska cigaretter och en sockerdricka kryper han slutligen ner i det kalla hålet. Scenen föreställer ett ryskt hem, där polisen rusar in för att göra husundersökning. Då han sätter foten på trasmattan kommer denna på glid. Det ratschar till på golvet, ”polisen” ramlar omkull – och sätter klacken rakt i huvudet på den motvillige sufflören. Omtöcknad och rejält förbannad reser sig Rickard omedelbart från sitt gömställe. Nu får det vara slut med allt det här sjäperiet kring teaterrepliker, tänker han. Rickard bröstar upp sig och hytter hotfullt med näven åt den allt mindre skräckinjagande ”polisen”. Rickard har bara en tanke. Nu gäller det den manliga hedern. ”Din jävel, det där hör väl ändå inte till pjäsen? Kom hit så skall jag göra potatismos av dig din jäkla potatisgris!” Enligt flera åskådare är det också den starka inlevelsen i den repliken, som är den absolut enda behållningen i hela föreställningen. Självklart blir Rickard en av Vänersborgs största kändisar.

Efter den sufflörinsatsen tar Rickard inte på sig några fler sufflörjobb. Han är trött på alla tråkningar, som följer efter hans oväntade skådespelarinsats. Det skapar problem i teatergruppen, speciellt som det visar sig vara näst intill omöjligt att få tag i någon ersättare.

Till slut lyckas man dock få tag i en kille från Nordstan. Denne har endast tre krav. Att få samma mutor som Rickard, (”sötedricka” och cigaretter) att slippa gå ner i ett läskigt sufflörshål och att få bära en elegant teaterhatt(!) Är man inom showbusiness skall det ju också synas – även om en och annan näsa får ta lite stryk..

Ernst Rolf, bondkomiker – och revykung

På Karlsberg framträder ofta den populära musikkåren, ”Skandia”, som spelar hornmusik, både till konserter och gammaldans. Populära är även bondkomikerna Anders Annersa, Skånske-Lasse och Kalle Nämndeman. Det finns dock ingen som förtrollar publiken lika mycket som Ernst Rolf. Som artonåring anländer han 1908 till Vänersborg och Karlsberg. I träskor och med matknyte - i en pinne över axeln! Så fort Rolf stegar in på scenen som en glad bondkomiker, tar han direkt över taktpinnen. Och när hans röst dallrar ut i sommarkvällen är saken klar. Inropningarna och applåderorna vill aldrig ta slut. Ernst Rolf knyts därför allt fastare till parken. Till lycka för styrelsen, som har stora ekonomiska svårigheter att dras med. Resultat: han blir Karlsbergs stora dragplåster.

Med tiden ökar Rolfs popularitet – även utanför Karlsberg – vilket gör att han utvecklar sina rim och lämnar bondkomikerkläderna bakom sig. Nu uppträder han inte längre själv. Den 30 oktober 1922 anländer Rolf till staden med ett fyrtiopersoners sällskap. Ett exklusivt och internationellt gäng med Silvestri, världens förnämsta jonglör, i spetsen. Det är japanska dansöser och så den berömda Iris Whyte - dansösen som genomför sin stapp med tåspetsarna! Till detta kommer så Rolfs nio man starka specialorkester. Succén är stor! Lilla Paris har fått en illusion av sin stora namne.

1926 bildas föreningen Folkets Park, men då uppträder Ernst Rolf inte lika ofta i Vänersborg. Kvar finns ändå Rolfs egen visa, hans hyllning till Karlsberg från 1908.

*”Killiga grabbar med glättigt humör,
Alls ingen sorg uti barmen!
Lörpan på svaj och det lockiga skör,
Fjällan han har under armen.
Här finns möjänger och det som förslår!
Hejom i skog och i marken!
Och vill du ha tröst uti sorgen så svår.
Då gå vi till Karlsbergsparken!*

*Refr:
Till Karlsberg går man
Och där så får man
En sväng med fjällan,
i sommarkvällen.*

*Är sorgen svår man,
Strax bort den slår man!
Ty Karlsbergs park - är kärlekens mark.*

*Jobba, det får man en vecka så lång,
Väntande på lördagskvällen.
Då under jublande fåglarnas sång,
Går man till parken så säller!
Där fröjdas man i fjällornas ring.
Hoppa och guppa man får
Än går det igång, än går det i spring,
Än går det ingenting.
Refr.....*

En visa för varje vänersborgare att vara stolt över. Ernst Rolf och senare hans storslagna revyer kommer aldrig att glömmas. Ibland är till och med tillställningarna så påkostade att de inte går runt ekonomiskt ens om salongerna är fullsatta. Vid sin begravning nyårsdagen 1933 följer 60 000 människor honom till den sista vilan. Under sin livstid poängterar han dock ofta, och med eftertryck, att det är just i Karlsberg – Vänersborgs första folkpark – som han slår ut i full blom.

Mannen som alltid vet bäst

Jonas Wallin är ett unikum i Vänersborgs lokala historia. Under olika perioder fungerar han som ordförande i bland annat: Stadsfullmäktige, Nykterhetsnämnden, Fattigvårdsstyrelsen, Brandstyrelsen, Sparbanken, Vänersborgs Arbetarförening och Pantlånestyrelsen. Dessutom är han med och grundar sommarsanatoriet i Dalbobergen, leder nödhjälpsinsamling för Dal och tar också initiativet till att Vänersborg får en fungerande fattigvård. Med andra ord en man som arbetar hårt för att vänersborgarna skall få det så bra som möjligt. Och bli så bra människor som det bara går. För att nå dit är han av den bestämda uppfattningen att han vet vad vänersborgarna behöver.

Genom sina många förtroendeuppdrag i staden och som kulturrecensent på lokaltidningen sitter han också på stor makt. En makt som han utnyttjar till fullo. Jonas reagerar mot det mesta inom kulturlivet. Teater som bara är ”skratt och flams”, bondkomiker, jazz och nya ”trampakattdanser” som tango och foxtrot(!) tycker han inte om. Allra sämst tycker Jonas om de olika revysällskapen .

Att läsa Jonas Wallins recensioner från denna tid är mycket under-

hållande. Man kan riktigt se hur han tuggar fradga, när han i affekt slänger sig emot tangenterna på skrivmaskinen. Hör här: ”Undertecknad har sedan många år tillbaka reagerat mot revysmörjan och därvid använt språkets hela vapenarsenal, även av ganska grov kaliber, men det har hjälpt föga. Den stora massan har oavslått strömmat till. Det skulle vara högeligen glädjande och en heder för Vänersborgs befolkning om de flesta av teaterns flesta bänkar stod tomma då revyelälandet, denna intelligensens och bildningens bankruttförklaring, ges.”

Jonas är heller inte det minsta rädd för att utmana hela sin omgivning. Då Ernst Rolf-revyn gästar Vänersborg avrättar han i princip hela föreställningen: ”Balettkåren utgjordes av tre damer, vilka en gång i tiden möjligen varit skönheter. Nu kunde de icke bedömas eftersom de sminkats och målats så klumpigt, att de såg ut som själlösa gipsfigurer.

Jonas Wallin, mannen i mitten, har en meritlista som saknar motstycke i Vänersborgs historia. Från det han föds 1858 till dess han avlider 1949 hinner han med det mesta. Bland annat sitter han i kyrkorådet, är kyrkvärd, fungerar som rektor på Dövstums skolan och - som på bilden - brandchef. Visst är det tjugiga herrar?

Av kupletterna som damerna föredrogo, hörde man inte ett jota och väl var det, ty därmed blev man säkerligen förskonad från en del krystade och fadda rimmingsförsök. Skuggspelet var huvudsakligen avsett att skrämma nervösa fruntimmer.” Därefter ifrågasätter Jonas vänersborgarna i största allmänhet. ”Känner sig småstadspubliken generad för att giva sitt missnöje tillkänna? Aktörerna skola avklippas med hyssningar. Undertecknad har försökt detta, men ensam därom som jag varit, har detta drunknat i skallande applåder runt omkring, icke minst från kvinnliga händer. Varför vågar inte vänersborgspubliken öppet reagera mot skräp och humbug?”

Vad blir då resultatet? Jo, publiken strömmar lavinartat till de olika revyerna – som aldrig förr! Självkligt, pekpinnar har ju aldrig varit vänersborgarnas likör. Frågan är till och med om revyerna på 1940-talet blivit lika populära i staden utan Jonas Wallins antireklam?

Tacka IOGT för vårt rika kulturliv

Då det vankas underhållning är det förvånansvärt ofta just någon av nykterhetslogerna som är arrangör. Redan 1881 bildas logen Trygghet och påföljande år logerna Garizim och Hoppets Sköld i staden. Det utbredda superiet måste stoppas, anser man. Logerna lockar med teater, sång och musik. Nu bildas också de båda musikföreningarna ”Linnea” och ”Göta.” Det är också det direkta startskottet för musikuppsvinget i staden, med nykterhetslogerna i förarsätet.

Ibland anordnar logen utflykter till olika festplatser. Man marscherar då med musikkår och standar i spetsen. Talarstolen baxas in i skuggan. Det skall bli nykterhetsföredrag. Med servering och attraktioner. Ur fiskdammen matas allehanda ting upp. Det finns också skjutbana och ringkastning. Sockerdricksbuteljerna smäller i solen och kaffedoften lägrar sig fridfullt över området.

Man börjar även ordna egna fester, i egna ordenshus. Och man är väldigt påhittiga. Spel, lekar, cykeltävlingar, slädpartier – och uppträden av olika slag. Plus sång, musik, danstävlingar och teater. Olika teatergrupper bildas också vid de olika ordenshusen. Förutom på Vallgatan och Edsgatan, även i exempelvis Båberg och Ramnered. Oftast är det humoristiska titlar som ”Listiga Lisas triumf” och ”Snål-Anders får ett nytt hembiträde”. Ibland framträder man med trolleri, men även med olika cabareter, som exempelvis ”Världshuset Svarta Bläsen”. Någon regissör har man inte. Enligt en av aktörerna, Janne Sjöström, har man istället ett oslagbart recept: ”Vi har bara sköj och hjälps åt.”

Då man spelat färdigt sina föreställningar på den egna logen ger man sig ibland ut på turné. Det kan bli till exotiska platser som Bolstad,

Frändefors och Dals-Rostock. Finns det inget ordenshus genomförs föreställningen istället på den lokala bygdegården. Småskaligt, intimt och gemytligt.

Många av våra stora lokala nöjesprofiler börjar sin verksamhet på nykterhetslogerna och berikar sedan oss vänersborgare under flera decennier framåt. Musikdirektör Eric Alvin är en av dem. Thore Persson och Folkans orkester är en annan gigant, som utvecklar den lite lättare musikstilen. För att inte tala om de båda revymakarna Hugo "Godis" Horster (f.d. Larsson) och Gösta Wennberg. De kommer att föra in mycken glädje i vänersborgarnas vardag. Med andra ord: Vänersborg har mycket logerna att tacka för sitt utvecklade nöjes- och kulturliv.

"Godis" – en legendarisk revymakare

I början av 1900-talet frodas nöjeslivet i Vänersborg. De flesta av Sveriges mest kända teatersällskap gör ofta återkommande besök här. Liksom cirkusar och tivolin. Det spelas många soaréer, operetter och kabaréer på teatern, som även används som biograflokal. Den benämns "Teaterbiografen," – och här är det nästan alltid fullsatt. Framför allt är det ändå revyerna som drar folk. Tror jag det, Sverige har ju en av de starkaste revytraditionerna i världen.

Den första svenska revyn har exempelvis premiär redan på nyårsdagen 1845. Någon egen lokalrevy i Vänersborg finns det dock inte förrän 1922. Då kan man läsa att den "kända" författarfirman U.P.A. sätter upp en revy av "ett inhemskt teaterband" på Vänersborgs teater. Enligt annonsen innehåller den "toaletter, baletter, kupletter, duetter, klarinetter, brunetter, piruetter och annat ätter." Hur det går? Troligtvis inte så bra. Lokaltidningen bryr sig i alla fall inte om att överhuvud taget kommentera föreställningen.

På nyårsafton 1925 är det så dags för signaturen G-s, d.v.s. frisörmästare Hugo "Godis" Larsson (senare ändrar han efternamnet till Horster) att göra sin premiär i revyvärlden. Och han satsar stort. Det måste han göra. Vänersborgarna är vid denna tid mycket krävande och svårflirtade. Diskret debut? Inte alls. Man ställer upp med både egen orkester och egen danstrupp – som är drillade av självaste balletmästaren S. Bohman. Dräkter och kostymer är hyrda eller sydda av Krantz Modemagasin i Vänersborg, Stora Teatern i Göteborg - och i den egna syateljén. Med andra ord: Nu ger man järnet! Titeln är "En dragkampsbana - Upp med klackarna i taket". En revy i tre akter, arrangerad av Kamratveteranerna, en stödförening till Idrottsföreningen Kamraterna. Revyn handlar till stora delar om den nya järnvägen mellan Herrljunga och Uddevalla. Med linjen kommer ju allting att föränd-

ras i Vänersborg. En del kommer att bli klokare, en del kommer att bli dummare, en del kommer att älska järnvägen och hålla på hela dagarna med att åka fram och tillbaka. Tror revy författaren. Premiären är satt till nyårsafton. Samma dag anordnar Societetssalongen en nyårsvaka. Dansmusiken svarar Kamraternas jazzkapell för. Inträdet är 2 kronor för herrarna och 1,50 för damerna – såvida man inte kan uppvisa ett kontramärke från nyårsrevyn förstås. Då blir det 50 öre billigare. Smart uttänkt "Godis"! Därmed är revytraditionen sjösatt i Vänersborg.

"Det glada 20-talet" kulminerar 1927, då den första ljudfilmen, "Jazzsångaren" har premiär i Sverige. Något som för alltid kommer att förändra nöjeslivet över hela världen. Två år senare är det inte lika muntert. Då inträffar den stora börskraschen – och den stora depressionen. Svåra ekonomiska tider väntar. "Godis" låter sig dock inte nedslås, utan fortsätter oförtrutet med sina revyer. Inte varje år, men nästan. Under flera decennier. I bistra tider behöver invånarna, mer än någonsin, något roligt att samlas omkring, anser han.

Revyn 1930 handlar om den nya trenden - camping! Dessutom får man förmånen att besöka Valhalls Gudasal, där Oden och hans skara vid

Det vänersborgska gemytet är känt vida omkring. Anledningen är det rika nöjeslivet. Inte minst de häftiga lokalrevyerna, där Hugo "Godis" Larsson är en mästare på att häckla kommunpolitikerna och andra kända vänersborgare från 1925 till i slutet på 40-talet. Dessutom fungerar han under en tid som manager åt dåtidens störste lokale idrottsman: Vänersborgaren och proffsboxaren John Wennberg.

det skummande mjödet har en skvallerstund om Vänersborg. Gudarna är här ordentligt uppdaterade. De vet exakt vad som skall hända under 1930-talet och till och med vad de lokala kändisarna skall hitta på. Märkligt, men är man asagud och bor på Halleberg kanske det ändå inte är så konstigt. "Six men jazz" står för den nydanande jazzmusiken och även denna revy genomsyras av ett överraskande glamoröst mode. Troligtvis för att förtränga den bistra vardagen. Någon onödig, extra depression vill vi ju inte ha här i Vänersborg. Det behövs inte heller. Här i vår stad har vi ju "Godis" och hans oemotståndliga revyer!

Kamratveteranernas revy "Krångel" får blandade recensioner. Beröm dock till "balettansören" Gunnar Roslinds skickligt gjorda dansakt och "dalbönnerna" Allan Hedén (far till Lasse som senare får ikonstatus som fotbollsspelare) och Gunnar Thimgren. Överst fr.v; Ronald Bögler, Olle Jonsson, John Bögler, Tage Hallqvist, Gustav Hammar. Andra raden; Gunnar Roslind, Gunvor Andersson, okänd, Henry Eriksson, Kalle Johansson. Tredje raden; Britt Andersson-Horster, Inga-May Högzell-Holmlund, Anita Horster-Säfström. Allan Hedén, Anders Jonsson, Eric Boström. Nederst; Inga-Britt Larsson-Anderholm, Gunvor Pettersson-Skoglund, Hugo Thimgren, Maud Hansson-Strömbergsson, Ingrid Nyberg, Inga-Lill Thunberg-Drevander. Stående till vänster, Hugo "Godis" Horster.

Med Barnens Dag kommer glädjen

Lördagen den 2 juni 1917 är en mycket speciell dag i Vänersborgs historia. Då - mitt under ett brinnande världskrig - firas Barnens Dag i strålande sommarväder. Vänersborgarna ansluter mangrant och det sparas inte heller på krutet, om man får uttrycka sig så vanvördigt. År 1919 nöjer sig Vänersborg dock inte med att bara fira "Barnens Dag" och att ha evenemang på olika krogar. Nej, här firar man framför allt att det återigen är fred i världen. Mer än nio miljoner människor har blivit dödade på slagfälten, men nu är det slut med allt sådant. Nu skall det aldrig mer bli krig. Det har ju världens ledare högtidligen lovat. Jodå, både kungar och presidenter – och dem måste man väl kunna lita på?

På 1930- talet har depressionen börjat göra sitt intåg, Ett allmänt missmod börjar så sakta att sprida sig runt om i världen. Det gäller inte minst i Vänersborg. Negativitet är aldrig bra för en stad. Det sägs ju att då en pessimist låter en sten falla från sitt bröst – så får han den på tårna. Så vill inte de styrande i vår stad ha det. Nu fordras positiva åtgärder. Därför bestäms det att man skall skapa en speciell dag. En barnens dag, med kaffe, tombola, dans – och karnevalståg. Ett tåg, där de vanligtvis så allvarsamma föräldrarna för en dag slängt av sig de bistra minerna. Och tillsammans med alla barn på lastbilsflaken klär ut sig, larvar sig och bara har roligt. Kan det bli bättre i depressionens karga verklighet?

Karnevalståget år 1930 passerar i jämn ström och på varje lastbils-

*Färgstarka
gårdsmusikanter.*

flak spelas små sketcher upp. På ett bilflak syns de brokiga och bråkiga ”Zigenarna”. De bjuder på både uppträde och dans. Här är det full fart, både vad det gäller den eldiga musiken och det än mer eldiga humöret. Allra mest uppskattat är nog ändå ”Kolingkapellet”, där kolingen upprepar sitt mantra: ”Arbete är nog bra, men det stjälar ju så mycket tid!” Skratt och jubel.

Under festivaldagarna sparas det inte på någonting för att entusiasmera vänersborgarna – och då menar jag alla vänersborgare. De som inte tar sig till torget får nämligen hembesök av glada och positiva gårdsmusikanter. En positivhalare bidrar också till den allmänna glädjen.

År 1930 pryder de glada "Blomsterflickorna" lastbilsflaket på karnevalståget.

Dalaborgsparken

Folkets Park, nuvarande Dalaborgsparken, blir på 1900-talet vänersborgarnas stora nöjescentrum. Med sina kulörta lyktor, tombolor, chokladhjul och fickpluntor är Parken verkligen någonting alldeles extra. Här kan också det mesta hända.

1944 är det exempelvis stor brottnings- och boxningsgala. Vänersborgs Idrottsallians arrangerar och inträdet är 75 öre. I brottning möts bland annat Gunnar ”Sketongen” Johansson och Rune Malmberg. Kvällen avslutas därefter, som alltid, med dans. Spännande fighter och kvinnlig fägring på en och samma kväll. Vad mer kan man önska sig?

Stjärnartisterna avlöser varandra. Ofta nationella favoriter, men

ibland kan det även bli större än så. Som den världsberömda dans- och sångdrottningen Josephine Baker. Troligtvis uppträder hon även denna gång i sin allra mest berömda scendräkt - bestående enbart av plysch-bananer. Jättesuccé konstaterar lokaltidningen helt kort.

Lika bra går det inte när man engagerar den franske charmören Maurice Chevalier. Med sitt solvargsgryn och putande underläpp äntrar han självsäkert scenen i Blåsut.

Fransosens leende bleknar snabbt inför det fåtal besökare som infunnit sig. Chevalier kan inte alls hantera detta och förolämpar till och med publiken. ”Förstår inte ni vänersborgare att jag är en stor stjärna både i Paris och Hollywood”, undrar han spydigt.

Jorden runt på två timmar

I en revy på 1940-talet är det många som kommer ihåg ”Jorden runt på två timmar”. En sketch handlar om när Åke ”Lillis” Johansson har bestämt sig. Han skall bli världsberömd. Ja, i hela Vänersborg. Kosta vad det kosta vill. Han vet också precis vad som fordras. Den stora hemligheten är att bli upptäcktsresande i Afrika, precis som några andra framstående vänersborgare blivit före honom. Och vad har Charles John Anderson och Axel W. Eriksson som inte han har? Ingenting – och ändå har de fått så stort utrymme på stadens stolta museum. ”Lillis” vill också bli kändis och hamna på muséet. Fast innan dess tänker han naturligtvis bli föremål för beundran. Från stadens alla undersköna damer. Sagt och gjort. Han börjar med att ekipera sig på Lundborgs Herrekipering. Och utrustar sig med matchande ”djungelkläder”. Hur han kommer till Afrika? Enkelt – med bussen. Stadens nya turistbussar har ju gjort mycket reklam för sig på den senaste tiden. Nu skall de minsann få bekänna färg, tänker ”Lillis”. Från boendet i Sivikan ger han sig iväg, bland annat till Frändefors. Här träffar vi på en intelligent bonde, som till och med kan härma Harry Brandelius. Ja, det skall vara en äkta frändeforsbo till det. Rune Nilsson är namnet och när han framför ”Gamla Nordsjön” till tonerna av enmansorkestern - dragspelerskan Britt Andersson - så hörs det verkligen. Kanske ända ner till just Nordsjön. Vem vet?

Resan jorden runt går vidare. I Tyrolen blir det joddling med Janne Sjöström och i Wien blir det wienervals med baletttejerna och Anita Larsson. Vid ankomsten till Amerika träffar man så på den omtalade ”swingpjatten.” Med sitt långa nackhår, överdimensionerade kavaj, smala byxor och vidbrättade hatt gör Henry Hjelm ett storslaget intryck. Resenärerna är imponerade, speciellt av de vildsinta danserna

och den häftiga swingmusiken. Skall amerikanarna verkligen få vara ensamma om denna stora kulturupplevelse? Revygruppen samlas och tar på stående fot ett revolutionerande beslut. Och importerar swing-pjätten till Vänersborg!

Vid hemkomsten visar det sig att gruppen har haft helt rätt. Vänersborgarna blir verkligen överförtjusta. Enligt revygruppen delar däremot stadens ledning inte alls begeistringen. "Att spöka ut sig sådär och att dansa som om man har myror inför kläderna. Tänk om våra ungdomar skulle uppträda på samma vis? Nej, usch och fy!" Säger man samstämmigt. Ända till den stund de själva får se uppträden av stadens egna artister. Då blir även fullmäktigeledamöterna nöjda. Slutet gott, allting gott. Den fullsatta salongen på logen kan andas ut.

Mest nöjd är nog ändå "Lillis" Johansson. Han har nämligen fått nya insikter på resan. Det där med att hamna som någon galjonsfigur på muséet är inte längre en dröm. Dessutom måste man ju vara död först. Nej, usch! Att åka runt i världen kan nog vara spännande - ett tag. Men att komma hem till "Lilla Paris" är större än alla världsstäder i världen, tänker han. Vad är väl Alperna och New York mot att komma hem till alla undersköna damer i Sivikan?

På torget träffar Bengt Ryding, Sven Andersson och Arne Huttonen på en vilsen Åke "Lillis" Johansson. Som inte hittar de nya avgångsplatserna för Vänersborgs nya turistbussar. Inte sjutton kom han till Afrika. Nej, inte till Paris heller. Inte stora Paris i alla fall.

Hela ensemblen samlade efter sin långa resa runt jordklotet. Stående i främre raden, omgiven av balettjeerna, syns Kerstin Wennergren, Sven Alfredsson och Inga-May Högzell-Holmlund. Framför dem Janne Sjöström - och i bilen konferencieren Sven Pihl. (Janne berättar att han som elvaåring får ledigt från skolan för att medverka. Sven minns med glädje revyåren.)

Gösta och Harry – två revyprofiler

Under 1940-50-60-talen festar Vänersborg. Kriget är slut och nu skall man ta igen allt som har förlorats under krigsåren. Nöjes- och föreningslivet frodas som aldrig förr. På Folkets Hus är det dans varje lördag och däremellan massor av andra program. På stadshotellet dansas det två kvällar i veckan. Ändå är det folkparken som står för det största kulturutbudet. Teatrar, revyer, operetter, ja till och med opera förekommer på Dalaborgsparkens program. Ofta är också parkteatern fylld till sista plats - och där tar man ändå in runt 1200 personer! I de flesta nöjesarrangemang, som finns under denna tid, är det ett speciellt namn som nästan alltid återkommer - Gösta Wennberg!

Göstas specialitet är att arbeta med ungdomar. Han kör exempelvis igång ungdomsrevyn "Revykarusellen", där han lär upp ungdomarna till att själva ta ansvar för sina produktioner - som påfallande ofta är av yppersta klass. Hans största insats är ändock "Vänersborgsparaden", som Dalaborgsparken arrangerar tillsammans med lokaltidningen

ELA. Paraden är den lokala plantskolan för unga artister och talanger i Vänersborg. Det är inte få lokala förmågor, som startat sin musik- och sångbana just här. År efter år ställer Gösta upp, som peppande konferencier i paraden, där publiken är den enväldige domaren i de olika åldersklasserna. Gösta är den som håller i alla trådar – och han gör det bra!

Redan 1942 kommer Gösta till Vänersborg, får arbete på Flygmotor i Trollhättan och startar nästan omgående med att ställa till med fester och underhållning. I Vänersborg är det Vallgatelogen hos SGU (Sveriges godtemplares ungdomsförbund) som gäller. Här träffas många musik- och sångbegåvningar. Ihop med Göstas, lite mer spexiga stil, blir det snabbt full fart på ruljansen. 1946 gör han även debut hos frisörmästaren och revymakaren Hugo "Godis" Horster. En revy som denna gång får väldigt olika recensioner i lokaltidningarna. En sak är dock alla förståsig-påare eniga om. Gösta Wennbergs debut i revysammanhang är en succé. Då han inleder andra akten som "stadens buse" - och tolkar den siste av sin ätt - är publiken, enligt lokaltidningen "helt salig".

Detta ger mersmak och året efter sätter han därför upp en egen revy. "Young swingers filmar stan". Det blir återigen succé. Det går till och med så bra att man åker på turné med revyn. Det blir nya föreställningar både i Salstad och på Källshagens mentalsjukhus.

Mycket av framgången beror på det unika samarbetet med tandempartnern Harry Nejdmo. De är precis av samma skrot och korn. Spexiga, musikaliska och med glimten i ögat. Det samarbetet utmynnar även i att gruppen "Fyra kurrar" bildas. En komisk musik- och sångkvartett, som tillsammans med Carolus och Nisse Fredriksson, blir ofantligt populär i närområdet. Med Harry blir det också nya revyer, nästan alltid stora succéer.

Harry, som är finmekaniker, är mycket intresserad av segelflyg. Tillsammans med några kompisar bildar han Trollhättans segelflygklubb. En mycket aktiv klubb. Då Alice Babs spelar in filmen "Örnungar" är Harry en av de mer framträdande i luften. Han bygger även miniplan själv. Det största är tre meter mellan vingpetsarna. Rudi, frun, stickar en docka och sätter i förarsätet. Därefter är det dags för en uppmärksam start på Länsan i Vänersborg.

Harry Nejdmo har stora ambitioner med sitt artisteri och 1953 medverkar han i Povel Ramels föreställning "Akta huvu't!" Öppningsscenen är magisk. Aktörerna, bl.a. Povel, Martin Ljung, Felix Alvo, Brita Borg, Oscar Rundqvist med flera, gör entré genom att glida in på scenen. I en hiskelig fart - på en stålvajer. Harry gör inte det. Han

spelar läkare, som går med sitt stetoskop, tar pulsen och improviserar bland publiken. Povel gillar vad han ser och inte långt därefter sätter sig den tjugonioårige Harry på sin lättviktare för att skriva ett permanent kontrakt med Povel. Olyckan är dock framme, han kör av vägen och förolyckas. ”Fyra glada kurrar” mister sin glädjespridare och nyckelman.

”Kurrarna” fortsätter dock sin artistbana – ett tag till. Sedan får Nisse Fredriksson, som arbetar som vaktmästare i kyrkan, kritik för sina ”syndiga uppträdanden”. Han har att välja mellan nöje och arbete. Han väljer arbete. Gösta däremot fortsätter oförtrutet sin artistbana – i nya konstellationer! Decennium efter decennium. Han är en mångsysslare av stora mått. En dag kan han spela cirkusdirektör på Dalaborgsparken. En annan dag kan det vara ”Barnens brevlåda”, där farbror Gösta ersätter ”Farbror Sven”(Jerring). Där det är något skoj på gång, så nog är Gösta med på ett hörn och svarar för underhållningen. Och alltid med spex och glimten i ögat. En sak är säker: En större nöjespappa än Gösta Wennberg har Vänersborg troligtvis aldrig haft!

”Young Swingers revy”, ett stronglyt revygäng, anno 1944. På bilden stående fr.v; Gösta och Olle Wennberg, Jan Sjöström, Åke Johansson, okänd, Solveig Söderqvist och Harry Nilsson (senare Nejdmo) Sittande; Sixten Fasth (Innehavare av Sifa-Foto), Gunnel Nygren, Kerstin Nilsson och Gunnar Alfredsson.

Harry Nejdmo, Gösta Wennberg, "Carolus" och Nisse Fredriksson, alias "Fyra glada kurrar." Här framförs klassikern "Kafferepet," där det avslöjas hur det går till hos hemmafruarna. Då det är kaffe med dopp, hos borstbindar Knopp. "När de smakat på alla sorterna så händer det efter hand - de lossar på tungornas band." Nu är skvallret i full gång. Jojo.

Källor

Skriftliga källor

Elfsborgs Läns Annonsblad

Tidning för Vänersborgs stad och län

Diariet, Vänersborgs bibliotek

Jonas Wallin: *Ur Vänersborgs teaterhistoria* Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 1946

Åke Eliaesen: *Teatern i Vänersborg under min skoltid* Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 1950

Peter Johansson: *Utvärdshuset Kasen: ett nöjespalats i 1800-talets Vänersborg* Vänersborgs museum 2005

Personer som medverkat med minnen, bilder, intervjuer och samtal:

Sven Pihl

S. Gunnar Peterson

Jan Sjöström

Marie Wennberg

Ingrid Wennberg

Inga-May Höglund

Lennart Järpler

Tommy Nejdmo m.fl.

Jan-Olof Gustafsson

Vänersborgskören Björnligan fyller 40 år

Av

Håkan Lind

Vänersborgskören Björnligan har under en lång följd av år underhållit vänersborgarna med sång och musik. Det har varit stora konserter i Idrottshuset med många toppartister ur sverigeeliten som gästartister, men också konserter i Huvudnässkolans Aula, Vänersborgs kyrka, Festsalen i Kulturhuset med flera ställen. Ett antal konsertresor bland annat till Kanada, dåvarande Tjeckoslovakien, Belgien, Tyskland, Frankrike och Finland, har också genomförts.

Fina vinster i körtävlingar i Italien och Spanien står också på meritlistan. Och allt börjar med att en ung man får anställning som musiklärare i Frändefors.

– Jag anställdes av rektorn Börje Viberud år 1982. Det var mitt första jobb som nybliven musiklärare, berättar körens grundare Björn Hård af Segerstad.

– Jag växte upp i Säffle, och som ung ägnade jag mig mycket åt musik. Det var mest piano och klarinett, och lite sång i gymnasiekören. Efter studenten flyttade jag till Linköping, och tanken var att jag skulle bli civilingenjör. Men studentlivet i Linköping var mycket trevligt, och jag kom snabbt i kontakt med musiklivet. Jag sjöng i den manliga studentkören Lihkören, och så småningom i den mycket kompetenta kören Ad Libitum under ledaren Per-Anders Sjöberg där jag deltog i tre-fyra år. Då fick jag kontakt bland annat med Arne Domnerus, Jan Allan, Bengt Hallberg, Georg Riedel med flera legendarer inom svensk musik. Dessa kontakter skulle visa sig värdefulla senare!

– Detta rika musikliv fick dock konsekvenser på mina studier, tanken på att bli civilingenjör började falna allt mer. Då fick jag syn på en ny utbildning på Musikhögskolan i Göteborg, som skulle utbilda tvåämneslärare i musik och något annat ämne. Jag hade 40 poäng i matematik, så jag sökte och kom in.

– När jag började min anställning i Frändefors så ville jag inte släppa körsången som hade skänkt mig så mycket glädje. Under 1982 fick

jag samlat några lärare, mest damer och rektorn Börje Viberud. Men det var först under våren 1983 som kören växte till sig med hjälp av nya kontakter i kommunen. Förste medlemmen som fortfarande deltar i kören är Håkan Lind, sedan tillkom fler medlemmar så att vi kände oss redo för vårt första framträdande i maj 1983. Då behövde vi ett namn, och som provisorium fick vi heta Björnligan efter en idé av nye körmedlemmen Lars Salonen. Vi skulle komma på något annat senare hade vi tänkt, men körnamnet fastnade!

– I januari 1984 hade kören en flerkörskonsert med Bay City Stompers från Bengtsfors och en kör ledd av musikdirektör Kjell Lagerkvist. Björnligan betecknades som ”ungdomlig” i en recension.

Körstämman i Skinnskatteberg besöktes flera gånger på 80-talet. Björn Hård af Segerstad håller i skylten, övriga är Hélène Malmberg, Håkan Lind, Boel Carlsson, Stig Holmlund, Monica Gunnarsson, Maria Hess och Peter Wikström.

Körresa till Tjeckoslovakien. Samarbete med kören Quintus från Liberec.

– I maj hade vi vår första vårkonsert med bland annat kubanska låtar, jazz och Povel Ramel. ”Jag vill vara tvålen i ditt badkar”, sjöngs av herrarna endast iklädda handdukar. ”Fat Mammy Brown” var ett annat nummer med ett kraftfullt solo av Lars Salonen utklädd till Brita Borg.

– Nu hade tåget börjat rulla på allvar, fortsätter Björn Hård af Segerstad. Våra första gästartister var Lasse Samuelsson, Lena Ericsson och inte minst Georgie Fame som bland annat hade en monsterhit med låten Yeh! Yeh! på 60-talet. Nu kunde jag också ta kontakt med mina gamla kontakter från Linköpingtiden. Konserterna med Trio con Tromba med

Uppträdande med Kung Carl Gustaf, Drottning Silvia och lilla Victoria på Bergagården. Mats Nilsson, Stig Holmlund och Lars Boberg i bakgrunden.

Bengt Hallberg, Jan Allan och Georg Riedel sitter starkt i minnet för alla som var med om den upplevelsen. Det är enormt utvecklande för en amatörkör att få träffa och lyssna till superproffsen. Bengt Hallbergs stillsamma men makalösa pianospel var fascinerande att uppleva.

Körresa till Toronto, Kanada. Många äventyr, bland annat besök vid Niagarafallen.

– Många gästartister har passerat revy. LaGaylia Frazier och bröderna Rongedahl var mycket trevliga bekantskaper, för att inte tala om Helen Sjöholm som charmade oss alla med sin vänlighet och proffsighet. Minnesvärt var att Helen samma kväll som vår konsert genomfördes skulle delta i en inspelning tillsammans med Benny Andersson i Stockholm. Efter konserten fick hon köras i ilfart till en väntande helikopter för färden mot huvudstaden.

– Vi hade också en konsert med deltagande av Roger Pontare, berättar Björn Hård af Segerstad. När konserten närmade sig sitt slut började publiken i Idrottshuset gå mot utgångarna, men då stämde Roger upp ”När vindarna viskar ditt namn”, och då vände publiken tillbaka till sina platser.

– Våra körresor har betytt mycket för kören, inte minst socialt då vi tillbringat mycket tid i bussar och upplevt spännande saker tillsammans. Vi har bland annat besökt Vänersborgs vänort Lich i Tyskland, och där mött en entusiastisk publik som boostat vårt självförtroende på ett härligt sätt.

– Drivkraften för mig och för kören är att göra nya saker, möta andra musikanter och att ständigt utveckla vår sång och vårt uttryck. Att sjunga utantill och att bjuda på några danssteg och förmedla sångarglädje är målet.

– Närmast väntar en kyrkokonsert tillsammans med de duktiga sångarna i gruppen Solala. Snart är det nog dags att ta sig an ett större klassiskt verk tillsammans med en större orkester. Vi jobbar på, avslutar Björn Hård af Segerstad.

Repetitioner kan vara laddade med prestationsångest men för det mesta är det mycket glädje och skratt.

Håkan Lind, ledamot i årsskriftsnämnden

"Gösta's korv" på Vänersborgs torg, sommaren 1977. Foto: Karl Bernling.

"Gösta's grill" på Vänersborgs torg, augusti 2023. Foto: Karl Bernling.

Nationalföreningen mot emigrationen med byrå i Vänersborg

Av

Bengt Israelsson

Utvandringen från Sverige

Mellan mitten av 1800-talet och till 1930-talet var emigrationen från Sverige mycket stor. Massutvandringen fanns i stora delar av Europa och målet för den var i första hand Nordamerika. Det var endast Irland, Norge, Skottland och England som i förhållande till folkmängden hade större del utvandrare än Sverige. Norge var det mest bidragande landet till Nordamerika och Sverige kom på fjärde plats sett till mängden emigranter under den tiden. Över en miljon svenskar utvandrade av olika skäl, främst mellan åren 1860-1930. Orsakerna till att svenskarna utvandrade var olika men det fanns gemensamma faktorer som fattigdom, arbetslöshet, olika former av förtryck eller tvånget att göra militärtjänst. Fram till 1907 hade 1,1 miljoner invånare lämnat Sverige. Landets befolkning var efter sekelskiftet omkring 5,5 miljoner invånare, så andelen som utvandrade var stor. I Vänersborg bodde det 6 395 människor år 1900. Mellan åren 1900-1910 ökade invånarantalet till 7 648 personer, en ökning med 1253 på en tioårsperiod. Under det första decenniet på 1900-talet fanns det 25 fabriker i staden där 1127 personer arbetade. Nya verkstäder som färgeri och trikå- och strumpfabrik växte fram under tioårsperioden. Den stora tändsticksfabriken syselsatte många av stadens invånare. A.F. Carlssons skofabrik ansågs 1910 vara Sveriges största och mest effektiva tillverkare av skor och skotillbehör med ett produktionsvärde på över 2,3 miljoner kr. En stor strejk bröt ut på skofabriken 1905 som grundade sig i att arbetarna ställde krav på förbättrade arbetsvillkor i fabriken. Strejken höll på i 15 månader och arbetsgivarna gick med på arbetarnas villkor utifrån det fackliga stöd de hade. Strejken beskrivs som långvarig och unik för sin tid.

I Elfsborgs Läns Annonsblad -ELA- fredagen 6 augusti 1909 redogörs för hur många arbetare som strejkade på olika arbetsplatser under stor-

strejken i Vänersborg. På Tändsticksfabriken 450, Mekanisk verkstad 40, Vargöns fabriker 300, Nabbensberg 100, Tenggrenstorp 60, Fridhem 60 och Bryggeriet 35 personer.

Emigrationsutredningen

Kring sekelskiftet framväxte en allt starkare reaktion mot emigrationen. Frågan togs upp i riksdagen och 1907 tillsattes Emigrationsutredningen under ledning av Gustav Sundbärg som var en mycket känd statistiker. En drivande opinionsmakare som framställs som viktig för tillkomsten av utredningen var Adrian Molin som återkommer senare i texten. Emigrationsutredningen var en statlig utredning som utfördes från 1907 till 1913 som följd av emigrationen från Sverige till Nordamerika. Utredningen kom till stånd efter påtryckningar från stora opinioner i samhället som oroades över den stora utflyttningen. Från jordbrukarhåll hävdades att emigrationen berövade denna näringsgren erforderlig arbetskraft, som det beskrevs. Militära myndigheter ansåg att alltför många undandrog sig värnplikt genom att emigrera.

Emigrationens orsaker och konsekvenser skulle utredas. Utvandringens tillstånd och botemedel skulle belysas. Utredningen består av ett stort antal bilagor och är skrivna av flera författare och forskare som behandlar olika ämnen som berör emigrationen. En bilaga handlar om bygdeundersökningar där bland annat Vänersborg finns med. Det var den statligt anställda Ruben Mattsson som genomförde denna undersökning. Han undersökte vilka faktorer som bidrog till att vänersborgarna emigrerade. Svält och fattigdom tar han upp som mindre bidragande faktorer för dem. Det var istället arbetslösheten och värnplikten som lyftes fram som anledningar till att folk emigrerade. Utvecklingen och innovationer inom jordbruket medförde att det blev befolkningsökning och att det blev fler obesuttna som hade behov av ny sysselsättning. Mattsson tar upp ytterligare en faktor som bidrog till emigrationen från Vänersborg; strejken i skofabriken. Jordbrukskrisen och den allmänna värnplikten var de främsta anledningarna till att man valde att emigrera från staden. Värnplikten var i stort sett obligatorisk för alla män från 16 års ålder så många unga män valde att hellre emigrera än att fullgöra värnplikten. Under den här tiden så hade bara 20 % av emigranterna fullgjort sin värnplikt. Enligt Mattsson var det den allra främsta faktorn till att människor emigrerade från Vänersborg.

Bildandet av Nationalförsamlingen mot emigrationen - NME

Den stora utvandringen väckte reaktioner på många håll i det svenska

samhället. Den 22 maj 1907 hölls ett möte på restaurangs Runan i Stockholm. Uppskattningsvis hade 300-400 personer samlats för att ta del av rekrytering och lansering av den nya Nationalföreningen mot emigrationen. Mötet öppnades av skeppsredare Dan Boström som överlämnade ordet till kvällens ordförande Gustaf Lagerbring som var landshövding i Göteborgs och Bohus län. Många av deltagarna var politiker och många av dem tillhörde också svenskt näringslivs förnämsta kretsar, precis som Boström. Flera kända disponenter, godsägare och fabrikörer var på plats. Det var en maktelit med nära kontakt med statsapparaten och de var alla engagerade i sociala frågor och emigrationsfrågan. Många av personerna i ledningen hade högre akademisk utbildning och hade ett stort engagemang inom politik, näringsliv och föreningsliv.

I det förberedande arbetet med att grundlägga föreningen var Adrian Molin en central person. Molin samlade på några veckor före bildandet av NME en grupp av betydande personer till ett mindre möte för att utarbeta ett förslag för hur en nationalförening mot emigrationen kunde

se ut. En kommitté bildades och i den fanns bland annat Emigrationsutredningens ordförande Gustav Sundbärg. Det togs fram ett underlag för ett upprop som publicerades i landets dagstidningar inför föreningens bildande. Uppropet löd ”Mot emigrationen”. När uppropet publicerades mellan den 19 och den 21 maj fungerade det också som en kallelse till allmänheten att komma till mötet på Runan den 22 maj.

Res icke till Amerika.

Källa: Wikipedia

Adrian Molin, Gustav Sundbärg och Karl Axel Fryksell anses vara de som skapade ett program för NME. Det presenterades efter föreningens bildande i dagspressen och fanns också i föreningens eget material. I föreningens tidskrift *Hem för Sverige* som senare kom ut fanns programmet med. Den första uttalade målsättningen var "att förebygga utvandringen". Att förebygga lät mer reformvänligt än att stoppa utvandringen. Efterhand togs en mer övergripande målsättning upp, som var "att stärka det svenska folkets samhörighet med sitt land". Med den formuleringen inkluderades hela svenska folket. I programmet fanns benämningar som "vårt folk och särskilt dess breda lager", "den infödde arbetaren", "jordbruksarbetaren", "landets ungdom" och "landsbygdens ungdom". De hemvändande svenskamerikanerna och andra svenskar i utlandet som kunde tänkas flytta tillbaka till Sverige omnämndes. Utvandrarerna benämndes som "hemmason eller dräng" och "den unge mannen". De som återinvandrat beskrevs som före detta "fattig pojke" som kom tillbaka för att bli hemmansägare och pamp i hemsöcken. Hur de uppsatta målen skulle uppnås fanns med i programmet. Det var enligt två linjer: med informationsarbete och med praktisk företagsamhet. Informationsarbetet kallades för "upplysningsarbetet". Syftet var att motverka svenskarnas övertro och förväntningar på livet i utlandet, i första hand USA. De ville visa på alla förutsättningar för ett gott liv som fanns inom Sveriges gränser. Upplysningsarbetet hade även som syfte att påverka politiska beslut med målsättningen att samhället skulle utvecklas så att utvandringen dämpades.

NME:s grundtankar och avsikter

Potentiella emigranter skulle hitta sysselsättning i landet inom jordbruk och industrin. Det var en del av det praktiska arbete som NME drev. Genom att samarbeta med arbetsgivare, arbetsförmedlingar och hushållningssällskapen ute i landet skulle detta möjliggöras. Privata bostads- och egendomsförmedlare skulle vara med i samarbetet. Målet för föreningen, förutom att förmedla befintliga arbeten, var att själva vara med och skapa fler arbetstillfällen. Föreningen skulle hjälpa till så att industrin blev effektivare och ge högre avkastning och att fler arbetare skulle få sin försörjning. Största fokus låg på jordbruket där mer mark skulle uppodlas och på det sättet gynna de lägre samhällslagren. Ett tydligt tidigt mål för NME var att närma sig egnahemsrörelsen med viljan att "befordra en utveckling af vår egnahemsrörelse till en *inre kolonisation*. Brytande av ny mark måste ske i större skala enligt föreningen.

"Hem i Sverige" blev NME:s slagord. Målgruppen var yngre män

som tillhörde arbetarklassen på landsbygden. De skulle fås att välja att stanna i Sverige före att åka till USA. Efter 1900 utgjorde gruppen 15-35 åringar mer än 75 % av det totala antalet utvandrare. Enligt statistiska uppgifter var en övervägande majoritet av de som utvandrade från landsbygden. Det fanns prognoser som tydde på att landet skulle kunna bli underbefolkat. I en motion från 1904 skrevs det att Sverige hade en nettoförlust i befolkningen på 900 000 personer sedan 1851. Utvandringen började ses som ett hinder för Sveriges ekonomiska och industriella utveckling och sågs som ett hot mot förverkligandet av det nya Sverige. Befolkningsfrågan var av central betydelse efter sekelskiftet 1900. Landet behövde arbetskraft och försvarskraft för att ta vara på nationens fulla potential och för att skydda landet. Det togs till och med fram en prognos som pekade mot att Sveriges befolkning snart skulle bestå av barn, åldringar och ett överskott av kvinnor samt svaga och oföretagsamma personer och i värsta fall av ”främlingar”. Följden av det skulle kunna innebära att landet gick tillbaka både socialt och ekonomiskt och stå öppet för invasion från främmande makter. Flera nationella problem fanns också kopplade till befolkningsfrågan som flykten från landsbygden, minskningen av antalet bönder, klassmotsättningarna och socialismens framväxt. Sverige hade ekonomiska framgångar genom den svenska industrin som växte fram i slutet av 1890-talet och man ansåg att Sverige behövde hela sin folkmängd för att ta hand om landets naturtillgångar och för att kunna fortsätta utvecklas.

Grundtankarna i NME:s program 1907 utgår från den beskrivningen och är en förklaring till varför Adrian Molin startade föreningen just då. Unionsupplösningen 1905 var den stora nationella händelse som förändrade Sverige i flera avseenden. För Molin och andra nationalister var detta ett trauma. Sverige hade visat sig svagt, medgörligt och sentimentalt i förhandlingarna. Molin reagerade och 1905 uttryckte han att svenskarna betedde sig som ”ett släkte med kvinnliga hysteriska nerver”. Han var en av de som propagerade för ett militärt ingripande från Sverige mot Norge 1905. NME skulle skapa en ”nationell samling”, med det menades att en integration av alla svenskar inom landet som kunde verka för nationens bästa, oavsett klasstillhörighet eller andra splittrande intressen. Nationens bästa var inte förenligt med en internationellt orienterad socialistisk arbetarrörelse och dränerande emigration, utan med ett lojalt och arbetande folk där var och en visste sin plats. Perioden mellan unionsupplösningen och storstrejken 1909 associeras med idén om en nationell samling. Det blev under den tiden ett retoriskt begrepp, ett slagord och en mening från det ledande samhällskiktet. Perioden har

också beskrivits som ”reformernas tid” då staten skulle medverka till att reformera Sverige på det sociala området. Med målsättningen att ”stärka det svenska folkets samhörighet med sitt land” skulle NME stödja sociala reformer och den nationella samlingen och hämma emigrationen vilket i grunden var ett nationalistiskt tänkande. Tre slagord användes ”Inre kolonialism”, ”Nationell samling” och ”Hem för Sverige”. De riktades främst till unga, arbetsföra män med rötterna i landsbygden, alltså de som låg i topp i utvandringsstatistiken.

NME skapades av en maktelit för de breda lagren i hopp om att nå nationell samling, en form av organiserad kapitalism. Ett kännetecken för föreningen var att den hade ett mycket nära samarbete med riksdag, regering, kungahus och andra instanser som tillhörde den statliga kretsen. Ett syfte de hade med arbetet var att reformera de statliga institutionerna på många områden, framförallt det sociala. Meningsskiljaktigheter kom med tiden upp och oenigheten rörde framförallt inställningen till småbrukets möjligheter men också synen på svenskamerikaner och återinvandringen.

Byråorganisationen

När NME:s bildades tillkännagav föreningen att de skulle öppna upplysningsbyråer och starta jordförmedlande egnahemsbolag som skulle vara affärsdrivna. Drivande i de idéerna var Adrian Molin. Ett uttalat mål var redan från början att etablera en riksomfattande organisation med minst en byrå och en jordförmedling i varje län. Jordförmedlingen var egentligen ett egnahemsbolag. Verksamheten skulle börja i de län som var mest drabbade av utvandringen; de västra och de sydligaste delarna av landet. I topp var Hallands, Värmlands, Kronobergs, Jönköpings, Kalmars och Kristianstads län. Älvsborgs län var också ett län där utvandringen var omfattande. Meningen med byråerna och egnahemsbolagen var att utforma praktiska och konkreta verksamheter så att de kunde svara mot vad en biljett till Amerika eller pengar från utvandrade släktingar symboliserade för svenska ungdomar.

Egnahemsbolagens uppdrag var att köpa in odlad eller odlingsbar jord som kunde delas upp i småbruk. Byråerna skulle kostnadsfritt hjälpa besökarna med att skaffa arbeten eller jord genom förmedling. Juridisk hjälp skulle också förmedlas. Adrian Molins avsikt var från början att egnahemsbolagen skulle få finansieringsstöd från statens jordförmedlingsfond. Fonden inrättades 1907 just med syftet att underlätta för egnahems- och småbruksbildningen i landet. Fondmedlen riktades till hushållningssällskap, egnahemsbolag och föreningar som

kunde ta lån från fonden för att köpa in jordområden för avstyckning av tomter som skulle passa för småbruk och egna hem. En stor del av bolagsbildningarna finansierades genom teckningar av aktier. Från och med 1908 gav de flesta av Sveriges landsting bidrag till föreningen med 250 till 350 kronor per år.

En centralbyrå inrättades 1907 i Stockholm. Efter centralbyråns etablerades den första byrå i Göteborg som tillhörde de mest utvandringsdrabbade områdena i landet. Sveriges största utvandringshamn var Göteborg. Här utgick båtar till England och därifrån atlantångare till Amerika. Här fanns också tio av Sveriges fjorton registrerade emigrantagenter. Vid Skeppsbron öppnades Göteborgsbyrå 1907 och flyttade senare till Postgatan i Nordstaden som låg närmare hamnen. Postgatan var huvudgatan mellan centralstationen och hamnen. Det var ett strategiskt val för här fanns ett stort utbud av aktiviteter som riktade sig till resenärerna, som rederiernas kontor, agenter, växlingskontor, kaféer, krogar och hotell. Även Göteborgs prostituerade samlades här. Postgatan hade ett rykte om sig att det var en dålig gata med skojare, lösdrivare och ett osedligt liv. I detta område stannade utvandrarerna ofta i väntan på biljetter och tillstånd att få utvändra. Nordstaden och Postgatan var det sista utvandrarerna såg av Sverige och det var det första återvändarna

Förväntansfulla resenärer väntar på resan till Amerika utan för Hvita Stjern Liniens kontor på Postgatan i Nordstan, Göteborg. Källa: Göteborgs stadsmuseum.

såg. Kontoret kunde på så sätt nå många resenärer och försöka påverka dem att stanna kvar i landet och ta emot de som återvände.

Flera byråer öppnades de följande åren. I april 1908 öppnades en byrå i Säffle. Under storstrejken 1909 öppnades byråer i Kalmar, Västervik, Växjö, Linköping, Halmstad och i Vänersborg. Fram till 1916 hade 20 byråer öppnats, spridda över landet. NME organisatoriska höjdpunkt var 1917 med ett stort antal upplysningsbyråer och 15 595 medlemmar.

Byråernas verksamhet

Statistik från NME visar att byråerna hanterade nästan 200 000 ärenden mellan 1907 och 1926. Jordförmedling var den i särklass största posten, helt i enlighet med avsikten med programmet. Ett viktigt resultat av det arbetet var publikationen *Svensk jord* som började ges ut 1911. Den skulle vara för jordförmedlingen vad platsjournalen var för arbetsförmedlingen, ett annonsblad med information om vad som var till salu över hela landet. Upplysningar och hjälp med lån, i första hand engahemslån kom på andra plats. Den tredje största posten var arbetsförmedlingen. Den verksamheten var blygsam jämfört med den offentliga arbetsförmedlingen. NME förmedlade 638 arbetsplatser vid sina 20 byråer 1916 mot 181 902 platser på 118 offentliga kontor. Juridiska ärenden som byråerna hjälpte till med handlade om medborgarrätt, rätt att idka affärsverksamhet och värnpliktsfrågor. Frågor angående äktenskap fanns också med.

En målsättning var också att via annonser i lokala tidningar med budskapet ”Res icke till Amerika utan att först hafva vändt Eder till föreningarna”, stoppa personer som hade tänkt utvandra. Sedelärande folkskrifter gavs ut i tusentals exemplar. Föreståndarna hade till uppgift att bevaka lokaltidningarna och de annonserade, skrev insändare, debattartiklar och förmedlade artiklar från centralbyrån. Propagandaprogrammet var det största som hade gjorts i Sverige på den tiden. Föreningen hade en mycket stor föreläsningsverksamhet som samlade minst 100 000 åhörare. NME startade upp en utställningsverksamhet 1911 som inriktades på att förevisa egnahem och småbruk och blev ett propagandaverktyg för egnahemsrörelsen.

NME bildade egnahemsbolag i samarbete med länsföreningarna och det första bolaget bildades i Västsverige 1908. Västgöta-Dals egnahems AB existerade mellan 1910-1916 och hade sitt säte i Vänersborg.

Jordförmedlingen, som föreningen skapade med hjälp av sina byråer, var en ny verksamhet på svensk mark. Efter förhandlingar i riksdagen i början av 1910-talet fick man statligt stöd för att ta hand om jord-

förmedlingen vid sina byråer. Denna verksamhet sköttes ideellt och i allmännyttigt syfte och betecknades som offentlig. Även föreningens egnahemsbolag kallades allmännyttiga på grund av att de endast fick ge sina ägare en begränsad avkastning. Drygt hälften av NME:s tretton egnahemsbolag hade ett nära förhållande till hushållningssällskapen i de län där de etablerades. Hushållningssällskapen var halvoffentliga organ i ännu högre grad än NME och hade stor betydelse när det gällde centrala insatser gällande statens egnahemslån. De leddes i regel av länens landshövding och hade även kopplingar till länsstyrelser och kommuner. Bolagen gjorde egendomsaffärer för att skapa mer mark till egnahem åt arbetare och affärerna möjliggjordes med hjälp av statens jordförmedlingsfond.

NME i Vänersborg

Vänersborg var en av de städer där NME startade upp en byrå 1909. Samtliga byråer skulle kunna nås per telefon, via korrespondens och besök. Från 1908 finns det i Elfsborgs Läns Annonsblad artiklar som berör ämnet med bildandet av en förening och Emigrationsutredningen.

Fredag den 10 januari 1908 är rubriken på en artikel: "Kampen mot emigrationen". En skrivelse till konungen har gjorts med begäran om ett anslag för 1909 på 10 000 kronor för föreningarna i Stockholm, Göteborg och Karlstad och utgivande av en handbok. Det är två linjer i verksamheten som lyfts fram. 1. Upplysning. 2. Planmässigt praktiskt arbete mot emigrationen. Upplysning skall *motverka gängse öfverskattning om utkomst och möjligheterna i Amerika. Stärka solidariteten mellan Sveriges folk och land.* Upplysningen innehåller även *föredrag och småskifter genom tidningsprässen.* I det planmässiga arbetet handlar det om ekonomi. I form av *råd och hjälp till utkomst i Sverige. Söka nå den ungdom, särskilt på landsbygden hvilken emigrationen företrädesvis rekryteras. Upplysningsbyråer ska användas på de värst hemsökta länen och ha en centralbyrå i Stockholm.* De skall rikta sig *mot hemvändare och leda till en återinvandring till Sverige.* I texten står det vidare att det är *stor anslutning från allmänheten med 1500 medlemmar och 5000 i medlemsavgifter och med understöd från 20 landsting, 10 hushållningssällskap och enskilda donationer till 24 350 kronor.*

"Den officiella emigrationsutredningen" är en rubrik i ELA tisdag 17 januari 1908. Inledningen i texten lyder: *På uppdrag af Elfsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott hafva friherre J. Alströmer, godsäg. Th. Landgren och domänintendenten R. Carlsson efter att hafva inhämtat kretsafdelningsordföranden och en del andras*

personers utlåtande, afgivet förslag till yttrande från sällskapet rörande emigrationen, hvilket förslag godkändes vid sällskapets sammanträde i lördags. Det innehåller i hufvudsak följande: Här presenteras sju rubriker Hemmansklyfningen, Den ekonomiska ställningen, Tillgång till arbetskraft, Hypoteksinstitutionen, Egna hemsfrågan, De socialistiska organisationerna och att Göra hemmet tilldragande.

Under Hemmansklyfningen tas problemen med att för få personer får tillgång till att bruka sin egen jord upp. Hemmansklyfningen har inom vissa orter fortgått så långt man kan anse önskvärdt i det hemmanslotterna endast lämna bärgning åt en familj. Här är arbetsbristen ofantlig stor och härifrån har emigrationsströmmen fyllts.

Under den andra rubriken Den ekonomiska ställningen berättas om att hos de mindre hemmansägarna har under de senaste 40 åren afgjort förbättrats, på grund af dels människorarbetets ofantliga värdestegringar och dels lätthet att finna betalt arbete utom hemmet, såsom skogarna, vid byggen och industrianläggningar å landsbygden samt hemslöjd och grofarbeten. Järnvägar och Dalslands kanal hafva haft till följd en ofantlig värdestegring på skogsprodukter och industrins uppblomstring. På grund af att arbetskraften blifvit dyrare, hvartill orsaken till större delen är emigrationen och industrins tillväxt, har den mindre hemmansägaren, som med sin familj sköter sin jord, betydligt bättre ekonomisk ställning än den större, som måste drifva sitt jordbruk med lejda arbetare. Att torparne allt mera försvinna bero på jordägarnas försummelse att ökad värde på människoarbete och tillämpa detta på torparna. Torpskatten har därigenom blifvit oskäligen hög och öfverdagsvärken betalas alltför lågt. Till minskningen af torpare har också bidraget till jordsägarnes obenägenhet att låta dagsvärkeskatten utbytas mot kontant arrende. Torpsystemets försvinnande ökar afgjort storbrukets svårigheter och skadar hela jordbruksnäringen, ty det är från torpen, som de dugligaste arbetarne erhållits.

Tillgång till arbetskraft är nästa rubrik: ...att arbetskraften har i synnerhet de senaste 3 åren förminskats oroväckande. Detta har förorsakats af dels emigrationen, dels industrin, som med med hög dagspänning suger till sig lantarbetare dels ungdomars tilltagande obenägenhet att arbeta jorden och "tjäna bönder". Vidare är viljan och förmågan att åstadkomma fullgoda arbetsprestationer i starkt avtagande beroende på tidsandan som fordrar kortare arbetstid och högre aflöning utan att i utbyte vilja gifva större arbetsintensitet. Bristen på arbetskraft har till följd att endast de allra nödvändigaste jordbruksarbetena kunna utföras. Nyordning och förbättringar höra till sällsyntheten.

Hypoteksinstitutionen kommenteras med att det fanns lagerhus där skörden kunde sättas i pant vilken inte gillades i uttalandet. Övergången till nästa rubrik lyder: *I nära sammanhang med utvandringsfrågan står egnahemsfrågan. Egnahemslånerörelsen måste omorganiseras så att den blir mer effektiv. Staten bör betydligt underlätta förvärfvandet af jord och påtaga sig risken för lånerörelsen, ja, äfven göra uppoffringar för framdrifvandet av egna hemmen. Styckning af krondomänerna anses böra ske med viss försiktighet, ty det har visat sig att endast de bättre bitarna tagas och de sämre blifva utan köpare. Dessa senare jordområden kunna icke utnyttjas och blifva som godt värdelösa. Då landtmäteriförrättningar och inteckningars fördelande på nybildade lotter medföra stora kostnader, förhindras däraf ofta hemmansklyfningar. Staten borde för den skull fast aflöna landtmätarekåren, ställa låg taxa för klyfningen och göra inteckningsdelningen billig. En för de återvändande svensk-amerikaner och äfven de upplysta och tänkande af våra egna arbetare påverkande faktorer till de förras obenägenheter att kvarstanna i landet och de senare att emigrera är det hänsynlösa tryck som...* och så övergår texten direkt i nästa rubrik: *De socialistiska organisationerna genom sina förtroendevalda och fackföreningar utöfva på den enskilde individen. Detta förmyndarskap dikterar ofta ogynnsamma beslut och tillåter icke en bättre bildad och med större arbetsförmåga försedd arbetare att göra bruk af denna sin större förvärfsmöjlighet hvilket på det skarpaste klandras af återvändande amerikaner och drifver mången att utvandra. Det avslutas med en mening: En bidragande orsak till emigrationen är att föräldrarna icke förstått att...* så fortsätter texten direkt i rubriken: *Göra hemmet tilldragande eller att gå de ungas önsknings så pass till mötes att barnen trivas i föräldrahemmet och växa fast i hembygden. Föräldrarna fordrar för mycket och gifva för litet. Äfven de vuxna barnen medgifves ingen själfständighet och hållas tillbaka då de vilja förskaffa sig kunskaper och färdigheter. Enligt kontraktprost Beckmans beräkningar har från Dalsland under de senaste 40 åren utvandrat omkring 25000 personer, hvilket är en nedslående hög siffra för ett landskap som har 70000 invånare. Det var vad yttrandet från delegationen på den officiella emigrationsutredningen omfattade.*

I Elfsborgs Läns Annonsblad fredagen 20 mars 1908 yttrar sig Emigrationsutredningen mot NME:s agerande angående emigrationen. I uttalandet står det att det inte skall drifva propaganda för att få svenskar i främmande land att på konstlad väg återinflytta och de kommer inte stödja arbetsförmedling som NME bedriver utan *stödja kommunala arbetsförmedlingar* - en verksamhet som var ny för den tiden, och det

diskuterades vem som skulle driva arbetet. 1910 öppnades den första offentliga arbetsförmedlingen för länet.

Bildandet av länsförening mot emigrationen i Vänersborg

Via tidningsartiklar skildras hur emigrationsdebatten såg ut 1908 utifrån ett lokalt perspektiv i Vänersborg. Den 5 januari 1909 är en annons införd i Västgöta Dals Tidning där *landshöfving Husberg har inbjudit till ett möte å den s.k. landstingssalen i residenset i Vänersborg lördagen 9 dennes omedelbart efter hushållningssällskapets sammanträde i och för öfverläggningar om bildandet för Norra hushållningssällskapets område af en länsafdelning af Nationalföreningen mot emigrationen. Föreningen vill bl. a. inköpa odlad eller odlingsbar jord att uppdelas till småbruk, till egna hem för hemvändande svenskamerikaner och öfver hufvud svenskar i utlandet, äfvensom att på annat sätt söka bereda särskildt ungdomen bättre utkomstmöjligheter inom landet.*

Ur Västgöta Dals tidning den 5 januari 1909. Källa: Vänersborgs museum.

Även i Elfsborgs Läns Annonsblad finns denna dag en artikel om bildandet av en länsförening. Där står det *En rationell utveckling af egnahemsrörelsen bästa medel för syftets vinnande*. Landshövding Husbergs meddelande om NME, och inbjudan till möte för bildande av länsföreningen finns med och det refereras till det första konstituerande offentliga mötet i Stockholm 22 maj 1907 vilket annonserades via Stockholms samtliga dagliga tidningar. NME:s syfte togs upp i tidningen och det var att *värka för emigrationens förebygganden äfven som för de i utlandet boende svenskers återflyttning till Sverige*. Arbetet skulle genomföras enligt *tvänne linjer. Upplysning och ett planmässigt praktiskt arbete mot emigrationen*. Vidare presenteras hur arbetet skall fortgå. *Följda arbetsmarknaden genom enskilda arbetsgifvare, hushållningssällskap, engahemsnämnder, privata egnahems nämnder och egendomsagenturer som kan anvisa arbetstillfällen, förmedla köp eller arrende av mindre jordlotter*. De skall hjälpa till med lantmäteri, lagfarter och inteckningar. Ett mål är *nationell utveckling av egnahemsrörelsen* och det kan ske genom att köpa odlingsbar mark och uppdelning av småbruk.

Tisdag 12 januari 1909 finns i ELA en artikel om ett sammanträde som Hushållningssällskapet anordnade lördagen 9 januari. Inbjuden var NME:s sekreterare Adrian Molin. Han hade hållit ett föredrag när länsavdelningen av NME bildades. Artikel tar upp att stadgarna diskuterades och antogs och revisionssekreterare B. von Sydow redogjorde för föreningens uppgift och arbete som var att *hufvudsakligen förmedla egna hem på landsbygden*. Vänersborg skulle ha en upplysnings- och förmedlingsbyrå. *Hvarje svensk man och kvinna boende inom norra Hushållningssällskap område kan blifva medlem af föreningen mot en årsavgift af 2 kr*.

Enligt stadgarna paragraf 1 "vill föreningen värka för emigrationens förebyggande och för att bereda återinvandrande landsmän tillfälle till utkomst inom fosterlandet och skall föreningen särskilt i sådant syfte att söka befordra hembygdens utveckling och tillvara på deras intresse" Styrelsen valde revisionssekreterare H. von Sydow, ordf. öfverstelöjtnant A.T. Cassel, vice ordf. domänintendent R. Carlsson, godsägare J.C. Frankel, Lerum och lantbrukare Herlog Salomonsson, Rud, Grinstad, hvilka utgöra värkställande utskottet, hvartill suppleanter äro folkskoleföreståndaren S. Welin, postmästare A.E. Holm och borgmästare N. Linell. Byråföreståndare, sekreterare och kassör länsnotarien C. Boberg. Övriga styrelseledamöter var tjugo till antalet och det var bland annat två borgmästare, läroverksadjunkt, kontraktprost, godsägare och de två friherrarna O. Silfverschöld och Thore Alströmer. Flera av ledamöterna var lantbrukare.

Västgöta Dals Tidning skriver kort efter bildandet av föreningen 1909, att *Nationalföreningens mot emigrationen byrå i Vänersborg har börjat sin verksamhet. Denna går, enligt hvad annons närmare angifver, ut på att förmedla försäljning och af bebyggda eller obebyggda småfastigheter med eller utan jordbruk.*

Den som har dylik fastighet att sälja kan anmäla detta för byrån och den som vill köpa erhåller å byrån alla erforderliga upplysningar; hvarjämte byrån äfven avslutar köpet och uppsätter därför erforderliga handlingar. Och allt detta utför byrån kostnadsfritt, därest icke köp kommer till stånd. Då säljaren erlägger $\frac{1}{4}$ procent af köpesumman.

Byrån står i förbindelse med hushållningssällskapets egnahemsnämnd äfvensom med andra nationalföreningars byråer af samma slag och kan därför, frånsedt att upplysningarna ingenting kosta, bättre än enskilda kommissionärer förmedla köp och försäljningar mellan vidt skilda delar af landet.

Byrån öppnades i f.d. Lindénska huset på Vallgatan 17 och telefonnumret dit var 204. Den var öppen vardag 12-1. Byggmästare N. Lindén ägde huset och han var även drivande i starten av Fridhems tegelbruk 1907.

Nationalföreningen mot emigrationen
förmedlar genom sin byrå i Vänersborg
försäljning och köp af
småfastigheter,
bebyggda eller obebyggda, med eller utan jordbruk

Har Ni fastighet till salu, som med eller utan föregående styckning är lämplig till egna hem, eller önskar Ni skaffa Eder ett eget hem, så vänd Eder muntligen eller skriftligen till byrån, som tillhandagår med uppsättande af nödiga köpe- och andra handlingar.

Byråns bemedling är *kostnadsfri*, dock erlägger *säljaren*, därest försäljning kommer till stånd, $\frac{1}{4}$ procent af köpesumman.

Byråns lokal: öppen hvardagar 12—1 i f. d. Lindénska huset vid Vallgatan, 3 tr.
Tel. 204.

Byrån står i förbindelse med Hushållningssällskapets egnahemsnämnd.

Annons i Elfsborgs läns annonsblad. Källa: Vänersborgs museum.

Vallgatan 17, det s.k. Lindénska huset. Foto: Karl Bernling juni 2023

Emigrationsdebatt i lokalpressen

Adrian Molin var filosofie doktor i sociologi vid Göteborgs högskola och var en aktiv samhällsdebattör och författare. Det var i hans roll som sekreterare och ombudsman i NME som han var inbjuden till Vänersborg av hushållningssällskapet när en lokal förening skulle bildas. En almanacka såldes på mötet där intäkterna gick till NME. I den fanns Molins föredrag återgivet.

Synen på emigrationen var delad bland befolkningen och alla delade inte Molins beskrivningar som han framförde vid mötet. Några dagar efter mötet publicerades en lång insändare i Elfsborg Läns Annonsblad fredag 15 januari. Insändaren ville granska ett par punkter i Molins tal. Han hade sagt att *"Pänningsförsändelserna ofta hemskickade på skryt"*. *Mot detta påstående inlägga vi en bestämd protest. Pänningarne som från Amerika hemsändas, äro i allmänhet understöd åt gamla föräldrar. Dess pänningar hemsändas icke av skryt, utan af barnakärlek mot de gamla kära i hemlandet. Och säkert är, att om dessa försändelser uteblefvo, skulle församlingarnes fattigvårdsstyrelser nödgas uttaxera mycket högre utgifter till fattigvården än vanligt. Molin är kritisk till att emigranter skickar hem resebiljetter till Amerika. "Men hur många ung svensk tänker på, att den välvilligt sända biljetten, som för honom*

öfver till det nya landet, får han betala många gånger om med sin unga arbetskraft". Insändaren argumenterar mot det: Då sannerligen undertecknad träffat flera svensk-amerikaner än Dr. Molin och 1909 års almanacka. Alla dessa säga med en mun: En gång får biljetten betalas. Således både Dr. Molin och almanackan tala i fåvitsko. Svaret fortsätter med att tusentals personer från Dal kan intyga om fördelar med att ha varit i Amerika. Mången som för några år sedan utvandrat som fattig hemmason har hemkommit och köpt sig ett hem på flera tusen kronor. Hade han kunnat förtjäna en sådan summa i Sverige? Alla rättänkande måste säga härtill. Nej. Molins beskrivning av förhållandena i Amerika väcker reaktioner. Amerikas förhållanden kunna icke hvarken på ett eller annat område inhämtas af någon misslyckad herre-existens ej håller af en ansenlig ålder kommen mamsell, som gör en flyktig titt in i Amerika. Med sådana underrättelser vinnes intet annat än ett berättigadt löje från rättänkande människor. Låt kompetenta personer undersöka Amerika och dess förhållanden och därom inberätta, så skall sanningen komma i dagen. Sanningen är nödvändig på alla områden och således äfven när fråga är emigrationen. Insändaren avslutas med: Då på Dal ungefär 1/6 del af befolkningen äro svenskamerikaner, har undertecknade ned skrivit dessa ord. Signaturen är En mötesbesökare.

I Elfsborgs Läns Annonsblad skrevs det inte mycket om emigrationen och NME under tiden föreningen startas och som den här artikeln fokuserar på, åren 1907-1911. Det fanns varje vecka annonser om att åka till Amerika. När NME:s byrå är på plats i Vänersborg så dyker det upp annonser om byrån. De blir mer och mer frekventa under 1909 och framåt.

I Västgöta Dals Tidning, som har en mer konservativ profil än Elfsborgs Läns Annonsblad, existerar inga annonser om att åka till Amerika. Här framträder en mer kritisk hållning till emigrationen. Under 1909 publiceras flera artiklar som vänder sig emot emigrationen och tar sin utgångspunkt i Dalsland och jordbruket där. Artiklarna har som utgångspunkt att hitta botemedel för att förhindra utvandringen. *Det torde dock finnas botemedel äfven för detta onda och vi vilja i följande artiklar söka om möjligt utfinna några sådana och se till hur de kunna på förhållandena här tillämpas.*

I en artikel från den 11 juni 1909 står följande om vad det skulle innebära att underlätta jordåtkomsten: *På så sätt skulle jorden så småningom finna brukare, den lön som dessa genom att bruka jorden af samma erhöllo skulle bli till en ytterligare ökning av fosterlandets kapitalvärde icke endast på grund af den ökade skördens materiell värde utan äfven genom ett allmänt ökad t välstånd, minskade tillfällen till ofruktbart hat*

och missnöje och sist men inte minst en ökad kärlek till fosterjorden, som bättre än annat skulle vara ägnad att hämma den ännu alltjämt flödande emigrationen. Landtbefolkningens ställning förbättras ingalunda genom socialisternas försök att äfven där utså sitt säde af hat och missnöje, ty detta säde ger intet bröd, det endast gör det befintliga mera bittert. Nej, till upphjälpande af landtbefolkningens ställning fordras endast ökade tillfällen att förvärfva egen jord och sedan, när denna aldrig sinande inkomstkälla väl erhållits, friskt mod och starka armar till densamma brytande.

Det är en hållning som är helt i linje med NME:s idéer med att stärka egnahemsrörelsen. Som en avslutning på de reaktioner mot emigrationen som framförs i tidningen kommer här ett utdrag ur en artikel från 15 juni 1909. Utvandringen betecknas som "okynnesemigration". *Ungdomen har fått i sitt hufvud att den skall till Amerika för att tjäna pengar och det är mest småbrukarhemmen som släppa emigranter, enär där gårdarene äro för små för att dela. Därför resa de till Amerika för att på fem år tjäna ihop till inköp af egen jordlott. Men huru många lyckas? Ett fåtal. Och huru många komma igen? Ett fåtal. Det stora landet i väster ger mindre än andra någonting för intet om man jämför den massa som uppslukas där ute och försvinner dem med som återvända med den drömda förmögenheten. Så skall man snart inse hur förskräckligt dyrköpta dess dollarpengar i själfva verket varit. Texten fortsätter med Den nuvarande emigrationen från Dalsland...måste sannolikt betraktas som en epidemi, något som ingått i blodet och fortfarande näres af enstaka exempel på grannar ock bekanta, som lyckats skrapa ihop ett visst välstånd. "Det är som det ej existerade någon annan utväg för ungdomen än Amerika, när den skall ut i lifvet, och en resa dit har blifvit något så alldagligt, att den knappast anses märkligare än en torgresa till Uddevalla eller Vänersborg." Detta måste motarbetas. Längre fram i texten står det: Utan tilltro till sig själf och det egna arbetet kommer man där icke långt. Lär ungdomen detta och lär den äfven försöka sin kraft på egen jord hällre än Amerikas. Bered äfven ungdomen större själfständighet i hemmet, behandla tjänarne väl och tänk på annars snart stå där ensamma utan kraft att uppehålla det jordbruk ni kanske med åratals slit och släp förskaffat er. Arbeta på att göra hemmet treffligt så att både barn och tjänare trifvas och glöm icke att ni annars ålägger ett fruktansvärdt stort ansvar för all den ungdomliga kraft som undandragas ert eget land. Artikeln avslutas med att botemedlet mot detta onda ytterst måste utgå från folkets själf. Medel utifrån hjälpa intet om icke folket sjäft känner sitt ansvar för den fara som hotar och visar sig ha kraft nog att bekämpa densamma på egen hand. Står detta en gång fullt*

klart för den enskilde individen, så kommer den att klara sig från alla fastlagen vanföreställning, en "Amerikafeber".

Ungdomen från landsbygden var den dominerade gruppen av de som emigrerade och med den bakgrunden återspeglar artiklarna de hot och problem som upplevdes under denna tid.

Tisdag den 15 februari 1910 finns i Elfsborgs Läns Annonsblad en text av NME med rubriken:

Nationalsubskriptionen till egna hem. Det är en prenumeration som har gett 135 000 kronor i intäkter och som igångsattes av NME föregående höst. Pengarna var avsedda att *hvar igenom egna hem skulle beredas åt arbetare, kan nu sägas vara afslutad.* Utöver de 135 000 kronorna var inkomsterna från sålda vykort inte inräknande och de *nog kommer att inbringa åtskilliga tusentals kronor blifit använda till att stödja redan bildade egna hemföreningar som genomför beslutade egendomsköp.*

I samma tidning tisdag 16 juni 1910 finns en artikel från NME med rubriken: "Till svenskamerikaner på besök!" *Innan ni reser tillbaka till Amerika vända er till NME och hör Eder för om möjligen att vinna Eder utkomst hemma i Sverige. Föreningen kan ge goda råd. Den ger anvisning på tillgängliga arbetstillfällen, affärer att öfvertaga men framför allt på lämpliga jordbruk i skilda delar af landet den biträder vid köp och arrende vid ansökan om egna hemslån. Föreningen står också hemvändande svensk amerikaner till tjänst med alla upplysningar rörande medborgarrätten, värnplikten, tillstånd att idka näring m.m. Flera tusen svensk amerikaner har under senast gångna åren även slagit sig ned i*

HEM I SVERIGE.

FÖRSÄLNING OCH KÖP AF FASTIGHETER
FÖRETRÄDESVIS EGENA HEM FÖRMEDLAR AF

NATIONALFÖRENINGEN MOT EMIGRATIONEN

Har Ni till salu eller önskar Ni köpa ett eget hem, så vänd Eder muntligen eller skriftligen till föreningen, som äfven tillhandagår med juridiskt biträde: uppsättande af nödiga köpehandlingar etc. All förmedling är **kostnadsfri.**

Föreningens **byrå i Vänersborg** öppen hvardagar 12—1
i Strömmers hus Hamngatan 2, 2 tr. Tel. 204. 1277

Annons med NME:s nya logotyp i Västgöta Dals tidning den 18 februari 1910. Källa: Vänersborgs museum.

Sverige. Måhända kan Ni bli i tillfälle att med fördel göra detsamma.

1910 ändrade NME sin layout på annonserna för byråerna och byrån i Vänersborg flyttade till Strömmers hus Hamngatan 2, 2 tr.

Avslutning

Under 1921 fanns det aktiva byråer i tio småstäder, däribland Vänersborg. Staten höll på att ta över all jordförmedlingsverksamhet och byråerna lades ner vid årsskiftet 1921-22. Samhällsutvecklingen påverkade också nedläggningen av NME:s verksamhet. En förändrad syn på utvandringen hade skett och den var inte längre ansedd som ett problem i 1920-talets Sverige. Sedan världskrigets början 1914 hade emigrationen minskat radikalt och i början av 1920-talet var det fortfarande färre som utvandrade än före kriget. Möjligheterna att utvandra var färre, framförallt till USA som hade infört kvotlagar.

Källor

Lindkvist, Anna. *Jorden åt folket: Nationalföreningen mot emigrationen 1907-1925*. Institutionen för historiska studier, Umeå Universitet, 2007.

Nilsson, Torbjörn. *Jord mot emigration*. Historisk tidskrift 128:1. 2008.

Karlsson, Viktor. *Hemvändarna. En kvalitativ och kvantitativ demografisk fallstudie där hemvändande emigranter från Vänersborg undersöks under åren 1900–1910*. Karlstads universitet, Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap. 2017.

Elfsborgs Läns Annonsblad. 1907-1911

Västgöta Dals Tidning. 1909.

Till sist ett stort tack till Karl Bernling som bistått med råd och bildokumentation.

*Bengt Israelsson, ledamot i beredningsnämnden
och årsskriftsnämnden*

ÅRSKRÖNIKA 2022

Ukraina var nog för de flesta av oss ett avlägset land som vi hade mycket begränsade kunskaper om. När Putin den 24:e februari beordrade om invasion för att återställa landet under ryskt herravälde vaknade hela västvärlden ur den fredsdvala som vi långsamt vaggades in i efter det att Sovjetimperiet upplöstes 1989. Nu blev vi abrupt varse hur blåögt och godtroget vi sett på vår omvärld. Hur nära Kiev och Moskva egentligen ligger och hur ensamma vi plötsligt kände oss utanför NATO. Gasledningarna mellan Ryssland och Tyskland sprängdes nära Blekinge och världsekonomin drabbades av inflation, sanktioner, matbrist och dramatisk ränteökning.

Strax före detta elände bröt ut hade vi glatt oss åt att Sverige berikats med sin första kvinnliga statsminister, Magdalena Andersson. Ett rutinerat och välutbildat fruntimmer som snabbt ingav respekt och visade att hon kunde föra sig världsvant och statsmannamässigt i politikens finrum. Resultatet av höstens val innebar dock att hon fick lämna över stafettpippen till moderaten Ulf Kristersson. Nu är det bara det att en viss Jimmy Åkesson vill vara med och pilla på den där stafettpippen också. Kanske Ulfs egenskaper som gymnast och maratonlöpare ger honom ett mer stabilt handgrepp än det Jimmy kan åstadkomma, men å andra sidan har ju SD-topparna visat att dom kan hålla hårt åtminstone när det gäller järnrör.

I vår vackra lilla ankdam har gillebroder Benny Augustsson ledsagat kommunfinanserna till ett rekordöverskott på nästan 200 miljoner. Vad ska man göra med så himla mycket pengar? Vi är många som, tillsammans med arkitekturkritikern och TV-personligheten Mark Isitt hoppas att dessa pengar ska räcka för att rusta upp ”Brödrosten” till god konserthusstandard och dessutom rädda vår unika 106-åriga klaffbro åt eftervärlden. Mark lanserade dessa lysande idéer i sitt mycket uppskattade radioprogram ”Stadsinspektionen”, som fick mycket uppmärksamhet runt om i landet.

Vänersborg har ofta haft svårt att hävda sig i olika kommunrankingar, men nu har vi hittat en kategori som passar Lilla Paris. Vänersborg har nämligen utsetts till bästa cykelkommun av 73 kommuner i Vänersborgs storlek. I dessa tider då miljö och hälsa prisas högt på alla prioriteringslistor är det verkligen en skimrande fjäder i hatten. Grattis!

En annan som skapat stjärnglans åt vår hembygd med sin fjäderskrud är Rubinnäktergalen i Vargön. Från november till mitten av april lockade han hit tusentals ornitologer från hela Europa som har krupit runt i buskarna med sina motorkameror. Näktergalen lärde sig det karaktäristiska ljudet från dessa kameror efter ett tag och häpna fågelskådare fick höra sina kameraljud härmade av den lyhörda Pippin. Visst saknas den vackra turistmagneten, kanske särskilt av de två skator som lyckades jaga bort katten som just hade tänkt lägga beslag på den vackra fågeln. Ja, det är nog ingen varelse i vår kommun någonsin, om ens det, som blivit så paparazzad som detta lilla naturfenomen.

Vänerns vattennivå har varit osedvanligt låg hela året. Netterlid på marinan har beklagat sig och önskat muddring, så att fritidsbåtarna skulle kunna nå fram till kajkanten. Någon som säkerligen var glad för såväl den låga vattennivån som för den uteblivna muddringen var den lastbilschaufför som en fredagseftermiddag i somras missade kurvan Drottninggatan/Hamngatan och körde sin 16 ton tunga lastbil rätt ner i hamnkanalen. Den simkunnige chauffören räddade sig turligt nog iland, men lasten som bestod av betongsäckar och var avsedda till gillebroder Arvid Salonens källargolv på Blåsut, voro alla tillspillogivna. Den minnesgode gillebrodern kanske erinrar sig att en identisk olyckshändelse utspelade sig 1934 då målarmästare Svanberg och trävaruhandlare Larsson, efter en affärsresa till Brålanda, missade kurvan vid Hamngatan och hamnade djupt i det kalla februarivattnet. Först timmar senare när de olycksaliga bärgats till kajkanten kunde den tillkallade Dr Jennische bara konstatera att livet flytt dem båda.

Tro det eller ej, men Bert Karlsson har fått byggnadsnämnden att ändra i detaljplanen för Ursand. Applåd! Samtidigt går det ett envist rykte, som lokaltidningen sprider, om att Bert skall ha vräkt i sig 87 semlor på en dag. Något som, till skillnad från detaljplanens fastställande, dock ännu inte gått att få bekräftat. Bert själv hävdar att han givetvis älskar semlor, men dom måste vara små. Gillebröderna Leif och Bo Johansson på Nordfeldts hävdar att man aldrig i sin semleproduktion haft så

små bakverk, men goda däremot. Det bekräftades också när bröderna vann årets semmeltävling i TTELA; samtidigt som Bos dotter Olivia kvalificerade sig till deltagande i TV-succén ”Sveriges mästerkock”.

Byggkranarna står som ”spön i backen” här i vår expanderande stad. Varner har investerat 1,5 miljarder i Båberg. Samtidigt har släp-vagnskopplingar, eller VBG Group, som det väl egentligen heter, växt så det knakar. Det har slagits rekord i nybyggda bostäder, samtidigt som vår egen hotellkung Ingemar Ljung oförtröttligt bygger ut. Nu har han även lagt Wärdshuset på Dal under sina vingars skydd. Ingemar har slingrat sitt hotellimperium ur pandemins svårigheter på ett smidigt sätt och odlar en företagskultur som renderat honom pris som årets företagare. Synnerligen välförtjänt! Gillet applåderar!

Vart tredje barn i Europa är överviktigt. Tillsammans med att både barn och vuxna i västvärlden sitter stilla i snitt 9 timmar per dag borde vi alla kanske stanna upp och lyssna på gillebroder Bertil Marklunds nya måbra-pod. Där ger Bertil en massa smarta och enkla tips som ökar livsglädjen och förlänger livet. Krönikören som regelbundet undersöker skolbarn i Kenya kan intyga att bland alla tusentals barn jag sett där finns i princip inget barn med övervikt.

Emma Lind, dotter till förre gillekrönikören Håkan Lind, har debuterat med en feelgood-romanen ”En man till Amanda” som charmant och underhållande beskriver kärleken så som den frodas i ett bohuslänskt kustsamhälle.

Camilla Oresvärd, författaren bakom Vargönserien, har också kommit med en ny roman, ”Cirkusprinsessan”, som utspelar sig i Vargön. Detta lilla samhälle som äntligen verkar få leva upp till sitt spännande namn. Nu har nämligen vargen siktats såväl på Restad som på Vänersnäs, så nu gäller det att hålla sina vovvar inomhus. Dessa fyrbenta vänner som nu också fått en egen datingapp, Dog Dator. Där kan man kanske få hjälp att hålla koll på var vargen befinner sig, samtidigt som man smidigt kan ragga upp löpande tikar och pilska hannar. Antar att husse och matte är behjälpliga med kontaktskapandet så det inte blir för mycket skällsord på nätet.

Vänersborgstjejen Maria Nohra spelar Birks mamma Undis när Ronja Rövardotter nu blir TV-serie. Alla vi som lipade ihop när denna, Tage Danielssons sista filmsuccé gick upp 1984, kommer givetvis att sitta klistrade framför tv:n.

Gillebroder Wadenbrandt tar nya kliv i musiklivet. Nu gör han musik till dataspel tillsammans med Andreas Waldetoft på Paradox Interactive, som är en av världens främsta utvecklare av strategispel. Samtidigt får Ulfs dotter Ida Vänersborgs kulturstipendium 2021 för sitt framgångsrika fiolspel. 2022 års kulturstipendium går till dansaren Nathalie Schmidt Eriksson.

På nationaldagen förärades Björn Hård af Segerstad och Helen Mossberg var sitt kulturpris för sina mångåriga och grandiosa insatser i stadens profana respektive sakrala ljudvärld. Hoppas att denna uppmuntran lockar till att bjuda oss på ytterligare många musikupplevelser i dessa musikgiganter regi.

Isbanan i Plantaget blev sensationellt lyckad. Att locka barn och unga till den typen av fysisk aktivitet är väl satsade pengar. Hoppas verkligen på fortsättning då det dessutom ger en härlig underhållning åt pensionärerna som sitter på de gula bänkarna och matar duvor. Nu när vi ska få en kommunkoreograf för 400 000 SEK så kanske denna glada och förväntansfulla publik får se lite isdans?

Hinka-Sven och Kalle Förhuden satt just där i solskenet på en gul parksoffa och skroderade om varför det var så mycket bättre just här än på andra ställen i världen. Då frågade Kalle:

-”Du Sven. Hur gammal är du egentligen?”

-”69”, sa Sven.

-”Jaså! Jag trodde du var 70.”

-”Du vet, jag bodde ett år i Trollhättan. Det räknar jag bort.”

Gillebrodern Svante Tengblads hotell Albert, som för övrigt ligger just i Trollhättan, lanserar en raffinerad marknadsföring som kallas babyboom. Om en gäst kan uppvisa en nedkomst inom 9,5 månader efter en natt på hotellet får gästen en ny kostnadsfri övernattnings. Ett erbjudande som knappast kommer att överutnyttjas, men som ändå kan bidra till att göra livet lite extra lustfyllt.

Det är ju nästan lite pinsamt att två utav årets största svenska idrottsbragder utförts av Trollhättebor. Först givetvis Nils van der Poels skridskoguld i såväl OS som VM, men också Kristian Karlssons guld vid VM i bordtennis. Vi måste givetvis lyfta på hatten!

Hos oss är det tjejer som står för bragderna. Vänersborgs rugbydamer tog SM-guld både i seniorklassen och 18 års-klassen. Sedan bidrog VRK-tjejerna Maja Meuller och gilletts ungdomsstipendiat Minon-

na Nunstedt till att landslaget lyckades nå VM-kvalet i Rumänien. I bowling-SM tog Jessica Nilsson och Linda Haglund var sitt guld och Vargön-brotterskan Olivia Henningsson golvade allt motstånd i 68 kg-klassens fristils-SM.

VFK:s damlag spelade sin första säsong någonsin i division 1.

När sedan stadens järnladies Malin Karlsson och Åsa Prebensen genomförde en äkta Ironman i Kalmar, så står inte bara gillebrodern, Putte Carlsson, Malins stolte make, utan hela Gillet upp och applåderar.

Den vrålsnabba travhästen Costa Schorta har väl gjort skäl för namnet, för nu säljer den generöse ägaren och vänersborgsprofilen av såväl Schortan som resten av hela menageriet. Bidragande till detta beslut var väl sannolikt den härva av finansiella otillbörligheter som några olycksaliga vänersborgsföretagare varit så insyltade i, och bokstavligen rotat sig fast i, under flera år. Sista ordet är kanske inte sagt, men det lutar nog ganska kraftigt mot att en avsevärd del av den närmsta framtiden för dessa gossar torde bli tämligen inrutad. I den omgivningen, där dom då befinner sig, är det nog en riktig bedömning att Costa Schorta inte gör sig så bra. Kanske vår gillevärd Lundborg kan hitta en något mer passande skjorta. Förslagsvis en i tagel?

Att avvika från den smala, sanna vägen genom livet kan bli kostbart, inte bara för de som skakar galler. Utredning och rättegångar belastar oss skattebetalare med tiotals miljoner. Nästan lika mycket kostade den socialdemokratiska riksdagsledamoten, tillika ordförande i riksdagens skatteutskott, Jörgen Hellmans orättmätiga arvoden som han lurat till sig när han hyrde in sig hos vårt dåvarande kommunalråd Bo Carlsson i Brålanda. Denna spektakulära manöver bara för att han skulle hamna på valbar plats i **vår** kommun. I sådana lägen är man glad att Uppdrag Granskning finns. Även om miljonerna är förverkade och något straff inte utmätas, så får han i alla fall skämmas! Om sedan de här syndarna vill krypa till korset och botgöra, så har en sådan möjlighet just åstadkommits här hos oss. Sista delen av pilgrimsleden mellan Santiago de Compostela i Spanien och Trondheim i Norge är nämligen fullbordad. Det är den sträcka som knyter ihop Dalslands och Göta älvdalens delar av denna klassiska vandringsled.

Raffinerade svindlerier är alltid svåra och dyra att utreda och strafflägga. Enklare med raka puckar som när den där skåpbilen körde in i Elon-butiken på Edsgatan. Lite skadegörelse, men lätt infångat och utrett.

Som när det äldre paret i Kvänum blev åsyna vittne till ett äkta bankrån. Den maskerade rånaren befälde alla att lägga sig på bankgolvet, men den äldre mannen vägrade. Lagg dig själv, skrek han åt rånaren. ”Jag är civilagent!”

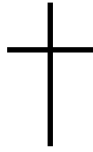
Rånaren viftade lite med sitt vapen, varpå mannen skrek igen: ”Ge dig! Jag är civilagent!”

Hustrun som låg på golvet ryckte maken i byxbenet och viskade: ”Gustav, du är inte civilagent. Du är senildement!”

Stenhaga

11 november 2022

Lars Salonen
Krönikör

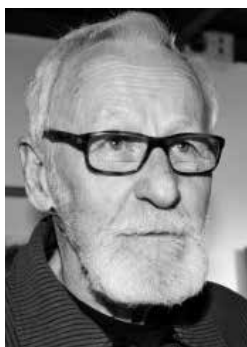

Minnesord

Under tiden juni 2022 – juni 2023 har 32 Gillebröder
för alltid lämnat oss. Vi lyser frid över deras minne.

Apotekare Gunnar Rahm, född den 15 december 1929 i Vänersborg, avled den 27 december 2021 i Göteborg. Gunnar flyttade från Vänersborg till Borås vid 11 års ålder, där fadern fick ett förordnande som bankkamrer på Vänersborgsbanken, sedermera SHB (Svenska Handelsbanken). I Borås väcktes ett stort intresse för tennis under träning tillsammans med Sven Davidsson. När fadern fick plats som bankdirektör i Alingsås, valde Gunnar att flytta tillbaka till Vänersborg, för att där avsluta gymnasiet och ta sin studentexamen. Intresset för kemi ledde Gunnar Rahm in på farmacispåret, efter sin militärtjänstgöring i Skövde. Han kom in på apotekarutbildningen på ”Farmis” i Stockholm. Efter apotekarexamen fick han tjänst på apoteket Kronan i Göteborg och där blev han kvar resten av arbetslivet. Intresset för tennis höll i sig långt upp i ålderdomen och han var länge en aktiv och engagerad ordförande i Åkereds tennisklubb. Gunnar var också verksam inom Frimurarlogen sedan 1961 och även aktiv Rotarian med erhållande av PH-nålen under ett Rotary jubileum. Förutom familjen med fyra barn, tio barnbarn och ett barnbarnsbarn, var resor ett stort intresse som han delade med sin hustru Marianne. De fick möjligheten att genom arbete, föreningsliv och privatliv få se stora delar av världen tillsammans. Inträdde i Gillet 1966.

Bert Tibblin, född i Vänersborg den 30 oktober 1930, avled i hemstaden den 12 juni 2022. Bert var en sann konstnärssjäl. Redan som barn visade han fina prov på teckning och målning. Han hade fått goda gener av sin pappa Hugo, som var konditor på Nordfeldts konditori och mycket duktig tecknare. När Bert var med och bildade bandypojklaget Lira 1943, var det han som skapade Liras speciella logotyp och klubbmärke. Nu på senare år, då Bert flyttat tillbaka till Vänersborg, var han flitig deltagare på Liras veteranträffar. Bert fick sin konstnärliga utbildning på Slöjdföreningens skola i Göteborg (numera Högskolan för design och Konsthantverk). Bert hade nog gärna velat utföra sitt konstnärskap på heltid, men insåg att det krävdes ett "riktigt" jobb för försörjningen. Han tog då initiativet till att bilda en reklambyrå i Göteborg. Firman var framgångsrik och Bert blev reklambranschen trogen i 40 år. 1990 sålde han firman och blev frivillig pensionär. Nu fick han mer tid för sitt eget skapande. Förutom familjen ägnades fritiden åt teckning, målning och konsthantverk. Bert var en naturvän och på vandringar i skog och mark fick han utlopp för sin förmåga att hitta - och använda - träbitar, stenar och rötter till rena konstverk. I många år bodde Bert med hustrun Gunvor i Främmestad och senare i Kode. Efter hustruns bortgång flyttade Bert tillbaka till födelsestaden. Inträdde i Gillet 1970.

Frisörmästare Leif Erixon, född i Sjövik utanför Åmål den 29 maj 1929 och avled i Vänersborg den 18 juni 2022. Vid 10 års ålder flyttade Erixon till Åmål och gick i frisörlära redan som 14-åring. I början av 60-talet gick flyttlasset till Karlstad och arbete där på Linderholms Frisörsalong. 1965 köpte Leif Erixon en del av frisörsalongen på Edsgatan 14, vilken han senare drev själv fram till 2001 då han sålde salongen. I samband med försäljningen skänkte han ett antal av sina gamla rakhyvlar och borstar till Vänersborgs museum. Kutym var förr i tiden att varje kund hade sin egen rakborste. I unga år var det främst fiske, kanot och segling som fängade hans intresse. Han hade även ett stort intresse av orientering och var med och bildade en orienteringsgrupp för IOGT-medlemmar i Hannebol i Dalsland. I vuxen ålder målade gärna Erixon tavlor i olja samt företog flera resor med sin maka Ingrid till dottern, som då var bosatt i USA. Övriga intressen och föreningar som han var medlem i var Lions, Vänersborgs Slaktforskare, Odd Fellow och Dalslands Gille. Många minns nog också Erixons engagemang som stadens tomte under många år. Inträdde i Gillet 1993

Bankdirektör Bilt Davidsson föddes den 10 februari 1938 i Vänersborg och avled i hemstaden den 22 juli 2022. Bilt intresserade sig tidigt för både militärlivet och ekonomi. Han fick ett jobb på bilfirman Ståhlheims där han blev mycket omtyckt och redan som 18 åring blev han ansvarig för ekonomin i företaget. Under sent 1950-tal följde en längre tid av militärtjänstgöring i Stockholm då han övervägde att bli yrkesmilitär men åter i Vänersborg blev det ändrade planer. 1961 började Bilt i kassan på Sparbanken. Han blev snabbt en mycket hängiven, hårt arbetande medarbetare med stor kompetens. 1986 avancerade Bilt till chef över Sparbanken i Vänersborg som då ingick i storbanken Sparbanken Väst. 1996 fick han avtalspension men jobbade på med andra saker, bland annat Almi nyföretagarcentrum, satt i flera styrelser och fortsatte att arbeta med att skapa nya affärskontakter och hjälpte många att bygga upp företag med sin erfarenhet och ekonomiska kunskap. Bilt hade även politiska förtroendeuppdrag i Vänersborgs kommun. Han var en tid ordförande respektive vice ordförande i AB Vänersborgsbostäder. Han var även kassör och revisor för Moderaterna på förenings- och länsförbunds nivå. Under 1970-talet väcktes intresset för segling och familjen seglade i Bohuslän under många år. Därefter köpte familjen en fastighet på Malö där de sedan byggde hus. Bilt med familj genomförde även flera resor och kryssningar, bland annat till Florida. Han drabbades 2015 av sjukdom som innebar att hans dagliga liv blev mer kringskuret. Inträdde i Gillet 1964.

Värmetekniker Rolf Gillberg född i Vänersborg den 9 april 1935, avled i Mellerud den 27 juli 2022. Rolf föddes i Vänersborg vid Kokhuset. Efter avslutad skolgång började Rolf arbeta som rörmokare hos GIAB i Vänersborg, där han kvarstannade under många år. Efter GIAB fick Rolf anställning som driftsansvarig vid Teli-fabriken i Vänersborg. Somrarna tillbringade Rolf med sin familj i sommarstugan vid Sikhall. Rolf var en hängiven boulespelare och trivdes i kamratskapet i boulen. Inträdde i Gillet 1991.

Projektledaren Per Arne Johansson, född den 6 juni 1934, avled i Vänersborg den 1 augusti 2022. Per Arne föddes och växte upp i Vargön. Åren 1948-50 studerade han vid Vänersborgs Stads Yrkesskola och därefter vid Svenska Flygmotors Yrkesskola varpå han fick anställning vid Flygmotors dotterbolag Grafiska Maskin AB, ett företag som senare köptes upp av NOHAB. Med denna anställning fick Per Arne stora delar av världen som arbetsfält. I sin roll som projektledare för installationer av maskinutrustning för tidningstryckerier kom han att arbeta i ett flertal europeiska länder liksom i USA, Kanada, Sydafrika, Argentina, Indien och ett antal länder i Mellanöstern. Han utvecklade goda språkkunskaper i engelska, tyska och franska och kom även att anlitas som översättare av branschens facklitteratur. Per Arne Johanssons stora fritidsintressen var, förutom familjen och idrotten, musiken. Han var aktiv i Vänersborgs Stadsmusikkår och i Vargöns Musikkår där han spelade ventilbasun och althorn samt på senare år ess-kornett. I båda föreningarna hade han dessutom under åren uppdrag som kassör och sekreterare. Per-Arne var även med och grundade Hunnebergssextetten, känd för sin klassiska brunnsmusik. Han arbetade också ideellt för Musikskolan som reseledare för ungdomsorkesterns utlandsaktiviteter. I Bostadsrättsföreningen Borgen, där han bodde från 2004 fram till sin bortgång, hade han under ett 20-tal år ansvar för tekniska fastighetsfrågor. Inträdde i Gillet 2015.

Styckmästare Lennart Ryberg född i Vänersborg den 9 maj 1932, avled i hemstaden den 10 augusti 2022. Efter avslutad skolgång och genomgången handelsskola började Lennart sin yrkesverksamma bana. Första anställningen var som charkuteribiträde hos Dafgårds Eftr, därefter följde 3 år som butikschef på VVS. Under 20 år var Lennart sedan styck- och charkmästare på Dahlins charkuteri samt från 1979 och fram till sin pensionering styckmästare på Torpahallen. Lennarts hobbies var under många år att samla Vänersborgiana i form av vykort m.m. samt sin koloniträdgård på Kyrkängen. Inom föreningslivet var Lennart, förutom Vänersborgs Söners Gille, medlem i Samlarklubben Bojorten, Föreningen för Västgötalitteratur samt IFK. Inträdde i Gillet 1990.

Lars-Erik Henriksson född i Vänersborg den 1 september 1957, avled i födelsestaden den 15 augusti 2022. Familjen flyttade till Malmö 1964. Skolgången avslutades i Hässleholm där Lars-Erik avlade gesällprov för vidare utbildning till slöjdlärare. Epilepsi gjorde tyvärr detta omöjligt. Under senare delen av 1970 talet flyttade Lars-Erik tillbaka till Vänersborg. Han arbetade bland annat i Vänersborgs kommun, VMS Marin och på Kronofogdemyndigheten. Under 1990 talet opererades Lars-Erik för sin epilepsi och efter några år fick han möjlighet att ta körkort. Han utbildade sig till taxichaufför och arbetade fram till 2017, då en stroke satte punkt för arbetslivet. Lars-Erik var under en tid aktiv som handbollsspelare i Trollhättan och hans sportintresse var stort. Inträdde i Gillet 1981.

Bertil Carlsson född i Vänersborg den 16 februari 1944, avled i Vargön den 8 september 2022. Bertil började sin skolgång på Norra Skolan. Efter fjärde klass var det dags för Lundsbergs internatskola. Efter studentexamen väntade sjöofficersutbildning inom Flottan, som för Bertils del avslutades med en långresa med skolfartyget Älvsnabben. Efter en kort sejour på SHB i Vänersborg fick Bertil arbete på Elfsborgs Läns Annonsblad, där han huvudsakligen jobbade som annonskonsulent tills han några år före pensionsåldern startade "eget" inom samma bransch. Bertil har haft många intressen genom åren, såsom modellflyg, biltävlingar samt musik. Modellflyg, i början enkla balsaplan, via s.k. linkontrollplan, till radiostyrda skalamodellflygplan. De senare gav honom möjlighet att komma ut i världen och tävla, något som efter en tid gjorde att han fick uppdrag som domare på internationell nivå i bl.a. Polen, Sydafrika och USA i några fall vid VM-tävlingar. Biltävlingar kom dock att ta det mesta av Bertils fritid närmast efter det att han avbrutit utbildningen vid flottan. Det kom mest att handla om rally, allt från lokala klubb-tävlingar till SM-rallyn. Musikintresset började redan på Lundsberg där Bertil snart kom med i ett jazzband där han spelade klarinett och tenorsax. Efter skoltiden kom han så småningom med i Vargöns storband och flera andra lokala band i Vänersborg med omnejd. Klarinetten hängde sedan med in i det sista på äldreboendet Ekliden i Vargön. Inträdde i Gillet 1947.

Grafikern Börje Larsson född i Vänersborg den 11 augusti 1948 och avled i hemstaden den 10 september 2022. Börje gick sin 8-åriga skolutbildning på Östra skolan. Vid 14 års ålder fick han möjlighet att prya på tidningen Elfsborgs Läns Annonsblad, vilket visade sig vara lyckosamt. Efter avslutad skolgång blev Börje fast anställd på tidningen (numera TTELA) och blev arbetsplatsen trogen fram till sin pensionering. Han fick under sin tid på tidningen följa en mycket stor utveckling i typografyrket, allt ifrån det helt manuella arbete som gjordes 1963 fram till total digitalisering 2013. Utöver arbetet som typograf och grafiker, körde Börje ut tidningen tidiga morgnar till prenumeranterna under en följd av år, nästan fram till sin pensionering. Börjes stora intressen på fritiden var fotografering och idrott. Inträdde i Gillet 1995.

Adjunkt Lennart Gulz född i Vänersborg den 15 juli 1939 och avled i hemstaden den 20 oktober 2022. Lennart avlade studentexamen vid Läroverket i Vänersborg. I sin ungdom spelade han i Englunds orkester där han spelade xylofon men mest känd är han för sitt pianospel. Efter lärarutbildning i Göteborg i ämnena matematik och fysik fick han anställning vid Chalmers. I slutet av 1960-talet gick flyttlasset till Vänersborg och anställning som lärare vid Huvudnässkolan. Vid bildandet av Dalboskolans högstadium i Frändefors var Lennart en av de som var med och startade verksamheten där samtidigt som han var lärare i matematik och fysik. År 2000 började han som studierektor och lärare på Komvux på Torpaskolan i Vänersborg. Därefter började han arbeta på Högskolan Väst och han avslutade sitt yrkesliv som lärare år 2006. Lennarts stora fritidsintresse förutom musiken var segling. Han var en tävlingsseglare och tävlade i många klasser och var en entusiastisk medlem i Vänersborgs Segelsällskap. Det som utmärkte Lennart förutom musik och segling var hans humor och underfundiga historier och han hade ständigt en för tillfället lämplig historia på lut. Inträdde i Gillet 1954.

Bengt Kaage född den 29 oktober 1932 i Göteborg, avled i Vänersborg den 26 oktober 2022, endast 3 dagar före sin 90-års dag. Efter avslutad folkskola gick Bengt på Vasa högre allmänna läroverk och tog studenten 1951. Därefter blev det medicinska studier och han avlade läkarexamen år 1962. Bengt tjänstgjorde sedan som läkare på Kungälv's lasarett under åren 1961–1963 och ute på Öckerö, som provinsialläkare 1963–1967. Därefter började han på Vänersborgs lasarett och tjänstgjorde där och senare på NÄL i hela 30 år, från 1967 till pensioneringen år 1997. Under denna tid var han bl.a. med och utformade förlossningsavdelningen på NÄL. Bengt var en man med många intressen och med en härlig underfundig humor, en sällskapsmänniska och mycket aktiv i flera föreningar och sällskap, där han fick utlopp för sin lust att spexa och hålla tal. Bengt var medlem i Sällskapet Par Bricole, Birger Sjöberg-sällskapet, SHT, Round Table, Rotary och Rotarys Läkarbank m.fl. föreningar. En av Bengts favoritsysselsättningar, var resor. Bengt och hustrun Agneta gjorde många och långa resor genom åren. Det blev Antarktis, Sydamerika med bland annat besök på Påskön, Västindien, Afrika och Nepal. De gjorde även långresor genom Europa tillsammans på sin motorcykel, ofta med Grekland som slutdestination. Favoritresmålet där var den lilla byn Stoupa på Peloponnesos. Inträdde i Gillet 1991.

Jan Lundin, född i Vänersborg den 9 november 1936, avled i hemstaden den 30 oktober 2022. Efter avslutad skolgång, folkskola och realskola i Vänersborg samt Tekniska i Trollhättan började Jans yrkesbana på byggnadskontoret på Vänersborgs kommun. Han gick sedan vidare till Skanska, där han blev kvar till 1962. Vid denna tidpunkt köpte hans far, Gunnar Lundin, Bröderna Karlges bilfirma i Vänersborg, en firma som utöver bil- och cykelförsäljning även hade service, reservdelslager samt bilbärgning. Jan började där som verkmästare. Han hade stort intresse för bilar och motorer och när firman såldes 1974 köpte Jan ut bärgningsbilarna och startade Vänersborgs Bärgningstjänst AB. Samtidigt köpte han bensinstationen Mobil i Starkebo, där han drev sin verksamhet. Företaget expanderade både vad gäller bärgningsfordon och antalet anställda. Jan var mycket föreningsaktiv i flertalet motorrelaterade organisationer, Fiskebrödernas Brygga i Hunnebostrand, Par Bricole samt Vänersborgs Söners Gille. Bland många intressen vägde båtlivet tyngst. Jan hann äga ett flertal segelbåtar och sedermera även motorbåtar. Båtlivet övergick på senare år i att familjen skaffade en bostadsrätt i Hunnebostrand, där merparten av fritiden spenderades. Jan var en riktig fixare, ställde upp för alla och var mycket omtyckt. Inträdde i Gillet 1969.

Trafikförman Sven Johansson född i Vänersborg den 6 mars 1926, avled i sin hemstad den 9 november 2022. Efter avslutad skolgång vid bl.a. Gamla småskolan, började Johansson som ung pojke arbeta på Lyckhems gård, Böhmers samt hos Berglunds Speceriaffär i Vänersborg. År 1942, blott 16 år gammal, började han som notisbärare vid järnvägen. Efter olika utbildningar inom SJ blev han till sist trafikförman och ansvarig för godsverksamheten innebärande rangering av vagnar, kundkontakter och iordningställande av godstågen. 1986 efter 44 år vid järnvägen gick Sven Johansson i pension. Under alla år hade han ett stort intresse för sin trädgård vid huset på Huvudnäsgratan samt ett stort engagemang för sin familj med barn och barnbarn. Under lång tid var han också en för många välskänd Golden Retriever ägare. Många kontakter knöts under hans promenader med Danja och därefter Fanny. Hans stora idrottsintresse och engagemang fanns bland Vänersborgs Roddklubb, Vänersborgs IF samt IFK Vänersborg. Här var han en hängiven supporter och medlem under många år. Han hade till och med en bokad plats vid IFK's hemmamatcher, detta tillsammans med många kända vänersborgare vid sin sida. På sin 80-årsdag förärades Johansson en bandyklubba, signerad av samtliga aktiva spelare. Dock blev det via TV:n som han följde sporten de sista åren. Inträdde i Gillet 1989

Banktjänstemannen Leif Dahlgren, född i Vänersborg den 24 september 1945, avled i födelsestaden den 23 november 2022. Leif föddes på Lovisebergsgatan i Vänersborgs norra stadsdel och kom att bli barndomskvarteren trogen och hans sista hem kom att ligga endast ett par kvarter från föräldrahemmet. Familjen hade djupa rötter i Vänersborg då Leifs anfader Johan Dahlgren var kyrkoherde på Vänersnäs redan vid början av 1800-talet. För många vänersborgare förknippades namnet Dahlgren med den bussfirma, Dahlgren & Johansson Omnibustrafik, som grundades av Leifs farfar och som även kom att prägla mycket av Leifs uppväxt. Självt kom Leif dock att välja en annan yrkesbana. Efter realexamen vid Vänersborgs Högre Allmänna Läroverk och studier vid Göteborgs Tekniska Institut, där han tog teknikerexamen, valde han att läsa vid Filip Holmqvists Handelsinstitut i Göteborg. Leifs yrkesbana kom att bli bankmannens. Hans första tjänst inom branschen var vid Nordals Härads Sparbank i Mellerud 1968. Två år senare fick han tjänst vid Sparbanken i Vänersborg, en tjänst han hade i 16 år innan han avslutade sin yrkesbana vid Handelsbanken. Leif hade ett stort intresse för historia och föreningsliv. Han var medlem i bland annat Vänersborgs Par Bricole och frimurarlogen Råta Vinkeln där han i båda sällskapen innehade skattmästarämbeten. Därtill var Leif medlem i Birger Sjöbergsällskapet. Inträdde i Gillet 1985.

Verktygsmakare Sven-Olof Persson född i Vänersborg den 22 september 1925, avled i sin hemstad den 27 november 2022. Han växte upp på Mariedal och gick sin folkskola på Brinkebergsskulle skola. Som ung började Sven-Olof som springpojke på Böhmers, men efter värnplikten på Sätenäs, började han i slutet av 40-talet arbeta på NOHAB i Trollhättan. I början 50-talet blev det anställning på Televerkstaden i Vänersborg, där han blev kvar fram till sin pension 1985. Han slutade sin tjänst några år i förtid för att kunna sköta sin sjuka hustru. Persson blev i slutet av 1980-talet drabbad av en stroke och blev sedan en av initiativtagarna till att bilda Fyrbodals Strokeförening, där han blev dess ordförande i många år. Han ägnade i många år sin tid i fritidshuset i Takan, där han fick utlopp för sitt intresse för blommor och trädgårdsskötsel. Solängens dagverksamhet betydde mycket för honom under hans sista 10 år. Inträdde i Gillet 1977

Fastighetsmäklaren Jonny Persson föddes den 12 april 1948 i Dalum (Västergötland) och avled i Vänersborg den 1 december 2022. Efter avslutad realskola, intern bankutbildning och kamrersutbildning, fortsatte han att arbeta inom bankväsendet och arbetade även som intern lärare inom SEB Göteborg där han fick uppdrag att utbilda kollegor inom bank. De senaste 30 åren arbetade han som kommersiell fastighetsmäklare vilket bland annat innebar försäljning av hyreshus, hotell med mera. Verksamheten bedrevs under några år tillsammans med dottern i Grindstugan på Restad gård. Han avslutade sin yrkeskarriär 2012. Jonny var i unga år mycket aktiv i bordtennis där fadern var ungdomstränare i Vargön. Han fortsatte som aktiv även som senior och deltog på SM för klubbtag och tävlingar för banklag utomlands. Intresset för sport fortsatte och blev nu golf på Onsjö GK som hemmaklubb, ett stenkast från villan på Onsjö. Golfspelandet innebar många tävlingar och golfresor under ett stort antal år. Tennis spelade han också men på en mer blygsam nivå. Jonny hade alltid ett stort intresse för bilar och har under åren ägt och kört ett flertal bilmärken. Detta har inneburit att familjen har varit ute och rest en hel del. Inträdde i Gillet 1995

Ingemar Tviksta, född den 20 november 1933 i Vara, avled den 31 december 2022 i Vänersborg. Vid fyra års ålder flyttade han tillsammans med föräldrar och syskon till Vänersborg, där fadern erhållit anställning som tegelmästare på Fridhems Tegelbruk. Ingemar hade tänkt att fortsätta i sin fars fotspår, men tegelbruken började att läggas ned på 50-talet. Istället började han arbeta på Saab. Där erbjöds olika internutbildningar som Ingemar deltog i, vilket gjorde att han fick möjlighet att arbeta i olika sektorer såsom ekonomi, biltransport utomlands för att välja några. Då GM på 90-talet köpte Saab, minskades arbetsstyrkan och han erhöll då som 56-åring avtalspension. Ingemar började då på Trollhättans Hyrverk som körde transporter för GM och andra företag till Landvetter. Vid 72 års ålder pensionerade han sig från företaget. Som ung gjorde Ingemar flera resor till Öland för att ringmärka flyttfåglar. Jakt, fiske och svampplockning fanns med upp till hög ålder. Han delade intresset för resor till olika länder med maken Barbro samt glaskonst och konstutställningar. Ingemar var medlem i flera föreningar. Nämnas kan Vänersborgs Söners Gilles Odd Fellow, Aktiva Seniorer, Seniorslöjden, Saabs konstförening som han var kassör i under många år samt Saabveteranerna där han också under flera år var guide på Saabmuseet. Inträdde i Gillet 1985

Kent Johansson född i Edsvära den 6 juni 1955, avled i Vänersborg den 12 januari 2023. Vid 1 års ålder flyttade familjen till Vargön och Kent gick grundskolan i Vargöns skola och därefter utbildning på yrkesskolan i Vargön. Efter avslutad skolgång hade Kent en del ströjobb innan han började arbeta på Expert foto, på Edsgatan i Vänersborg. Kent var mycket fotointresserad och han trivdes med arbetet i fotoaffären. Efter anställningen på Expert började Kent arbeta på Shell bensinstation vid Gropbron i Vänersborg, en anställning som han hade ända till sin pensionering. Kent var en mycket social och utåtriktad person och hade lätt att få kontakt med människor och han blev lite av en "kändis" efter alla år på Shell. Kent var mycket sportintresserad och var medlem i IFK Vänersborg, där han också var funktionär kring IFK:s matcher och bl a hjälpte till med biljettförsäljning, matcharrangemang och försäljning under många år. Kent var också en hängiven fotbollssupporter och hans favoritlag var Liverpool FC i Premier League i England. Inträdde i Gillet 2000.

Bilmekaniker Åke Ohlsson, född den 28 maj 1933 i Vänersborg var födelsestaden trogen till sin bortgång den 18 januari 2023. Han var bosatt på Blåsut under alla år och gick där på Öxnereds- samt Blåsut skola. Som blott femtonåring fick han sitt första arbete på Gunnar Höij Bil AB. 1962 blev det Wejrots Bil AB, 1976 Volvo Kristensson och från 1980 fram till sin pensionering 1998 på "leveransen" hos Volvo Brandt. Det var inte bara under arbetstiden som bilmärket Volvo fängade hans intresse, utan så även under fritiden. I sitt garage hade Ohlsson två veteranbilar av modell Volvo PV som han skötte om. Han åkte även på bilträffar runt om i Sverige, som arrangerades utav Svenska Volvo PV-klubben. Resor till Trysil varje år med goda vänner var också ett stort intresse.

Inträdde i Gillet 2004.

Hans Gucko Jansson född i Västerås den 12 mars 1949, avled i Vänersborg den 8 februari 2023. Hans kom till Vänersborg 1973 och skrev på för IFK Vänersborg. Samma år började han som speciallärare vid Kroppefjällshemmet. Hans var utbildad till fritidspedagog. Han utbildade sig senare till speciallärare och arbetade på Magnus Åbergsgymnasiet i Trollhättan. Efter en treårig statlig rektorsutbildning var han rektor vid Nils Ericsonsgymnasiet i Trollhättan. Han var en tid verksam inom IFK Education. Från 2004 var Hans rektor vid Komvux i Vänersborg. Där var han verksam fram tills han gick i pension. Som bandyspelare i IFK Vänersborg var Gucko med och tog upp laget i högsta serien 1975. Han gjorde IFK:s första mål i högsta serien och var med när IFK gick upp i högsta serien igen 1982. Han blev publikfavorit och var en mästare på att dribbla och med en suverän klubbteknik gjorde han många mål. Gucko blev årets IFK-spelare 1977. Han hade en lång karriär inom IFK och fortsatte som ledare för IFK. Många spelare och ledare har fått ta del av hans entusiastiska och sympatiska sätt. Med sin förmåga att prata med folk var han en uppskattad och roande föreläsare där roller inom bandyn översattes i andra kontexter. Han var allmänbildad och kunde med berättelser och historier locka till skratt. Tennis var ett stort intresse som han spelade länge. På somrarna följde han tennisveckan i Båstad. Hans trivdes vid sommarstugan i Rörvik där han var sysselsatt med olika projekt. Varje sommar under många år gjorde familjen resor utomlands. Inträdde i Gillet 2008.

Gilbert Karlsson född i Vänersborg den 9 februari 1938, avled i hemstaden den 16 februari 2023. Gilbert växte upp i Skummedal, Lysekils kommun. Efter en gedigen utbildning vid, Sjöviks skola, Kolleröds skola samt realskola och gymnasium i Lysekil blev det Handelsgymnasium i Uppsala samt Folkskoleseminarium i Karlstad. Han har under sina verksamhetsår arbetat som banktjänsteman, handelslärare samt mellanstadie lärare. Gilbert gick i pension 2003. Bland Gilberts intresse kan nämnas musik, körsång, foto, snickeri, hundar, båtar, fiske, naturen samt att måla. Gilbert var aktiv i Lilla Pariskören samt kören Harmoni i Trollhättan.

Inträdde i Gillet 2010.

Wollmar Danielsson, föddes den 10 juli 1933 och avled i Vänersborg den 24 februari 2023. Han arbetade under lång tid som ingenjör vid Vägverket i Vänersborg och var även förtroendevald i Vänersborgs kommun för Centerpartiet. Wollmar var en utpräglad föreningsman och var bland annat ledamot och ordförande i byggnadsnämnden och kom in i kommunfullmäktige 1977. Han valdes in som ledamot i kommunstyrelsen 1980 och var kommunstyrelsens ordförande och kommunalråd under åren 1985 till 1988. Wollmar fortsatte under åren därefter att stötta centerpartiet lokalt, alltid med ett starkt patos om alla människors lika rätt och värde. Inträdde i Gillet 2005.

Ingenjör Evert Jenhall, född den 6 mars 1938 i Trollhättan, avled i Vargön den 28 februari 2023. Under uppväxtåren flyttade han med sin familj till olika platser utanför Trollhättan. 1968 bosatte sig Jenhall i Vargön med sin hustru Rose-Marie och deras två barn. Sin yrkeskarriär började han på Bergs Tryckeri och senare i svärfaderns firma Platinaverken, båda i Vänersborg. Samtidigt som han arbetade på Platinaverken utbildade han sig via kvällskurser under fem år till ingenjör. Då Platinaverken flyttade till Stockholm, fick han istället arbete på dåvarande Volvo Flygmotor. Här stannade han ända fram till sin pensionering. Fritiden ägnade han till stor del i skog och mark, tillsammans med sina hundar och sitt stora jaktintresse. Flertalet gånger var han även med vid Kungajakterna på Halle- och Hunneberg. Hans friluftsliv innehöll även att orientera. 1979 blev han medlem i Ordenssällskapet Odd Fellow. Här var han en mycket aktiv medlem och fick sitt veterantecken 2004 efter 25 år som medlem. I logen hade Jenhall många olika ämbeten samt var dess Storrepresentant under flera år.

Inträdde i Gillet 2003.

Per Anders "Putte" Hesselholdt, född i Vänersborg den 2 maj 1962, avled i hemstaden i februari 2023. Per Anders utbildade sig till elinstallatör och arbetade bland annat på Teli, men han var nog för de flesta vänersborgare mest känd som trumslagaren (bastrumma) i Vänersborgs stadsmusikkår. Han sågs som en mycket skicklig trummis och spelade genom åren i olika bandkonstellationer, som till exempel "det alternativa dansbandet" Sportnix, tillsammans med bland andra Thomas Carlsson och Orvar Hansson, också i countrygruppen Texas Trappers, The Mustangs, Tellströms och på senare år bluesbandet Ljungwallz, samt det egna bandprojektet The Underdogs. Han har också spelat i hemvärnets musikkår. Per Anders hyste ett stort intresse för veteranmopeder och amerikanska 40/50-talsbilar. Ständig medlem. Inträdde i Gillet 1984

Målare Sven Ryding, född i Vänersborg den 7 december 1940 avled i sin hemstad den 10 april 2023. Efter att genomgått sjuårig Folkskola, började Sven arbeta som målare på Rydings Måleri AB. Under sina femtio år som målare arbetade han även på BPA-Måleri, Sandå Måleri, Bygg-Lars, Tvåstads Måleri samt de sista åren hos Tomas Carlssons Måleri AB. Ryding har haft styrelseuppdrag som ledamot i Bostadsrättsföreningen Mejseln HSB, Vänersborgs IF Ungdomssektions supporterklubb samt i Svenska Målarförbundet avd. 22. Hans fritidsintressen var framför allt sport. Ryding åkte fem Karolinerlopp samt var mycket engagerad som medlem i Blåsut Bandy, där han ofta sågs sälja lotter för föreningen. När barnbarnen spelade fotboll i IK Rösse, var han även där och hjälpte till samt även här med stort engagemang. Sven har erhållit såväl fana, standar och förärad med guldmedalj för 25 års medlemskap i Vänersborgs IF. Ett fritidsintresse var också att fiska, vilket han gjorde året runt. Ryding hade även ett stort hjärta för Vänersborgs historia. Inträdde i Gillet 2004.

Nils Wahlström född i Borgunda församling i Falköpings kommun den 10 april 1944, avled på Teneriffa den 11 april 2023. Efter realexamen i Mariannelund blev Nils gymnasieekonom på Västerhöjdsskolan i Skövde. Nils arbetade som skattehandläggare, först på Länsstyrelsen och efter delningen på Skatteverket. Hans stora intressen var politik, sport och föreningsverksamhet. Inom politiken företrädde Nils Centerpartiet i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen samt i olika nämnder. Inom föreningslivet låg fokus på Vänersborgs Släktforskare och Trestads Vandrarförening samt svenska Afghanistankommittén som låg Nils speciellt varmt om hjärtat. Inträdde i Gillet 2016.

Roy Johansson, född 10 april 1943 i Åmål, avled hastigt den 18 april 2023 i Årjäng. Han var en framstående personlighet inom både idrotts- och kulturlivet. Roy växte upp i Åmål och 1968 blev han "headhuntad" från IF Karlstad-Göta till Vänersborg för att spela bandy för IFK. Som ytterhalv och lagkapten var han känd för sin auktoritet, skickliga skridskoåkning och fina passningsspel. Roy utmärkte sig som en skicklig idrottsman och vann även svenska mästerskapet i segling två gånger tillsammans med sin klubbkamrat Jan Johansson. Efter sin framgångsrika bandykarriär var Roy engagerad i Svenska Bandyförbundets plankommitté och verkade även som chef för kultur- och fritidsförvaltningen i Vänersborgs kommun. Han var ett välbekant ansikte på Vänersborgs gator och ansvarade för en rad betydelsefulla evenemang, bland annat 350-årsfirandet av Vänersborgs kommun och en minnesvärd utställning med Tage Andersen. Efter sin pension flyttade Roy tillsammans med sambon Kristina Jornevald till Sillerud i Årjängs kommun år 2014. Där fick han möjligheten att förverkliga sin livslånga dröm om att leva nära naturen. Men han var också mycket engagerad i det lokala föreningslivet och hade även flera styrelseuppdrag inom HSB. Roy Johansson kommer alltid att bli ihågkommen för sitt betydande bidrag till både idrottsvärlden och kulturlivet. Inträdde i Gillet 1997.

Lars-Erik Forssander, född 2 juni 1934 i Vänersborg, somnade stillsamt in 24 april 2023 i Kungsbacka. Lars-Erik tog realexamen vid internatskola i Mariannelund, Småland, 1953. Efter avslutad värnplikt kom Lars-Erik att börja arbeta vid Handelsbankens distriktskontor i Vänersborg 1956. Lars-Erik blev Handelsbanken trogen under hela sitt yrkesverksamma liv - vid sin pensionering 1998 hade Lars-Erik varit anställd vid banken i olika befattningar under 41 år, de sista 19 åren som chef för Handelsbankens kontor i Kungsbacka. Lars-Erik hade ett stort idrottsintresse och syntes ofta i publikhavet vid Bäckens hockeys hemmamatcher samt skötte sekretariatet på Guldringens innebandymatcher senare i livet. Även golfen var en stor del av hans liv under många år. Inträdde i Gillet 1984.

Trafikmästare Lars-Olof Skoogh född i Vänersborg den 7 augusti 1925, avled i hemstaden den 23 april 2023. Lars-Olof tog realexamen vid Högre Allmänna Läroverket i Vänersborg 1942 och anställdes vid Statens Järnvägar i januari 1943. Efter diverse interna utbildningar var hans huvudsakliga uppgift tågklarerare samt tjänstgöring på biljett- och godsexpeditionerna i Vänersborg. Lars-Olof sökte 1970 en högre tjänst i Trollhättan som persontrafikförsäljare och vikarierade som personalfördelare och avlöningsförrättare. Vid SJ:s stora omorganisation 1972 kom han till Uddevalla som en av trettiofem försäljare i hela Sverige med uppsökande försäljning av persontrafik mot lands- ting, kommuner, företag, skolor, föreningar m.fl. 1978 återkom Lars-Olof till Vänersborg som trafikmästare och chef över stationen, sedermera även Öxnared. Han avgick med pension 1988. Sin fritid ägnade han åt sommarstugan vid Boteredssjön, som han hade tillsammans med familjen i 42 år. Därefter byggde han en stuga på Holmängens koloniområde. Inträdde i Gillet 1958.

Claes-Göran Andersson, född 26 februari 1937 i Vänersborg, avled den 25 april 2023 i Vänersborg. Efter avslutad folkskola 1951 började han arbeta på Telefabriken. Där blev han inte kvar så länge eftersom hans far Gunnar Andersson 1953 startade egen rörelse, Gunnars Tapetserarverkstad. Claes-Göran började som tapetsörlärling hos honom och blev företaget troget alla sina yrkesverksamma år. Han klädde om mycket möbler, lagade många säten till bussar och klädde om inredningar till amerikanska bilar. Det ojämförligt största intresset var annars musik, och då i synnerhet jazz i alla dess former. Han inte bara lyssnade på jazz, han utövade också musik efter att han i mycket unga år började spela trummor. Lokalen "Birdland" bildades i Gunnars Tapetserarverkstads lokal bakom biograf Stjärnan, då företaget flyttade till större lokaler på Edsgatan 36. Alla jazzälskare i Vänersborg fick då sin egna klubblokal. Många toner spelades säkert här! Claes-Göran var genom åren med i en rad olika orkestrar, bl a Johnny Öhrbergs Sextett, Tötas och till sist Brorsans Orkester. Åren med Tötas, 1965 till 1972, innebar heltid som musiker. Trots ett hektiskt yrkes- och musikliv så fanns det alltid tid för Claes-Göran och hans hustru Lilian att ägna sig åt en annan favoritsysselsättning, nämligen att resa, och då både med och utan husvagn.

Inträdde i Gillet 1999

Leg sjuksköterska Hans Järnerfors född i Trollhättan den 25 september 1947 har avlidit i Vargön den 10 maj 2023. Tidigt flyttade familjen till Vänersborg, där hans första skolår var på Södra och Östra skolan. 1970 anställdes han vid Älvsborgs Läns Landsting och genomförde under tiden maj -72 till januari -74 sin grundutbildning som skötare i psykiatrisk sjukvård. Han arbetade sedan vid dåvarande Restad Sjukhus/ Östra Klinikerna. Efter sjuksköterskeutbildningen på högskolan i Vänersborg augusti -74 till januari -76 gick han specialistutbildning i psykiatri i Göteborg. Järnerfors arbetade därefter som nattöversköterska vid Östra Klinikerna och från 1997 i Psykiatriska Akutteamet i Trollhättan (mobila teamet). Järnerfors var en mycket aktiv och social person och hade många fritidsaktiviteter. Nämnas kan friskvård i olika former, som flertalet maraton och Göteborgsvarvet. Med sin hustru Britt-Marie reste de mycket inom Europa, då inte sällan cykelsemestrar. Golf var också ett stort intresse, där han var medlem i Onsjö Golfklubb och han har även medverkat i Gillegolfen. Tidigare har han också varit en god bordtennisspelare samt hade ett stort intresse av att fotografera i skog och mark. Inträdde i Gillet 2006.

Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra då sol gått ner.

Skuggorna breda sig över dem,
vilan är djup och lång.
Nattliga vinden sover dem,
susar sin vaggande sång.

(Anita Halldén)

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES MEDLEMMAR

	Födelse- år	Inträdes- år
AARSRUUD, ANTON, VD, Torslanda	1968	17
AARSRUUD, WILHELM, Direktör, Vänersborg.....	1942	06
ABRAHAMSSON, GUNNAR, Vänersborg	1942	05
ABRAHAMSSON, LARS, Vänersborg	1939	16
ADOLFSON, HANS, Vänersborg.....	1963	11
ADOLFSON, ULF, Eventansvarig, Trollhättan.....	1961	10
* ADOR, HANS, Personaldirektör, Växjö	1935	75
AHLENIUS, PER, Civilingenjör, Vänersborg.....	1951	09
* AHLIN, ANDERS, Ingenjör, Västra Frölunda, ständig medlem.....	1965	78
** AHLIN, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg, ständig medlem, innehavare av Gillets medalj (2008).....	1944	58
* AHLIN, ULF, Göteborg, ständig medlem	1968	78
AHNFELT, LENNART, Vänersborg	1942	10
AHNSTEDT, LENNART, Vänersborg	1945	00
ALDÉN, BENNY, Vänersborg	1942	06
* ALEXANDERSSON, HANS, Biolog, Vänersborg.....	1948	75
ALFREDSSON, BJÖRN, Vänersborg.....	1983	20
* ALFREDSSON, HÅKAN, Bovallstrand.....	1951	95
* ALFREDSSON, LARS, Administrativ Chef, Vänersborg, 1:e Ålderman	1956	76
ALFREDSSON, PIERRE, Vänersborg.....	1955	20
ALM, LARS, Vänersborg	1944	13
ALMQVIST, BENGT, Vänersborg.....	1946	13
ALMQVIST, PETER, Hälsooskyddschef, Vänersborg	1950	00
ANDER, LENNART, Pensionär, Vänersborg.....	1951	20
ANDERSSON, ARNE, Pensionär, Vänersborg.....	1939	15
ANDERSSON, BENGT, Vänersborg	1944	04
ANDERSSON, BILL-ARNE, Pensionär, Vänersborg	1948	17
* ANDERSSON, BO, Vaktmästare, Vänersborg.....	1957	88
ANDERSSON, BOSSE, Vänersborg.....	1946	08
ANDERSSON, BÖRJE, Senior Konsult, Nyköping	1946	22
* ANDERSSON, CENNY, Ingenjör, Vänersborg	1963	83
ANDERSSON, DANIEL, Vänersborg	1993	15
ANDERSSON, DAVID, Fil. Dr., Ödeshög.....	1947	09
* ANDERSSON, GLENN, Elektriker, Trollhättan.....	1946	84
ANDERSSON, GUNNAR, Vänersborg.....	1949	19
ANDERSSON, HANS, Vänersborg	1965	04
ANDERSSON, HANS, Rektor, Vänersborg	1951	17
ANDERSSON, HENRY, Vänersborg	1940	16
* ANDERSSON, HÅKAN, Vänersborg.....	1950	98
* ANDERSSON, JAN, Legitimerad Veterinär, Vänersborg.....	1951	89
ANDERSSON, JOACHIM, Elhandlare, Vargön	1963	09
* ANDERSSON, JOHN, Marknadschef, Vänersborg.....	1953	74

www.vanersborgssonersgille.se

* ANDERSSON, KENT, Bilförsäljare, Vänersborg	1944	81
* ANDERSSON, KENT, Verkstadsmontör, Brastad	1942	90
ANDERSSON, KENT OVE, Vänersborg	1945	04
* ANDERSSON, KURT, Typograf, Vänersborg	1940	80
ANDERSSON, LARS-OLOF, Överläkare, Bjästa	1945	00
ANDERSSON, MATS, Vänersborg	1970	10
ANDERSSON, ROLF, Vänersborg	1948	20
* ANDERSSON, STIG, Vänersborg	1938	94
ANDERSSON, STIG-ÅKE, Polis, Vänersborg.....	1951	13
ANDERSSON, SVEN, Målare, Vänersborg	1949	00
ANDERSSON, SÖREN, Pensionär, Vänersborg	1947	22
ANDERSSON, THOMAS, Frändefors	1960	21
* ANDERSSON, TOMMY, Köpman, Vänersborg.....	1950	75
* ANDERSSON, TOMMY, Ingenjör, Vänersborg	1950	83
ANDERSSON, TORBJÖRN, Trollhättan.....	1961	21
ANDERSSON, UNO, Vänersborg	1948	13
ANDERSSON, ÅKE, Arvika	1941	07
ANDREEN, ROBERT, Lysekil	1976	99
ANDRÉEN, FREDRIK, Vänersborg	1971	99
ANDRÉEN, GUNNAR, Egenföretagare, Malmö	1940	14
* ANDRÉEN, HÅKAN, Frändefors.....	1942	82
ANDRESEN, BERTEL, IT-Tekniker, Hisings Kärra	1963	12
* ANKARTOFT, BENGT, Verktygstekniker, Vänersborg	1942	90
ANKARTOFT, LUDVIG, Student, Vänersborg	2004	19
* ANKARTOFT, PATRIK, Ingenjör, Vänersborg	1964	90
ANKARTOFT, ROBIN, Ingenjör, Vänersborg.....	1994	19
* ANKARTOFT, STURE, Pensionär, Vänersborg	1936	90
* ARFWIDDSSON, SUNE, Fastighetsmäklare, Vänersborg.....	1942	98
ARTHURSSON, GÖRAN, Vänersborg	1956	15
ARVEBLAD, SVEN OLOF, Ingenjör, Vargön.....	1946	08
* ARVEKLEV, LAGE, Vänersborg.....	1950	98
* ARVEKLEV, LEIF, Vänersborg	1952	96
ARVIDSON, THOMAS, Vargön	1947	19
ARVIDSSON, KENNETH, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2010) ..	1967	10
ARWIDSON, ANDREAS, Vänersborg	1974	19
* ARWIDSON, BENGT, Skötare, Vänersborg	1949	75
ASP, PETER, Informationschef, Vänersborg	1968	05
AUGUSTSSON, BENNY, Ombudsman, Vänersborg.....	1961	22
AXELSSON, ANDERS, Vänersborg	1959	16
AXELSSON, FRANK, Vänersborg.....	1944	17
* BACK, ROGER, Fotograf, Frändefors.....	1956	83
* BARTHOLMES, MICHAEL, Ingenjör, Vänersborg.....	1957	89
BENGTSSON, JAN-GUNNAR, Vänersborg.....	1949	16
BENGTSSON, LARS-GÖRAN, Vänersborg.....	1945	12
BENGTSSON, LEIF, Vänersborg	1964	15
BENGTSSON, PER GÖSTA, Vänersborg	1953	19
* BENGTSSON, ROLF, Faktor, Vänersborg	1934	76

BENGTSSON, THORILD, Pensionär, Vänersborg	1951	19
BERG, CHRISTER, Begravningsentreprenör, Vänersborg.....	1946	19
BERG, LARS, Vänersborg	1945	00
BERG, LARS, Chef Kapital Förvaltning, Uddevalla	1967	02
* BERG, LENNART, Mellerud	1950	94
* BERGENHEIM, KLAS, Hovås.....	1970	96
BERGENLID, BJÖRN, Vänersborg	1955	17
* BERGER, ANDRÉAS, Malmö, ständig medlem	1974	76
* BERGER, MAGNUS, Lund, ständig medlem.....	1967	76
* BERGER, MAX, Vänersborg, ständig medlem.....	1970	76
* BERGER, NIKLAS, Nacka, ständig medlem.....	1973	98
* BERGER, ORVAR, Tandläkare, Vänersborg.....	1937	72
BERGLÖF, RIKARD, Vänersborg.....	1968	14
* BERGSTRÖM, JOHAN, Vänersborg.....	1950	80
* BERNLING, KARL, Postiljon, Vänersborg, ersättare i styrelsen.....	1957	97
BERNTSON, STURE, Värnamo	1944	08
* BILLENGREN, LARS, Köpman, Vänersborg	1938	75
BIRGERSSON, KURT-OLOF, Vänersborg	1955	20
BJARNELL, YAN-ERIK, Laholm	1955	07
BJELKHOLM, STEFAN, Vänersborg	1954	05
BJERKELUND, HENRIK, Göteborg.....	1960	19
BJÖNBERG, HÅKAN, Pensionär, Vänersborg	1954	22
BJÖRENDAHL, ANDERS, Ingenjör, Upplands Väsby.....	1943	08
* BJÖRKENSTOCK, JAN OLOF, Munsö, Växjö.....	1948	82
BJÖRKLUND, JAN ÅKE, Stockholm	1938	00
* BJÖRNBERG, THOMAS, Civilingenjör, Vargön.....	1953	77
* BJÖRNDAHL, GUNNAR, Vara	1939	97
* BLIXT, PETER, Begravningsentreprenör, Vänersborg.....	1965	95
* BLOM, TOMAS, Vänersborg.....	1964	98
BLOMBERG, LENNART, Vänersborg.....	1942	08
BLOMGREN, BENGT, Vänersborg.....	1946	04
* BLOMGREN, MATS, Nacka	1960	77
* BLOMQVIST, STEN, Vargön	1939	94
* BOBERG, LARS, Advokat, Hunnebostrand	1946	92
* BOBERG, MARKUS, Enskededalen	1972	87
BODÉN, HÅKAN, Skatteintendent, Vänersborg.....	1948	08
BODIN, LARS, Vårgårda	1953	16
BOMAN, FREDRIK, Civilingenjör, Torslanda.....	1973	00
* BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef, Vänersborg, 2:e Älderman	1948	94
* BOMAN, MERRIL, PR Manager, Fiskebäckskil.....	1953	90
BONDESON, CHRISTER, Hovås	1941	02
BORGEMYR, JAN, Vänersborg	1946	04
* BORGLIDEN, INGE, Vänersborg	1936	94
BORGMALM, KENNETH, Vänersborg.....	1950	19
BORNSTRÖM, MATS, Bibliotekarie, Karlstad.....	1965	21
* BRATTWALL, JAN, Landstingsdirektör, Brålanda.....	1942	91
BRODÉN, KARL-ERIK, Vänersborg.....	1950	22

BRYNGELSSON, BENGT, Pensionär, Vänersborg.....	1945	23
BRÄNNLUND, FRANK, Vänersborg	1953	02
BUCCI, JAMES, Vargön	1966	10
BÄCKSTRÖM, ANTON, Vargön.....	2005	14
* BÄCKSTRÖM, EMIL, Vargön.....	1976	85
BÄCKSTRÖM, MELKER, Vargön.....	2007	13
BÖNGREN, PER-OLOF, Färgelanda.....	1951	12
BÖNSTRÖM, ERIC, Arbetsledare, Vänersborg.....	1984	21
BÖRJESON, BJÖRN, Adjunkt, Vänersborg	1952	05
BÖRRETZEN, JENS, Överläkare, Vänersborg.....	1938	06
BÖTTIGER, ANDERS, Vänersborg.....	1962	21
BÖTTIGER, KARL-IVAR, Vänersborg.....	1932	05
* CARLÉN, BENGT, Dals Långed	1947	83
CARLSON, BENNY, Gymnasielärare, Vänersborg.....	1951	06
** CARLSSON, CARL OTTO, Speditör, Göteborg, ständig medlem.....	1939	47
CARLSSON, CLAS, Frändefors	1944	09
CARLSSON, HÅKAN, Vänersborg.....	1949	04
CARLSSON, JONATHAN, Student, Vänersborg	1995	17
CARLSSON, LARS-GÖRAN, Vänersborg	1942	10
** CARLSSON, LENNART, Göteborg, ständig medlem	1946	47
* CARLSSON, THOMAS, Målarmästare, Vänersborg	1957	96
CARLSSON, TORE, Vänersborg	1952	13
* CARLSTRÖM, ROLAND, Vänersborg.....	1942	96
CARLSUND, BO, Norsborg	1933	19
* CEDER, BERNT, Telearbetare, Vänersborg.....	1933	90
CEDER, CARL, Verksamhetschef, Vänersborg	1979	19
CEDERLUND, ARNE, Jägmästare, Vänersborg	1936	11
CEDERQVIST, PÄR, Kommunjurist, Vänersborg	1944	99
CHRISTIANSSON, ROGER, Vargön.....	1950	15
* CRANTZ, CURT GÖRAN, Pol. Mag., Vänersborg.....	1958	90
DAHL, MICHAEL, Vänersborg.....	1962	12
DAHLBOM, MATS, Kommunjurist, Vänersborg.....	1964	01
DAHLÉN, BERN, Pensionär, Vänersborg	1945	19
* DAHLLÖF, MATS, Uppsala	1965	67
* DAHLLÖF, PETER, Civilekonom, Stockholm, ständig medlem	1972	72
DAHLQVIST, INGEMAR, Vargön	1952	14
DANIELSSON, ROBIN, Frändefors	2003	22
* DANIELSSON, THOMAS, Frändefors	1948	97
DAREFELT, GÖSTA, Vänersborg	1928	00
DIKELIUS, LENNART, Vänersborg.....	1945	16
* DRUFVA, ULF, Ingenjör, Vänersborg.....	1950	97
DUBERG, PER, Vänersborg	1959	19
EDBERG, PEO, Fårösund	1948	01
* EK, CARL-GUSTAF, Teknologie Doktor, Västra Frölunda.....	1958	83
* EK, LARS ANDERS, Teologie Kand., Tun.....	1954	83
* EKHOLM, JOHAN, Vänersborg.....	1963	87
* EKLIND, LARS, Överstelöjtnant, Stockholm	1957	74

* EKLUND, BO, Lagerchef, Vänersborg.....	1937	80
* EKMAN, LARS, Tekniker, Vänersborg	1949	74
EKSTEDT, GÖRAN, Vänersborg	1949	05
** EKSTEDT, THOMAS, Utvecklingsledare, Rydebäck	1951	65
* EKSTRÖM, JOHAN, Kommunalråd, Skövde	1943	80
ELMQVIST, CLAES, Pensionär, Vänersborg.....	1957	22
* ELMQVIST, SÖREN, Museitekniker, Vänersborg	1940	75
EMANUELSSON, CONNY, Vänersborg.....	1950	15
EMANUELSSON, GÖTE, Vänersborg.....	1956	06
ENG, KENT, Fotograf, Vänersborg.....	1964	18
ENGDAHL, KENT, Posttjänsteman, Vargön	1953	04
ENGHOLM, CARL, Uppsala.....	1941	04
** ENGLUND, CLAËS, Agronom, Lidköping	1943	47
** ENGLUND, MAGNUS, Tandläkare, Göteborg, ständig medlem	1949	49
* ENGLUND, NILS-ERIK MAGNUS, Vänersnäs, ständig medlem	1966	66
ENGLUND, OSKAR, Teknologie Doktor, Östersund, ständig medlem	1982	83
ENGLUND, SAMUEL, Civilingenjör, Lidköping, ständig medlem.....	1977	82
ENGLUND, TEODOR, Tandläkare, Lerum, ständig medlem	1985	85
ENGSTRÖM, HANS, Vänersborg	1941	13
* ENGSTRÖM, PER ARNE, Försäljare, Vänersborg	1935	85
* ERICSON, LENNART, Adjunkt, Vänersborg	1940	85
ERICSON, PER-OLOF, Vänersborg	1945	06
ERICSON, SVEN-GÖRAN, Vänersborg	1948	11
ERICSON, TOMMY, Urmakare, Vänersborg	1946	04
ERICSSON, BO, Fritidspedagog, Skövde.....	1939	01
ERICSSON, CARL, Vänersborg	1960	16
* ERICSSON, JOHAN FREDRIK, Vänersborg.....	1966	66
** ERICSSON, JOHN OLOF, Tandläkare, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2000).....	1939	54
ERICSSON, MICAEL, Vänersborg	1969	02
ERICSSON-KLEIN, CARL, Vänersborg, ständig medlem	2000	05
ERIKSSON, BJÖRN, Kungsbacka.....	1973	04
ERIKSSON, CARL-GUSTAV, Vänersborg.....	1952	13
ERIKSSON, CEGE, Vänersborg	1952	16
ERIKSSON, GÖRAN, Konsult, Vänersborg.....	1954	22
ERIKSSON, HÅKAN, Uddevalla	1956	07
* ERIKSSON, INGE, Vänersborg.....	1946	96
ERIKSSON, MATS, Vice Chefsåklagare, Göteborg	1967	99
ERIKSSON, PATRICK, Egenföretagare, Vänersborg	1967	12
* ERIKSSON, RONNY, Vänersborg	1938	88
* ERIKSSON, SVEN-INGVAR, Kommunalråd, Vänersborg.....	1940	92
* ERIXON, DOUGLAS, Vänersborg.....	1941	97
ERLANDSSON, GUNNAR, Äldreomsorgschef, Vänersborg	1950	09
* FAGER, JAN, Direktör, Bovallstrand.....	1940	90
* FAGERSTRÖM, MAGNUS, Landvetter	1966	89
* FALK, CLAES, Chefsrådgivare, Vänersborg	1970	97
FALK, JAN-ERIK, Mariestad	1950	12

FALK AHLQVIST, MARCUS, Guldsmed, Vänersborg	1992	18
FASTH, CONNY, Gymnastikdirektör, Öjersjö	1948	05
FASTH, KENTERIC, Vänersborg	1955	05
FERM, ROLAND, Vänersborg	1959	05
* FILIPSON, GÖRAN, Vänersborg	1947	94
FILIPSSON, PETER, Officer, Skurup	1975	06
FJELLMAN, HANS, Stockholm	1945	21
* FLOBERG, TOMMY, Skyddsförare, Vänersborg	1961	94
FLOOD, STURE, Vänersborg	1947	19
* FOCK, CARL-GÖRAN, Lerum	1953	77
FORSBERG, STEN, Vänersborg	1934	11
FORSELL, OLOF, Ingenjör, Västerås	1937	08
FORSNALL, LEIF, Jur. Kand., Spånga	1942	02
FRANKE, NIKLAS, Administratör, Vänersborg	1986	23
FREDÉN, HÅKAN, Ystad	1937	05
* FREDMAN, MARTIN, Polisman, Göteborg	1970	83
FREDMAN, STEFAN, Produktionstekniker, Vänersborg	1964	04
* FRICK, LARS H, Kommunchef, Borgholm	1948	98
FRIDH, BENGT, Banktjänsteman, Vargön	1958	21
FRISELL, BENGT, Mentor, Vänersnäs	1953	17
** FRÄNDEGÅRD, BENGT OLOF, Ingenjör, Vänersborg	1927	67
* FURBO, MATTIAS, Vänersborg	1972	94
* FURBO, STURE, Adjunkt, Vänersborg	1944	87
GARDEBRANDT, LARS, Konstnär, Brålanda	1961	22
GEDELL, STELLAN, Teknologie Doktor, Vänersborg	1959	22
GELANG, PELLE, Civilingenjör, Vänersborg	1945	99
GIDLUND, MATS, Snickare, Vargön	1957	22
GILLBERG, HANS, Vänersborg	1960	05
GILLBERG, PETER, Advokat, Askim	1965	21
GILLBERG, STEFAN, Vänersborg	1964	08
* GRANLUND, KURT, Ekonomichef, Trollhättan	1938	94
* GRANQVIST, KJELL, Vänersborg	1932	97
* GRANQVIST, TORE, Verkstadsägare, Vargön	1948	91
* GRAUMANN, GUNNAR, Lund	1933	93
GRETTVE, LARS, Överläkare, Vänersborg	1942	11
** GRÖNBERG, MATTIAS, Civilingenjör, Bromma	1932	60
GRÖNROS, BERNT, Vänersborg	1963	99
GULDBRAND, GERT, Produktionschef, Vänersborg	1963	23
GUSTAFSSON, BENKT, Vänersborg	1940	09
GUSTAFSSON, JAN, Musiklärare, Vänersborg	1952	05
* GUSTAFSSON, JAN-OLOF, Vänersborg	1947	94
GUSTAFSSON, LEIF, Vänersborg	1956	18
GUSTAFSSON, MAGNUS, Brålanda	1970	22
GUSTAFSSON, STIG-ARNE, Läkare, Vänersborg	1952	17
GUSTAVSSON, BJÖRN, Kulturskribent, Boda Kyrkby	1956	21
GUSTAVSSON, JOHAN, Civilekonom, Vänersborg, ständig medlem	1961	99
* GUSTAVSSON, LARS-ÅKE, Vänersborg	1958	92

GUSTAVSSON, PATRIK, Bostadssamordnare, Vänersborg.....	1982	22
GUSTAVSSON, STEN, Vänersborg	1941	13
* GUSTAVSSON, SVEN, Vänersborg	1951	92
* GÄRDEHALL, LARS, Vänersborg	1945	97
GÖRANSSON, STEFAN, Köksmästare, Grästorp	1961	21
HAGBERG, SVEN, Personaldirektör, Vänersborg	1958	07
** HAGBORG, GÖRAN, Redovisningskonsult, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2000).....	1941	53
HAGBORG-ASP, JESPER, Vänersborg.....	1996	05
HAGBORG-OLSSON, OSCAR, Mora	1993	05
HAGEMAN, ANDREAS, Vänersborg	1981	06
HAGEMAN, GERHARD, Vänersborg	1940	06
HAGEMAN, NICLAS, Vänersborg	1975	06
** HAGLIND, STURE, Gymnastikdirektör, Skövde.....	1946	68
HAGSÉR, HÅKAN, Vänersborg.....	1947	12
* HALL, SVEN-ERIK, Vänersborg	1944	94
* HALLBERG, LEIF, Vänersborg.....	1948	96
* HALLBERG, WILLARD, Typograf, Vänersborg.....	1931	86
HALLBLAD, BJÖRN, Vänersborg.....	1986	04
HALLBLAD, CARL, Vänersborg.....	1982	04
HALLBLAD, LARS, Bilplåtslagare, Vänersborg	1959	04
HALLBÄCK, INGEMAR, Vänersborg.....	1954	18
* HALLQVIST, ANDERS, Veterinärassistent, Vänersborg	1945	76
* HALLQVIST, ANDERS, Lantmästare, Vänersborg	1954	94
HALLQVIST, ERIC, Vänersborg	1973	07
HALLQVIST, GUNNAR, Vargön.....	1939	05
HALLQVIST, HANS, Vänersborg.....	1949	07
HALLQVIST, INGVAR, Vänersborg.....	1954	01
HALLQVIST, LARS, Leg. Veterinär Assistent, St. Levene	1941	08
* HALLQVIST, TOMAS, Laboratorieassistent, Vänersborg.....	1951	84
HAMBERG, JAN, Lidköping.....	1943	13
HANSANDER, EINAR, Riksspeleman, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2011)	1938	11
HANSSON, H O LENNART, Kulturkonsulent, Vänersborg	1947	96
* HANSSON, LENNART, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1932	84
HANSSON, PER, Vänersborg.....	1968	18
HANSSON, TOMMY, Musikproducent, Vänersborg	1952	04
HARLITZ, HENRIK, Vänersborg.....	1973	05
** HARLITZ, LENNART, Ingenjör, Vänersborg	1943	64
* HARRING, TORD, Hönö.....	1940	95
* HASSELLIND, KAJ, Vänersborg.....	1945	76
HEDBERG, INGVAR, Ingenjör, Frändefors	1954	23
HEDENSTEDT, GÖRAN, Vänersborg	1942	12
HEDLUND, JOHAN, Ekonomie Mag., Göteborg	1970	04
* HEDLUND, STIG, Tekniker, Vänersborg	1941	95
* HEDQVIST, PER, Byråassistent, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2005).....	1943	76

HEIDENGÅRD, KLEIFT, Förvaltare, Frändefors	1949	96
HEITLER, LASZLO, Vänersborg	1971	22
HELLDÉN, MIKAEL, Telemontör, Vargön	1959	22
* HELLMAN, ANDERS, Vänersborg	1955	73
HELLMAN, NILS, Vänersborg	1988	16
HENRIKSSON, CLAES, Viken	1973	13
HENRIKSSON, CONNY, Vänersborg	1969	20
HERLOGSSON, NILS ERIK, Vänersborg	1940	13
* HERMANSON, JAN, Teol. Dr. Univ. Lektor, Lund	1949	91
HERMANSSON, THOMAS, Vänersborg	1979	18
* HERTZ, ARNE, Ingenjör, Trollhättan	1939	79
* HJALMARSSON, GUNNAR, Auktoriserad Revisor, Vänersborg	1957	97
HJELTE, ANDERS, Tandläkare, Hovenäset	1954	21
HJERTÉN, NILS, Kyrkoherde, Vänersborg	1934	13
HOBERG, DIETER, Konsult, Vänersborg	1939	19
HOFLING, ERIK, Vänersborg, ständig medlem	2000	00
HOFLING, OSCAR, Vänersborg, ständig medlem	1996	96
HOLM, JAN OLOV, Vänersborg	1940	04
* HOLM, LARS ERIK, Vägtekniker, Vänersborg	1944	82
HOLMGREN, BENGT, Vänersnäs	1944	15
HOLMQVIST, MATS, Vänersborg	1960	06
* HURTIG, BENGT MAGNUS, Katrineholm	1953	66
HÅKANSSON, ULF, Montör, Vänersborg	1965	19
HÅRD AF SEGERSTAD, BJÖRN, Rektor, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2013)	1954	05
HÖGBERG, JERKER, Vänersborg	1951	02
HÖGBERG, STIG-ARNE, Ingenjör, Onsala	1944	22
HÖGLUND, ANDREAS, Systemutvecklare, Vänersborg	1980	12
HÖGLUND, DAN, Vänersborg	1962	10
HÖGLUND, MATS, Vänersborg	1956	15
HÖGLUND, STIG-GÖRAN, Pensionär, Vänersborg	1955	18
HÖGLUND, ULF, Vänersborg	1964	10
HÖRKE, JAN, Vargön	1943	16
* ISACSSON, JÖRGEN, Banktjänsteman, Vänersborg	1964	97
ISRAELSSON, BENGT, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1949	15
IVARSSON, STURE, Vänersborg	1940	13
JACOBSSON, BÖRJE, Vänersborg	1962	18
* JACOBSSON, MIKAEL, Göteborg	1966	76
** JANSON, LARS, Gymnastikdirektör, Falkenberg	1938	66
JANSSON, ANDERS, Köpman, Vargön	1940	05
JANSSON, BJÖRN, Köpman, Vargön	1966	11
JANSSON, MIKAEL, Frändefors	1966	23
JANSSON, TOMMY, Vänersborg	1947	18
* JARHED, GUNNAR, Banktjänsteman, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2015)	1947	78
JARHED, STEFAN, Vänersborg	1953	17
** JENNISCHE, MATS, Agronom, Runhällen, ständig medlem	1944	64
** JENNISCHE, PER, Fil. Dr., Uppsala, ständig medlem	1943	64

** JENNISCHE, ÅKE, Socionom, Katrineholm, ständig medlem	1947	64
* JOACHIMSSON, ERLING, Civilingenjör, Torslanda	1950	77
* JOELSSON, LARS, Civilingenjör, Bromma, ständig medlem	1954	76
JOELSSON, MAGNUS, Vänersborg	1962	13
JOHANSSON, BENGT, Vänersborg	1945	96
JOHANSSON, BENGT, Vänersborg	1937	96
* JOHANSSON, BENGT, Konstnär, Glommen	1941	98
* JOHANSSON, BJÖRN, Göteborg	1963	93
* JOHANSSON, BO, Frändefors, ständig medlem	1959	76
* JOHANSSON, CASPER, Göteborg, ständig medlem	1976	76
* JOHANSSON, CONNY, Distriktschef, Hamburgsund	1950	94
JOHANSSON, DANIEL, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1977	20
JOHANSSON, ERIK, Pensionär, Vänersborg	1945	19
JOHANSSON, HENRIK, Vänersborg	1941	16
* JOHANSSON, HÅKAN, Vänersborg	1947	92
* JOHANSSON, JAN, Åkeriägare, Vänersborg	1937	76
JOHANSSON, JAN, Musiker, Nesttun	1957	22
JOHANSSON, JAN KENNETH, Präst, Vänersborg	1949	17
JOHANSSON, JOEL, Vänersborg	2003	05
JOHANSSON, KENNETH, Vänersborg	1951	07
* JOHANSSON, LARS, Byggnadssnickare, Vänersborg	1934	86
JOHANSSON, LARS, Kock, Vänersborg	1964	17
JOHANSSON, LARS ERIK, Vänersborg	1936	96
JOHANSSON, LARS-OLOF, Musiklärare, Vänersnäs	1957	13
* JOHANSSON, LEIF, Vänersborg, ständig medlem	1962	76
JOHANSSON, LEIF, Vänersborg	1965	10
JOHANSSON, LENNART, Frändefors	1931	05
JOHANSSON, MICHAEL, Vänersborg	1963	09
JOHANSSON, PER ERIK, Vänersborg	1951	16
JOHANSSON, PER-OLOF, Vänersborg	1942	15
* JOHANSSON, PETER, Museichef, Vänersborg, bisittare i styrelsen, innehavare av Gillets medalj (2021)	1963	89
* JOHANSSON, PONTUS, Sjöingenjör, Vänersborg, ständig medlem	1973	76
JOHANSSON, RALF, Officer, Vänersborg	1974	04
JOHANSSON, RICKARD, Vänersborg	1973	06
* JOHANSSON, RUNE, Reservdelsman, Vänersborg	1944	76
JOHANSSON, RUNE, Vänersborg	1938	07
JOHANSSON, STEN, Vänersborg	1939	04
JOHANSSON, SUNE, Arkitekt, Brottby	1943	02
JOHANSSON, SVEN OLOF, Vänersborg	1950	99
JOHANSSON, SVEN-ERIK, Verkstadschef, Vänersborg	1958	19
* JOHANSSON, SÖREN, Snickare, Vänersborg	1940	98
* JOHANSSON, THOMAS, Reservdelsman, Vänersborg	1957	76
JOHANSSON, THOMAS, Vänersborg	1969	05
JOHANSSON, TORE, Vänersborg	1951	09
JOHANSSON, ULF PEDER, Skådespelare, Vänersborg	1957	12
* JONSSON, BERTIL, Vänersborg	1934	88
JONSSON, KARL-GUNNAR, Vänersborg	1947	09

www.vanersborgssonersgille.se

JONSSON, LEIF, Personalchef, Uddevalla.....	1952	96
* JOSEFSSON, JOHN, Teletekniker, Vänersborg.....	1964	98
JOSEFSSON, KENT, Lokalvårdare, Vänersborg.....	1945	22
JOSEFSSON, LARS OLOF, Verkstadsarbetare, Vänersborg.....	1939	00
JOSEFSSON, STEFAN, Vänersborg.....	1971	04
JOSTEN, HENRIK, Lärare, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden.....	1968	10
* JÄRPLER, LENNART, Vänersborg.....	1947	83
JÄRPLER, PER, Ingenjör, Hisings Backa.....	1970	16
* JÄRPVIK, CURT, Enhetschef, Vänersborg.....	1946	95
JÄRPVIK, DANIEL, Psykolog, Vänersborg.....	1977	14
* JÖNSSON, GUNNAR, Vänersborg.....	1960	88
KARLBERG, CONNY, Vänersborg.....	1956	13
KARLSSON, ANDERS, Slöjdlärare, Vänersborg.....	1959	18
KARLSSON, BENGT, Vänersnäs.....	1952	13
KARLSSON, BENNY, Vänersborg.....	1947	09
* KARLSSON, BERNY, Nödinge.....	1941	80
KARLSSON, BO-GÖRAN, Vänersborg.....	1953	08
KARLSSON, CONNY, Frändefors.....	1964	12
KARLSSON, DENNIS, Brälånda.....	1948	08
* KARLSSON, ERIK, Sjökapten, Vänersborg.....	1932	96
KARLSSON, HANS, Vänersborg.....	1946	05
KARLSSON, JOHAN, Inköpare, Trollhättan.....	1991	17
KARLSSON, KENT, Kriminalkommissarie, Trollhättan.....	1944	01
* KARLSSON, LEIF, Vänersborg.....	1952	98
KARLSSON, MAGNUS, Åkeriägare, Vänersborg.....	1961	07
* KARLSSON, MARTIN, Åkeriägare, Frändefors, ständig medlem.....	1976	87
KARLSSON, MARTIN, Civilingenjör, Vänersborg.....	1970	22
KARLSSON, PATRIK, Försäljningsingenjör, Vänersborg.....	1967	19
KARLSSON, PETER, Vänersborg.....	1963	00
KARLSSON, PETER, Vänersborg.....	1964	10
KARLSSON, PETER, Kapten, Vänersborg.....	1970	12
* KARLSSON, ROGER, Senior Consultant, Vargön.....	1943	96
KARLSSON, STEFAN, Vänersborg.....	1960	17
KARLSSON, STURE, Helsingborg.....	1951	16
KARLSSON, THOMAS, Upphandlingschef, Mora.....	1951	17
* KARLSSON BERNDTSSON, KENT, El Campello, Alicante.....	1940	97
KAUFFELDT, ANDERS, Vänersborg.....	1951	15
KENNHOLM, SVEN, Vänersborg.....	1945	17
* KIHLEN, CLAES-GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg.....	1947	93
KIHLEN, JONAS, Vänersborg.....	1980	22
** KIHLENSTRÖM, LARS GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg.....	1936	65
* KJELLSSON, DAN, Vänersborg.....	1941	74
* KJELLSSON, UNO, Direktör, Hälleviksstrand.....	1944	74
KNUTSSON, ANDERS, Vänersborg.....	1944	05
* KNUTSSON, BO, Pol. Mag., Vänersborg.....	1945	90
KNUTSSON, FREDRIK, Vänersborg.....	1971	08
KNUTSSON, LARS, Vänersborg.....	1950	18

** KNOTSSON, LEIF GUNNAR, Arvika.....	1934	64
KOPP SÖDERSTRÖM, HENRIK, Företagare, Göteborg	1980	17
KORITZ, PETER, Läkare, Vänersborg	1939	02
KORP, JAN-OLOF, Vargön	1944	12
KULLENBERG, KRISTER, Vänersborg.....	1943	17
KÄCK, LENNART, Ekonom, Vargön	1952	04
KÄLLGÅRD, MARTIN, Göteborg	1976	21
KÄLLGÅRD VIDELL, MAGNUS, Systemadministratör, Vänersborg	1968	21
KÄRVLING, STEFAN, Pensionär, Vänersborg	1954	22
* KÄRVLING, URBAN, Journalist, Alingsås.....	1957	85
LAND, INGEMAR, Vargön	1953	16
LANDÉN, INGEMAR, F.d. Lärare, Göteborg	1948	22
LANDGREN, HENRIK, Brålanda	1987	95
LARSSON, ALVAR, Direktör, Vänersborg.....	1943	03
* LARSSON, ANDERS, Spånga, ständig medlem	1963	63
* LARSSON, ANDERS, Perstorp	1951	94
LARSSON, ANDERS, Vargön	1960	08
LARSSON, ANDERS, Byggnadsarbetare, Vänersborg	1966	19
* LARSSON, ARNE, Ingenjör, Vänersborg.....	1943	95
LARSSON, ARNE, Vänersborg	1954	17
LARSSON, BENNY, Brålanda	1956	13
* LARSSON, BERTIL, Sjöman, Vänersborg.....	1942	81
* LARSSON, BJÖRN, Vänersborg	1975	97
LARSSON, BO, Vänersborg	1947	13
LARSSON, BÖRJE, Fastighetsmäklare, Brålanda.....	1959	09
LARSSON, DAVID, Varekil, ständig medlem	1998	98
LARSSON, ERIK, Kvissleby	1933	06
** LARSSON, GÖSTA, Civilingenjör, Stockholm, ständig medlem	1936	55
** LARSSON, GÖTE, Göteborg.....	1944	66
LARSSON, HÅKAN, Vänersborg	1957	11
* LARSSON, INGEMAR, Plåtslagare, Huskvarna.....	1939	89
* LARSSON, INGEMAR, Civilingenjör, Vänersborg	1955	96
LARSSON, JAN-OLOF, Åkeriägare, Vänersborg	1946	03
* LARSSON, JOHAN, Vänersborg, ständig medlem	1966	66
** LARSSON, LARS, Revisor, Mölndal	1943	68
LARSSON, LEIF, AV-Chef, Vänersborg	1947	01
LARSSON, LEIF, Länsbrandingenjör, Vänersborg.....	1962	10
LARSSON, LEIF, Chief Steward, Väjern	1968	13
LARSSON, LENNART, Mellerud.....	1962	07
LARSSON, MARTIN, Trafikinspektör, Vänersborg	1961	05
LARSSON, PER ARNE, Hunnebostrand	1953	00
LARSSON, PETER, Vänersborg.....	1957	16
** LARSSON, ROLF, Underinspektör, Skärholmen, ständig medlem	1924	56
* LARSSON, SVEN-ÅKE, Hamnchef, Vänersborg	1947	95
LARSSON, TOMMY, Färgelanda	1953	16
LARSSON, YNGVE, Vänersborg.....	1944	16
* LARSSON, ÅKE, Vänersborg.....	1944	77

LAUDON, ANDERS, F.d. Skolläkare, Vänersborg	1932	01
LEJDSTRÖM, MICHAEL, Vänersborg.....	1968	10
LEJON, STEFAN, Marknadskordinator, Vänersborg.....	1964	08
LENNARTSSON, BERT, Lantbruksekonom, Vänersborg.....	1947	19
LIDELL, GUNNAR, Frändefors	1960	16
* LIDÉN, JAN-GUNNAR, Vänersborg	1948	95
LIDÉN, JOHAN, Vänersborg	1961	15
LIDHOLM, KARL ERIK, Vänersborg.....	1954	12
LIDHOLM, PETER, Vänersborg	1960	04
LILJEKVIST, KURT, Civilekonom, Vänersborg	1946	11
** LIND, HÅKAN, F.d. Chefredaktör, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2017).....	1948	54
* LIND, JESPER, Göteborg	1975	83
** LIND, LARS, Civilingenjör, Lerum.....	1944	50
LIND, RUNE, Vänersborg.....	1940	16
LINDAHL, LENNART, Vänersborg	1953	16
** LINDBERG, ANDERS, Bankdirektör, Upplands Väsby	1938	66
** LINDBERG, BENGT ARNE, Verkstadsarbetare, Vargön.....	1949	66
** LINDBERG, CARL AXEL, Ingenjör, Vallda.....	1944	65
LINDBERG, JOAKIM, Vargön.....	1979	88
* LINDÉN, LARS, Civilingenjör, Vargön, ständig medlem	1954	75
LINDGREN, LARS, Civilingenjör, Västra Frölunda.....	1944	23
LINDH, LARS, Kungshamn.....	1944	19
LINDMARK, LARS GÖRAN, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2016).....	1950	16
* LINDSKOG, HANS, Byråchef, Vänersborg	1940	94
LINDSTEDT, SVANTE, Vänersborg	1943	08
LINDVALL, PER, Vänersborg	1946	06
* LINNARSSON, JÖRGEN, Ekonomiansvarig, Vänersborg	1948	97
* LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör, Vänersborg, Gilleskrivare.....	1952	98
* LJUNG, INGEMAR, Vänersborg.....	1966	94
* LJUNGGREN, LARS GÖRAN, Inspektör, Frändefors	1946	98
LJUNGSTRÖMER, ANTON, Hunnebostrand	1989	01
* LJUNGSTRÖMER, ARNE, Glasmästare, Hunnebostrand	1951	95
LOHEDEN, HÅKAN, Vänersborg.....	1962	13
* LOHEDEN, KARL GUSTAV, Vänersborg.....	1925	95
LOHEDEN, PER, Stockholm	1959	13
* LOHM, SÖREN, Kranmaskinist, Vänersborg	1942	93
LOJANDER, URBAN, Vänersborg	1946	17
LOMAN, JAN, Vänersborg	1931	17
LUDWIGSON, HÅKAN, Fotograf, Mölnlycke.....	1948	20
LUND, KARL-GUSTAV, Vänersborg.....	1952	15
LUNDBERG, ANDERS, Civilekonom, Vänersborg.....	1977	05
LUNDBERG, GUNNAR, Vägmästare, Vänersborg	1955	02
LUNDBERG, ROGER, Vänersborg.....	1945	05
LUNDBERG, SVEN-GUNNAR, Vänersborg	1939	16

LUNDBERG WIMAN, ALEX, Vänersborg	2013	16
LUNDBERG WIMAN, WILGOT, Vänersborg.....	2008	09
LUNDBORG, ANDERS, Köpman, Vänersborg	1994	00
** LUNDBORG, BO, Operasångare, Handen	1932	66
* LUNDBORG, ERIC, Köpman, Vänersborg, ständig medlem, Gillevärd	1957	66
LUNDBORG, GUSTAV, Fysioterapeut, Vänersborg	1987	00
** LUNDBORG, JAN, Vänersborg.....	1952	73
LUNDBORG, NIKLAS, Projektledare, Varberg	1989	00
LUNDGREN, DICK, Fastighetsägare, Trollhättan	1962	22
LUNDGREN, STEN ÅKE, Bilhandlare, Frändefors	1954	01
* LUNDGREN, ÅKE, Kriminalinspektör, Virserum	1946	88
LUNDH, STAFFAN, Zanzibar, Tanzania	1965	12
* LUNDIN, PER, Köpman, Vänersborg.....	1953	55
LUNDQVIST, LARS-GUNNAR, F.d. Distriktsläkare, Vänersborg	1955	22
* LUNDQVIST, ULF, Banktjänsteman, Vänersborg	1946	93
* LÅNG, KENT, Bankdirektör, Vargön.....	1940	80
LÅNG, KURT, Regionchef, Vänersborg	1951	06
* LÅNG, OWE, Revisor, Vargön.....	1963	97
* LÅNG, STIG-ARNE, Projektledare, Kolmården	1953	85
LÄCKBERG, HENRIK, Mediasäljare, Vargön.....	1970	17
LÖNN, PER, Fondförvaltare, Malmö.....	1977	08
MAGNUSSON, ANDERS, Vänersborg	1944	06
* MAGNUSSON, DICK, Vänersborg.....	1943	72
MAGNUSSON, FREDRIK, Vargön.....	1970	16
MAGNUSSON, HANS, Vänersborg.....	1933	15
MAGNUSSON, LARS, Frändefors.....	1946	16
** MAGNUSSON, NILS, Folkskollärare, Ljungkile	1940	65
MAGNUSSON, PER, Bromma	1965	07
MAHLVIKER, GUY, Vänersborg	1944	16
MALM, RUNE, Direktör, Vänersborg	1956	07
MALMBERG, NILS, Vänersborg	1990	00
* MALMBORG, JOHAN, Civilekonom, Bromma, ständig medlem.....	1975	76
* MARKLUND, BERTIL, Professor, Vänersborg	1945	80
MAYBORN, KENTH, Vänersborg	1953	16
MEYERDAHL, RONNY, Vänersborg	1952	15
MILÉN, FILIP, Program Manager, Brålanda.....	1993	22
MOLIN, ELVING, Vänersborg	1942	08
MOLLBERG, THOMAS, Tullinge	1949	06
* MOSSBERG, BERTIL, Pensionär, Uddevalla	1937	85
MOSSBERG, ULF, Civilingenjör, Vänersborg	1955	21
MUNKBO, LEIF, Dals Rostock	1959	07
* MÅRTENSSON, ARNE, Bankdirektör, Djursholm.....	1951	87
* MÅRTENSSON, BERNT, Ekonomidirektör, Skövde.....	1958	95
MÖLLER, ALEXANDER, VD, Vänersborg.....	1991	18
MÖRK, SVEN-OLOF, Norrtälje	1942	08
NEJDMO, TOMMY, Vänersborg, ständig medlem.....	1947	05
NIDSJÖ, KENNET, Konstruktör, Vänersborg	1963	04

NILSÉN, PER, Docent, Vellinge	1967	07
NILSSON, BENGT, Vänersborg	1948	17
NILSSON, BERNT, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1948	99
* NILSSON, BO, Bankkamrer, Hisings Kärra	1944	83
NILSSON, BO, Vänersborg	1943	08
NILSSON, GÖRAN, Vänersborg	1947	19
NILSSON, LARS, Vänersborg	1946	99
NILSSON, PATRIK, Vänersborg	1968	10
NILSSON, PER OLOF, Vänersborg	1961	03
* NILSSON, PETER, Kontorist, Vänersborg	1971	97
NILSSON, PETER, Wien	1955	10
NILSSON, THOMAS, Vänersborg	1944	11
NORBERG, KENNETH, Vänersborg	1949	09
NORBERGER, JAN, Vänersborg	1947	12
NORBERGER, ÅKE, Trollhättan	1946	16
* NORDGREN, KENTH, Ingenjör, Vänersborg	1937	81
NORDHOLM, PAUL, Vänersborg	1950	17
NORDMARK, STEFAN, Ekonomichef, Vänersborg	1957	12
NORDQUIST, PETER, Vänersborg	1954	12
NORÉN, HANS, Vänersborg	1966	11
* NORLIN, BERNDT-OLOF, Vänersborg	1942	97
NORRMAN, JÖRGEN, Postiljon, Vänersborg	1965	14
* NORRMAN, TOMMY, Posttjänsteman, Vänersborg	1944	90
* NYLÉN, TORE, Civilingenjör, Lidköping	1936	89
NYSTRÖM, PER-ÅKE, Pensionär, Vänersborg	1949	09
* NYSTRÖM, ULF, Smältarbetare, Vänersborg	1967	95
ODELIUS, KARL-ANDERS, F.d. Företagare, Trollhättan	1955	22
* ODELIUS, SVEN ERIK, Vänersborg, ständig medlem	1957	79
ODHAMMAR, IVAN, Lagman, Vänersborg	1932	06
OKSTAM, LARS-GÖRAN, Vänersborg	1940	22
OLAUSSEN, GÖRAN, Trollhättan	1938	99
OLOFSSON, CLAS- GUNNAR, Skötare, Åmål	1952	11
* OLSEN, POUL, Frisörmästare, Vänersborg	1938	91
OLSSON, ANDERS, Vänersborg	1978	07
OLSSON, BOSSE, Institutionschef, Vänersborg	1948	07
* OLSSON, CHRISTER, Verkstadsmontör, Vänersborg	1956	83
OLSSON, FOLKE, Vänersborg	1942	19
OLSSON, JAN-OLOF, Vänersborg	1945	16
OLSSON, JOHAN, Postiljon, Vänersborg	1981	17
OLSSON, PETER, Utvecklingsledare, Vänersborg	1956	13
OLSSON, ROGER, Journalist, Vänersborg	1948	18
* OLSSON, ROLF, Företagsekonom, Vänersborg	1949	72
OLSSON, THOMAS, Värnamo	1961	13
OLSSON, ULF, Ombudsman, Vänersborg	1962	09
* OLSSON, ÅKE, Köpman, Vänersborg	1945	83
OTTOSSON, TORE, Vänersborg	1953	18
PAJUSI, ARWO, Antikvarie, Söderåkra	1965	99

PALM, RÅGER, Vänersborg.....	1945	13
PALMQVIST, JAN, Vänersborg.....	1959	16
* PATRIKSSON, HÅKAN, Företagskonsult, Vänersborg	1946	94
* PATRIKSSON, ANDERS, Arkitekt, Vargön	1960	85
PATRIKSSON, FILIP, Musiker, Stockholm	1997	23
* PATRIKSSON, HENRIK, Driftsingenjör, Vänersborg.....	1965	85
* PATRIKSSON, MAGNUS, Rådman, Timmersdala	1965	85
PAULSSON, INGVAR, Lagman, Göteborg.....	1948	21
PAULSSON, MATS, Brandman, Frändefors.....	1957	17
PEDERSEN, HELGE, Vänersborg.....	1944	19
* PERMVALL, OSKAR, Civilingenjör, Älvsjö	1957	88
PERSSON, KENNETH, VD, Kungshamn	1962	08
PERSSON, STIG, Direktör, Vänersborg	1949	04
PETERSEN, THOMAS, Pensionär, Frändefors.....	1952	17
* PETERSON, CHRISTER, Kommunarbetare, Vargön.....	1943	71
* PETERSON, ERNST, Fil. Mag., Vänersborg.....	1931	98
* PETERSON, KARL AXEL, Västra Frölunda	1940	95
PETERSSON, SET, Vänersborg.....	1965	15
PETTERSSON, BENNY, Vänersborg.....	1957	12
* PETTERSSON, BJÖRN, Elektriker, Vänersborg.....	1962	92
PETTERSSON, INGEMAR, Kungshamn.....	1950	99
PETTERSSON, OLLE, Vänersborg.....	1942	16
* PETTERSSON, TOMMY, Grästorp.....	1957	96
* PRINS, EDDIE, Frisör, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1971	94
* PRINS, SETH, Frisör, Vänersborg	1947	94
RAHM, BÖRJE, Vargön.....	1947	13
RAHM, JAN-OLOF, Vargön	1946	12
RAMM, TOMMY, Vänersborg.....	1948	09
RAPP, ALFRED, Sjukvårdsdirektör, Vänersborg.....	1943	03
RAPP, CARL, Vänersborg.....	1992	05
RAPP, MARCUS, Vänersborg.....	1994	05
RAPP, MARCUS, Göteborg.....	1998	16
RAPP, PATRIK, Vänersborg.....	1962	00
RAPP, URBAN, Vänersborg.....	1968	05
RASMUSSEN, NILS ERIK, Vänersborg.....	1948	14
ROBERTSSON, SÖREN, Vänersborg	1934	14
ROHLIN, LENNART, Vänersborg.....	1946	11
* ROSENGREN, KARL ERIC, Ingenjör, Vänersborg.....	1938	71
* ROSLIN, LENNART, Ingenjör, Ryssby.....	1945	79
RUDQUIST, GUNNAR, Frändefors	1953	20
RUDSTRÖM, LARS, Samhällsplanerare, Grundsund.....	1957	02
RUSSBERG, KENT, Vänersborg	1939	11
RUSSBERG, MIKAEL, Civilingenjör, Vallentuna	1969	04
* RYBERG, EVERT, Lagerchef, Linköping	1940	90
RYRVIK, PETER, Konsult, Vänersborg	1965	18
RÅDBERG, YNGVE, Hägersten	1968	21
RÅDMARK, THURE, Överläkare, Vänersborg.....	1952	99

** SAHLIN, PER ANDERS, Fil. Kand., Enskededalen	1945	50
SAHLIN HILMERSSON, ERIK, Vargön.....	2015	17
SAHLSTEN, BO, Trollhättan	1950	05
SAHLSTEN, PETER, Företagare, Trollhättan	1977	20
* SALANDER, HÅKAN, Doktor, Vänersborg	1939	85
SALONEN, ARVID, Tandläkare, Vänersborg.....	1980	87
* SALONEN, BÖRJE, Örebro	1951	95
SALONEN, EMIL, Torslanda.....	1977	87
* SALONEN, LARS, Tandläkare, Vänersborg, bisittare i styrelsen	1948	81
SALONEN, OSKAR, Stockholm	1987	89
SANDGREN, ROGER, Vänersborg.....	1954	14
SANDGREN, TORSTEN, Pensionär, Trollhättan.....	1944	19
SANDKVIST, JONAS, Rektor, Vargön.....	1967	19
SCHAGERSTRÖM, ROLAND, F.d. Brandmästare, Vänersborg.....	1936	05
SCHWARTZ, TORBJÖRN, Brandingenjör, Vänersborg	1956	21
SELIN, LEIF, Direktör, Vänersborg	1947	02
SILLÉN, SVEN, Frändefors	1950	15
SJÖSTAD, EMIL, Vänersborg.....	1990	00
* SJÖSTAD, LEIF, Elektriker, Vänersborg	1958	81
* SJÖSTRAND, CHRISTER, Civilingenjör, Göteborg	1943	79
* SJÖSTRAND, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg.....	1944	94
SJÖSTRÖM, STAFFAN, Adjunkt, Vänersborg.....	1954	10
SKAGERLIND, HANS-RUNE, Göteborg	1937	08
SKARSJÖ, LENNART, Företagsförmidlare, Vänersborg	1945	99
SKOOG, EIVIND, Vänersborg.....	1947	08
* SKOOGH, LENNART, Sollentuna.....	1949	92
SLAPEK, JOSEF, Vänersborg.....	1948	16
SPJUTH, LENNART, Civilingenjör, Oxelösund.....	1949	02
STAKEBERG, HÅKAN, Göteborg.....	1940	13
STARK, DAN, Vänersborg.....	1946	02
STARKEBO, GÖRAN, Advokat, Vänersborg.....	1965	20
STEFFENBURG-NORDENSTRÖM, JOACHIM, Ingenjör, Vänersborg	1962	22
STEINER, ARNE, Vänersborg	1945	09
STENMAN, GÖRAN, Rådman, Vänersborg	1956	19
STENSON, MORGAN, Lidköping	1960	07
* STENSTRÖM, GÖRAN, Pol. Mag., Göteborg.....	1939	74
* STENSTRÖM, ROLF, TV-tekniker, Vänersborg	1937	76
* STERNER, ANDERS, Instrumentkontrollant, Grästorp	1955	94
STERNER, SVEN-OLOF, Vänersborg	1953	15
STORM, GÖRAN, Bohus	1946	02
STORM, LARS, Vänersborg	1962	11
STRAND, JAN-OLOF, Bankchef, Vänersborg, Granskningsman	1969	99
* STRAND, OLLE, Vänersborg.....	1931	93
STRANDBERG HASSELLIND, ADAM, Göteborg	1998	23
* STRANNE, HENRIK, Vänersborg.....	1964	97
STRID, BROR, Vänersborg.....	1944	04
* STRIVE, STAFFAN, Sjökapten, Ljungskile	1960	85

STRÖM, DAG, Vänersborg.....	1951	04
* STRÖM, PER, Byggnadsingenjör, Motala	1920	76
* STRÖM, RAGNAR, Civilingenjör, Stockholm	1939	82
STUART, DANIEL, Bibliotekarie, Lerum	1978	19
* STÅHLBERG, PER OLOF, Plåtslagare, Vänersborg.....	1944	95
STÖÖK, ANDERS, Vänersborg	1937	09
* SULTAN, JAN, Förvaltare, Vänersborg	1934	84
* SUNDELIUS, CLAES, Ingenjör, Vänersborg	1936	75
SUNDELIUS, JONAS, Vänersborg	1963	04
SUNDELIUS, PONTUS, Vänersborg	1965	21
SUNDSTRÖM, BERNT, Västra Tunhem.....	1945	14
SUNNERDAHL, KJELL, Vänersborg	1955	22
SVAHN, PETER, Avdelnings Chef, Vänersborg	1975	18
* SVANBERG, HENRIK, Ingenjör, Vänersborg, Kassafogde	1966	84
* SVANBERG, MARTIN, Ingenjör, Trollhättan	1962	84
* SVANBERG, ÅKE, Informationschef, Strömstad.....	1943	96
SVANLING, THOMAS, Byggnadstekniker, Vänersborg	1958	05
SVENN, JOACIM, Vänersborg.....	1960	13
** SVENSSON, BENGT, Representant, Vänersborg	1932	64
SVENSSON, EVERT, Vänersborg	1952	16
SVENSSON, GÖRAN, Brandman, Vänersborg.....	1956	01
SVENSSON, GÖRAN, Kungshamn	1951	08
SVENSSON, HANS, Vaktmästare, Vänersborg.....	1957	05
SVENSSON, JOHAN, Vänersborg	1962	18
SVENSSON, JONAS, Konsult, Vänersborg, Granskningsman	1966	18
SVENSSON, KENT, Vänersborg	1937	04
* SVENSSON, LARS GUNNAR, Brastad	1952	80
* SVENSSON, LENNART, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1952	80
SVENSSON, LENNART, Vänersborg	1969	15
SVENSSON, MATS OVE, Kommunchef, Kungshamn.....	1949	14
SVENSSON, PER, Pensionär, Vänersborg	1953	19
SVENSSON, STEFAN, Driftledare, Vänersborg	1966	04
SVENSSON, THOMAS, Resemontör, Vänersborg	1958	22
SVENSSON, ÅKE, Vänersborg	1948	12
SWAHN, JANERIC, Vänersborg	1950	05
SYLVÉN, FRED, Vänersnäs	1949	15
SÖDER, LARS, Vänersborg.....	1963	16
* SÖDERBOM, LARS ÅKE, Målare, Vänersborg	1954	81
* SÖDERKVIST, GUNNAR, Snickare, Vänersborg	1955	92
* SÖDERQVIST, NILS-ERIK, Riksdagsman, Brålanda	1948	95
SÖDERSTRÖM, HÅKAN, Vänersborg.....	1949	23
* SÖDERSTRÖM, LEIF, Vänersborg	1960	84
** SÖDERSTRÖM, PER ARNE, Kamrer, Vänersborg	1933	66
* SÖDERSTRÖM, STIG, Vänersborg	1940	83
* SÖDERSTRÖM, SVEN, Postmästare, Vänersborg	1933	83
* TALLBO, BO, Vänersborg	1952	95
* TENGBLAD, SVANTE, Ekonomichef, Vänersborg.....	1953	87

** THERNQUIST, KJELL, Redovisningskonsult, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (1990).....	1939	50
THORELL, LAVE, Vänersborg.....	1944	16
* THORELL, SUNE, Logistiker, Båstad.....	1955	88
THORNELL, ERLAND, Vänersborg.....	1943	08
THORSELL, MAGNUS, Vargön.....	1967	21
THORSSON, BRUNO, Rådman, Vänersborg.....	1941	01
THORVALDSSON CARLSSON, PER, IT-Tekniker, Brålanda.....	1962	04
THUNBERG, BO, Biolog, Kil.....	1952	01
THUNBERG, HÅKAN, Vänersborg.....	1957	18
THURESSON, ROLAND, Vänersborg.....	1946	16
THYBERG, NIKLAS, Golvläggare, Vänersborg.....	1967	17
THÖRNKVIST, OVE, Kommundirektör, Uddevalla.....	1960	10
TIBBLIN, RONNY, Vänersborg.....	1954	21
* TIDSTRAND, LENNART, Kamrer, Alingsås.....	1936	76
TIMMERFORS, STIG, Frändefors.....	1938	03
TORNBORG, LARS, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2010).....	1934	02
* TURTELL, LARS, Byggnadsingenjör, Vänersborg.....	1942	80
TVIKSTA, EVALD, Ödsmål.....	1935	04
* TÖRNER, SVEN-OLOF, Vänersborg.....	1950	98
UGGLA, ARVID, Professor, Nacka.....	1948	22
* ULLDAL, CONNY, Distributör, Vänersborg.....	1956	88
ULVEGÅRDE, SVEN OLOF, Grästorp.....	1945	16
* UTTER, KARL ANDERS, Frändefors.....	1947	95
VENNBERG, MATS, Platschef, Vänersborg.....	1942	02
VESSBY, ENAR, Gamleby.....	1939	05
VIBERG, ALF, Vänersborg.....	1956	16
VILGEUS, LARS-GUNNAR, Komminister, Karlskrona.....	1943	02
VÅNGFORS, JOHAN, Vänersborg.....	1961	18
* VÄNERLÖV, INGEMAR, Riksdagsledamot, Vänersborg.....	1944	94
WADELL, LEIF, Köpman, Göteborg.....	1940	01
* WADMAN, DAG, Bankdirektör, Vänersborg.....	1949	80
* WAERN, FREDRIK, Lantmästare, Vänersnäs.....	1943	89
WAGNERVIK, LUDVIG, Automationstekniker, Vänersborg.....	1989	17
WAGNERVIK, THOMAS, Miljöchef, Vänersborg.....	1956	11
* WAHLIN, JACOB, Vargön.....	1960	71
* WAHLIN, TORDEL, Docent, Upphärad.....	1943	85
WALLIN, BENGT, Vänersborg.....	1944	18
* WALLIN, BJÖRN, Civilingenjör, Vänersborg.....	1939	94
* WALLIN, KENNETH, Målare, Vänersborg.....	1964	92
WALLIN, HÅKAN, Enhetschef, Vänersborg.....	1968	01
WARG, PER-ÅKE, Pensionär, Vargön.....	1948	21
WASSÉN, HANS, Vänersborg.....	1952	04
WASSÉN, LARS, Banktjänsteman, Vänersborg.....	1966	04
** WEISS, ANDERS, Byrådirektör, Varberg.....	1940	66
* WELÉN, PER, Civilingenjör, Trollhättan.....	1960	73
* WENNBERG, LENNART, Kontrollant, Vänersborg.....	1951	75

* WENNBERG, YNGVE, Telearbetare, Vänersborg.....	1934	79
WENNERBERG, FREDRIK, Vänersborg	1990	04
* WENNERBERG, HENRIK, Vänersborg	1948	85
WENNERSTEN, THOMAS, IT Chef, Vänersborg.....	1966	14
* WENNHAGE, PER, Teknologie Doktor, Älvsjö	1966	80
* WERNER, SVEN, Teknologie Doktor, Steninge	1952	77
WERNSTÅHL, OLLE, Ingenjör, Vänersborg	1953	14
* WESTERBERG, BO, Ingenjör, Vänersborg	1940	76
* WESTERBERG, LARS, Vänersborg	1928	81
* WESTERLUND, ÅKE, Regionchef, Vänersborg	1950	80
* WESTHALL, HÅKAN, Kronofogde, Vänersborg.....	1938	74
* WESTHALL, SVEN, Ingenjör, Vänersborg.....	1945	75
WIBERG, ALF, Vänersborg	1956	16
WIKSTRÖM, JONNY, Elektriker, Borås	1958	20
WRAMNER, NILS-OLOF, Vänersborg.....	1950	16
** WULF, ERIK, Civilekonom, Lerum.....	1950	63
ZETTERBERG, BO, Vänersborg	1950	16
* ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivschef, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2022).....	1945	88
ZICKERMAN, MAGNUS, Helsingborg	1955	05
ÅBERG, DAN, Kanslichef, Vänersborg, ersättare i styrelsen.....	1956	12
* ÅBERG, GERT OLOF, Byggnadssnickare, Vänersborg.....	1958	74
* ÅHLUND, BO, Ingenjör, Vänersborg	1944	95
ÅHLUND, JOHAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1974	11
ÅKESSON, BO, Pensionär, Vänersborg	1949	22
ÖBERG, ANDREAS, Musiker, Solna	1997	22
ÖBERG, KRISTIAN, Advokat, Vänersborg	1978	21
ÖHGREN, ANDREAS, Frändefors	1972	01
ÖHMAN, OVE, Byggnadsarbetare, Vänersborg.....	1958	11
* ÖSTERBERG, JAN, Inköpschef, Ljungkile	1937	90
ÖSTH, BENNY, Verkstadschef, Vänersborg	1941	05
ÖSTH, JOACHIM, Vänersborg.....	1965	13

Antal Medlemmar: 860

* Berättigade till 25-årstecknet

** Berättigade till 50-årstecknet

För att underlätta arbetet med medlemsförteckningen ombeds gillebröderna att till Gillet anmäla eventuell ändring av adress, titel, uppsägning av medlemskap m.m på Gillets hemsida (Kontakt) eller per epost: medlem@vanersborgssonersgille.se eller per post till adress nedan.

Vänersborgs Söners Gille
Henrik Svanberg
Parkgatan 27
462 31 Vänersborg

www.vanersborgssonersgille.se

Styrelseberättelse 2022

På nyårsdagen 2022 såg många fram emot en återgång till ett mera normalt liv, där inte Coronaviruset, i så hög grad längre skulle påverka våra liv. Så blev det till vissa delar. Viruset med nya varianter är inte utrotat och skördar fortfarande sina offer, men nya och bättre vacciner har åtminstone i vårt land förbättrat situationen. Men en än allvarligare händelse inträffade 24 februari då Ryssland utan förvarning anföll sitt grannland Ukraina. Ett storskaligt krig hade åter drabbat Europa. Anfallet, som i Rysslands enligt president Putin kallas en ”specialoperation” har medfört genomgripande konsekvenser på världsekonomin, med brist på energi och höga priser, hög inflation och stigande räntor och matpriser. Världssamfundet, med vissa undantag, har genomfört omfattande sanktioner och bojkotter mot Ryssland och samtidigt försett Ukraina med moderna vapen och valuta. När året 2022 gick mot sitt slut var det ingen som visste hur konflikten skulle kunna få ett slut. Vi fick dock lära oss ett nytt begrepp; ”Putinpriser”

Gilleåret 2022 började med att vi fick en ny Förste ålderman, Lars Alfredsson. En erfaren och driftig föreningsperson som redan från början visade sina administrativa kvaliteter.

Årsstämman 2022 genomfördes den 13 maj där gillebrodern Karl Bernling efter förhandlingarna visade Vänersborgsbilder från 1970-talet och senare. Högtidsstämman hölls den 11 november. Båda stämmorna var förlagda till museet med efterföljande måltider i PB-huset. Till Högtidsstämman hade särskilt kallats de bröder, vilka var berättigade till att erhålla tecknen för 50- årigt respektive 25- årigt medlemskap. Vid stämman avgick Gilleskrivaren Christer Zetterberg ur styrelsen och tilldelades Gillets medalj. Under efterföljande måltid framförde krönikören Lars Salonen Årskrönikan.

Vid Nationaldagsfirandet överlämnades Sångsällskapet Sjung-Sjungs stipendium till Olivia Lundberg, studerande vid Musikhögskolan. Utdelningen av musikstipendier ur Elis Ullmans minnesfond skedde sedvanligt i kyrkan i oktober tillsammans med Vargöns Symfioniorkester under ledning av Anna Bornander. Stipendiat på trumpet var Samuel Knutsson och på orgel Anders Bergman.

Det traditionsenliga ”Öppet hus” i Gillets lokaler samordnades med en stadsvandring ledd av Peter Johansson. Ett 80-tal personer hade hörsammat inbjudan. För att bereda gillebröderna fler tillfällen att träffas och ett tillfälle för Gillet att värva fler medlemmar genomfördes en Trivselkväll den 21 september i PB- huset. Medverkade gjorde även Onsjö golfklubb.

Sedvanligt har Gillets årsskrift utkommit, nu med sin 91:a årgång.

Inför julen har ett antal julblommor på sedvanligt sätt delats ut. De ges till personer, vilka särskilt bör tackas eller som behöver en uppmuntran inför julen.

Styrelsen har under året haft tio protokollförda sammanträden. Styrelse, Beredningsnämnd, Årsskriftsnämnd samt olika arbetsgrupper har dessutom samlats för att utföra arbeten med byggnader och tomt samt bereda olika frågor.

Styrelsen har under verksamhetsåret 2022 bestått av Lars Alfredsson, 1:e Älderman, Göran Boman, 2:e Älderman, Henrik Svanberg, Kassafogde, Christer Zetterberg, Gilleskrivare, Eric Lundborg, Gillevärd, Peter Johansson, Bisittare och Lars Salonen, Bisittare.

Vänersborg i januari 2023

Lars Alfredsson
1:e Älderman

Christer Zetterberg
Gilleskrivare

Göran Boman
2:e Älderman

Henrik Svanberg
Kassafogde

Eric Lundborg
Gillevärd

Peter Johansson
Bisittare

Lars Salonen
Bisittare

Årsbokslut 2022

Resultaträkning

Intäkter

Medlemsavgifter	170 467:-
Övriga intäkter	18 860:-

Kostnader

Kostnader årsskrift	82 627:-
Annonssintäkter	-43 500:-
Nettokostnad årsskrift	39 127:-
Lokalkostnader	50 580:-
Postbefordran	24 908:-
Trycksaker, Kontorsmtr	25 180:-
Varor och Mtrl.....	4 738:-
Sammanträdeskostnader	4 081:-
Uppvaktningar.....	15 467:-
Bankkostnader, Försäkring	8 438:-
Annonsering	3 765:-
Övriga kostnader	4 807:-

Årets vinst	-8 236:-
Summa	<u>181 091:-</u>

Summa : 181 091:-

Balansräkning 2022-12-31

Tillgångar

Kassa bank	55 676:-
Fonder	807 028:-
Övriga fordringar	500:-
Inventarier	75 000:-
Årets förlust	8 236:-

Summa 946 440:-

Skulder, Eget kapital

Diverse skulder	0:-
Eget kapital Gillet	946 440:-

Summa 946 440:-

GRANSKNINGSBERÄTTELSE 2022

Undertecknade, som utsetts att granska Vänersborgs Söners Gilles räkenskaper och förvaltning för år 2022, får efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse.

För uppdragets fullgörande har vi tagit del av Gillets samt dess fonders räkenskaper och styrelsens berättelse samt i övrigt företagit de granskningsåtgärder vi ansett nödvändiga. Någon anledning till anmärkning föreligger inte beträffande de till oss överlämnade handlingarna, bokföringen, inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande Gillets förvaltning.

Med anledning härav tillstyrker vi full ansvarsfrihet för den tid granskningen avser.

Vänersborg den 11 februari 2023

Jan-Olof Strand
Granskningsman

Jonas Svensson
Granskningsman

www.vanersborgssonersgille.se

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 2023

Styrelse

ALFREDSSON, LARS, Administrativ chef, 1:e Älderman 2022 (2011)
BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef, 2:e Älderman 2018 (2008)
LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör, Gilleskrivare 2023 (2018)
SVANBERG, HENRIK, Ingenjör, Kassafogde 2017
LUNDBORG, ERIC, Köpman, Gillevärd 2008 (2006)
SALONEN, LARS, Tandläkare, Bisittare 2006
JOHANSSON, PETER, Museichef Bisittare 2022 (2008)
ÅBERG, DAN, Kanslichef, Ersättare 2022
BERNLING, KARL, Postiljon, Ersättare 2023

Beredningsnämnd

LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör
PRINS, EDDIE, Frisör
JOSTEN, HENRIK, Lärare
ISRAELSSON, BENGT, Lärare
SVENSSON, LENNART, Intendent
SVENSSON, JOHAN, VD
KÄCK, LENNART, Ekonom

Årsskriftsnämnd

BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef
AHLIN, GÖRAN, Ingenjör
BERNLING, KARL, Postiljon
JOHANSSON, PETER, Museichef
LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör
ERIKSSON, MICHAEL, Museivaktmästare
JARHED, GUNNAR, Banktjänsteman
HEDQVIST, PER, Byråassistent
LIND, HÅKAN, f.d. Chefredaktör
ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivschef
ISRAELSSON, BENGT, Lärare

Granskningsmän

STRAND, JAN-OLOF, Bankchef
SVENSSON, JONAS, Konsult
WASSÉN, LARS, Banktjänsteman, Suppleant

GILLETS ÄLDERMÄN

Stadskassören Ferdinand Hallberg	1905-1920
Direktören Edwin Andersson	1921-1935
f.d. Fältläkaren Karl Gustaf Cedergren	1936-1941
Borgmästaren Bertel Hallberg	1942-1953
Landskamreraren Gunnar Hjorth	1954-1964
Länspolismästaren Erik Sahlin	1965-1973
Kamreraren Olov Janson	1974-1979
f.d. Disponenten Sven Lind	1980-1990
Direktören Stig Larsson	1991-2005
Ingenjören Göran Ahlin	2006-2010
Museichefen Peter Johansson	2011-2021
Administrative chefen Lars Alfredsson	2022-

Gilletts styrelse leddes till 1933 av en ordförande. Detta år infördes beteckningen Förste Älderman samtidigt som styrelsens övriga ledamöter fingo sina nuvarande titlar.

MEDLEMSINFORMATION

Gillet's hemsida

Vänersborgs Söners Gille har naturligtvis en egen hemsida på det s.k nätet. Vi försöker efter bästa förmåga att hålla den uppdaterad och aktuell.

Du hittar den på internetadressen: www.vanersborgssonersgille.se där finner du de senaste nyheterna och flikar som leder till vidare information. Exempelvis kan du läsa samtliga årsskrifter sedan 1932.

Medlemsförteckningen

Den medlemsförteckning som Du finner i årsskriften är inte till alla stycken helt korrekt vad avser titlar, bostadsort mm. Vi uppskattar om Du meddelar oss eventuella felaktigheter på Gillets hemsida (Kontakt) eller per epost: medlem@vanersborgssonersgille.se eller per post till adress: Vänersborgs Söners Gille, c/o Henrik Svanberg, Parkgatan 27, 462 31 Vänersborg.

E-postadresser och Mobilnummer!

Gillet behöver din e-postadress och mobilnummer! Detta för att underlätta kommunikationen mellan oss Gillebröder. Uppgift om e-postadress och mobilnummer, inklusive namn och födelseår per mail till medlem@vanersborgssonersgille.se.

Medlemsvärvning!

Gillebröder glöm inte att erbjuda medlemskap till vänner och bekanta, ju fler vi blir desto bättre! Interesseanmälan för nya medlemmar görs enklast i ett formulär på vår hemsida www.vanersborgssonersgille.se, eller per mail till medlem@vanersborgssonersgille.se.

www.vanersborgssonersgille.se

Vänersborgs Söners Gilles styrelse 2023

Sittande fr.v. Göran Boman, Lars Alfredsson, Henrik Svanberg.

Stående fr.v. Peter Johansson, Lars Salonen, Eric Lundborg, Lennart Linnarsson.

Foto: Karl Bernling

www.vanersborgssonersgille.se

Beredningsnämnden 2023

Sittande fr.v. Lennart Svensson, Lennart Käck, Henrik Josten.

Stående fr.v. Johan Svensson, Eddie Prins, Bengt Israelsson.

Foto: Karl Bernling

Årsskriftsnämnden 2023

Fr.v. Karl Bernling, Peter Johansson, Göran Boman, Micael Eriksson, Per Hedqvist, Göran Ahlin, Håkan Lind, Gunnar Jarhed, Bengt Israelsson, Lennart Linnarsson, Christer Zetterberg.

Foto: Karl Bernling.

Gillemästerskap i Golf 2023

Bo vann Gillegolfen 2023.

Onsdagen 23 augusti spelade 25 Gillebröder den traditionella Gillegolfen. Tävlingen spelades som slaggolf på vackra Onsjö golfbana i varierande sensommarväder och i sann gilleanda.

Onsjös golfbana är i hög Sverigeklass och klubben är en av Vänersborgs största idrottsföreningar med ca 1 700 medlemmar. Gillet tackar golfklubben med klubbchef Ted Siesing i spetsen för gott samarbete.

Segrare i årets Gillegolf blev Bo Olsson på fina 67 slag, tätt följd av tvåan Lars-Åke Gustafsson på 68 slag och trean Conny Ull Dahl på 69 slag. Stort grattis till de tre pristagarna.

Gillebroder! Om Du spelar golf och inte har deltagit i våra Gillemästerskap tidigare, skicka Din e-postadress till admin@vanersborgssonersgille.se så ser vi till att Du får information när det är dags för nästa års tävling.

Våra sponsorer / annonsörer
samtliga är sökbara på Gillets hemsida

	
	ALAB FASTIGHETER 0521-25 56 00
	
	 Blommor för alla tillfällen! 0521-22 07 00

ASPERA
Skadedjurskontroll

Tel. 0730-35 67 70

Klarahill

BLIXT BEGRAVNINGSBYRÅ

Vänersborg 0521-71 11 63 Trollhättan 0520-160 02

B.A. Johansson
Fastighetsförvaltning AB

www.bafastigheter.nu

BRANDT

DAGS FÖR MÖBELRENOVERING?

Välkomna till min verkstad

-Hållbar konsumtion -Mindre miljöpåverkan
-Bevarat kulturarv

Broströms
MÖBELRESTAURERING

Restad Gärd i Vänersborg

0521-680 90, 070-324 15 15 | brostromsmobelrestaurering.se

Bilstrup's
Tryckeri

Dick Lundgrens
Fastighetsförvaltning AB

0708-251 272

 Dmesta VVS-Svets-Fastighet 0705-92 81 92	Fastighetsbyrån Tel. 0521-610 00 Sundsgatan 5a, Vänersborg <i>fastighetsbyran.se/vanersborg</i>						
 Dina Försäkringar							
COMFORT B.Erlandsson AB FÖRRETRÄDDNINGSFIRMA 	 FONUS ETT PERSONLIGT AVSKED Vi hjälper dig att skapa en ceremoni som blir ett personligt avsked och ett fint minne. Välkommen till Fonus Fonus Vänersborg, 0521 611 60 fonus.se						
 Marcus Falk Ahlqvist GULDSMED TILLVERKAR OMARBETAR REPARERAR <table><tr><td>www.falkstudio.se</td><td>marcus@falkstudio.se</td><td>0521 - 130 80</td></tr><tr><td>Södergatan 24</td><td>462 34</td><td>Vänersborg</td></tr></table>	www.falkstudio.se	marcus@falkstudio.se	0521 - 130 80	Södergatan 24	462 34	Vänersborg	 Forum Vänersborg <i>Nära, reko, framåt!</i>
www.falkstudio.se	marcus@falkstudio.se	0521 - 130 80					
Södergatan 24	462 34	Vänersborg					

www.vanersborgssonersgille.se

	Handelsbanken –En riktig bank Edsgatan 11, Box 116, 462 34 Vänersborg Tel 0521-28 28 00, fax 0521-646 76 www.handelsbanken.se/vanersborg
 Parallellgatan 16 Tel: 0521-633 36 golvman.se	
	
	Holmängens Auktionshall Nygatan 67 Vänersborg tel. 0521 - 606 90

 JENNYS TAPETSERARVERKSTAD 0704-14 49 05	RESTAURANG KOPPAR <i>Grillen</i> Hamngatan 13, Vänersborg Tel. 0521-18151
Kalas boden Nyttigare Godare Roligare Kungsgatan 21, 462 33 VÄNERSBORG Telefon 0521-154 45, fax 0521-101 68 www.kalasboden.se	ICA KVANTUM Vänersborg
KLOCKOR & SMYCKEN DIN URMAKARE I VÄNERSBORG 0521-107 62 • Sundsgatan 9c	Välkommen in till oss på Vallgatan 21 i Vänersborg eller ring 0521-27 30 00, så hjälper vi dig! Länsförsäkringar Älvsborg
Knutssons <i>Antik- och Konsthandel AB</i> Bo Knutsson Kungsgatan 3, Vänersborg 0521-660 77	OPTIKER LILJELOOD Det Personliga Smålla Familjeföretaget Vi är inte Nijda förrän Du är Nijd! Leg. Optiker • Kontaktlinsebehandling • Arbetsmedicinskebehandling • Synergonom. Sundsgatan 11 Vänersborg Tel. 0521-10 000

www.vanersborgssonersgille.se

 LJUNGSTRÖMMERS GLASMÄSTERI Regementsgatan 34A 0521-107 97 462 32 Vänersborg 0763-57 08 33	 M. Gustafsson Ekonomi AB EKONOMI & JURIDIK
 <i>Lotta</i> SPARKÖP Skyttegatan 3 – Vänersborg Tel. 0521-613 50, 172 16	Mannes Motor TRESTAD CENTER
Lundborgs HERREKIPERING EDSGATAN 14 VÄNERSBORG TEL 104 14	MC CENTER <i>Vänersborg</i> Parallellgatan 20 Tel. växel 0512-230 200 MC, ATV, MOPED, TRÄDGÅRD, INDUSTRI TILLBEHÖR, VERKSTAD
Lundin Oriental rugs Persiska handknutna mattor Östergatan 7 Vänersborg Tel. 070-544 75 69	MOBILBANKEN www.mobilbanken.se Mobilupplåsning, Reparationer Köper, Byter & Säljer Edsgatan 27 Vänersborg • Tel. 0521-173 00

<i>Mäklarhuset</i> Hamngatan 9 i VÄNERSBORG telefon 0521-680 85 www.maklarhuset.se	ecco ara rieker BIRKENSTOCK NYA SKOR Sundsgatan 9 Tel. 170 30 www.nyaskor.se
MÖBELEXPRESEN	NYMANS BIL DÄCK Autoexperterna DÄCK PARTNER SUZUKI
<i>Nordfeldt's</i> TEL 101 10 EDSGATAN 12 B VÄNERSBORG 	ODELIUS FASTIGHETER odeliusfastigheter.se Tel. 0521-656 15
 Nordiska Skorstensprodukter AB 0521-65 999 	 Edsgatan 14 0521 - 109 23 @osthallenvbg

www.vanersborgssonersgille.se

DG PANTBANK AB

www.panta.nu Tel 010-250 33 88

0521-57 57 20

PETTERSSONS

STENHUGGERI
TROLLHÄTTAN
www.tsten.se

**RES
TAD**

VISTRESTAD.SE

PRINS
frisersalong

Kungsgatan 17, Vänersborg

Tel. 0521-668 95

www.prins.se

RISBERGS

ProCrisis

Proactive & Professional Crisis Management

Morgan Henningsson

Tel: 070-588 87 19

E-post: morgan@procrisis.se

Industrigatan 2

0521-657 00

info@ror-anders.se

www.vanersborgssonersgille.se

  SVARVARGATAN 4 • VÄNERSBORG TEL 0521-120 00	 Onsd - Fred 12-18 Lördag 11-14 Parallellgatan 4 Vänersborg 0521-22 00 46
Skiffer • Skiffer för utom- och inomhusbruk • Köksbänkar i granit • Marmor SKIFFERFORUM VÄNERSBORG Industrigatan 2, Vänersborg • 0521-71 12 13 www.skifferforum.se	 STRAND HOTELL VÄNERSBORG Tel. 0521-138 50 Fax 0521-159 00 Hamngatan 7 462 33 VÄNERSBORG
Markentreprenad Containers/Materialtransport Lekplatser • Rivning • Bro Drift & Underhåll 0521-10250 www.smjab.se	Färdig med ditt boende? Vi är startklara. Boka möte redan idag på svenskfast.se/vanersborg
SMYCKA MALMSTRÖMS JEWELLERY & WATCHES <i>Din Guldbutik i Trestad Edsgatan 21 Vänersborg Tel. 0521 - 106 95</i>	Swedbank www.swedbank.se

www.vanersborgssonersgille.se

*Therquist
Blomsterhandel*

Edsgatan 19, 462 21 Vänersborg
Telefon 0521-100 63

VBG GROUP

Tel. 070-529 93 22
carlssons.46233@gmail.com

VISIT
TROLLHÄTTAN
VÄNERSBORG

**STORT SORTIMENT
SNABB SERVICE**

**PERSONBILAR • LASTBILAR
LANTBRUK & ENTREPRENAD**

BRÅLANDA • www.thoresdack.se • Tel. 0521-315 55

Vänersborgs kommun

- attraktiv och hållbar
i alla delar, hela livet

**Torpa Skog &
Trädgård AB**

**VÄNERSBORGS
MÅLERI**

Verkstaden
Nygatan 71, 462 32 Vänersborg
Tel. 0521-71 12 25
malarn@vanersborgsmaleri.se

 ERA REAL ESTATE 0521-128 00 vanersborg@erasweden.com	 Marierovägen 4 0521-104 43 www.wahlstromsblommor.se
 Vänersborgs Tandteknik ab	
 VÄNERSBORGS BOSTÄDER	 Yngves Onsjö Företagsby, Vänersborg Tel. 0521-665 00 www.yngves-elektronik.se
 VÄNERSBORGSHEM AB — www.vanersborgshem.se —	Våra sponsorer / annonsörer <i>samtliga är sökbara på Gilletts hemsida</i>

www.vanersborgssonersgille.se

"Vänersborgs järnvägsstation, juni 1976. Den rödmålade byggnaden till höger i bild är ett godsmagasin som revs kort efter det att bilden togs. Foto: Karl Bernling.

"Vänersborgs järnvägsstation, augusti 2023. I bakgrunden, till höger; skymtar det nybyggda höghuset på gamla lasarettens parkering fram. Fot o: Karl Bernling.

Nytt på Gillegården

- Något om det dörröverstycke som för några år sedan skänktes till Gillet av gillebroder Sven-Erik Odelius, Odelius fastigheter. Läs vidare på avfotograferad minnestavla på motstående sida.

Dörröverstycket, tillverkat av kalksten, är nu placerat på Gillegården, Kronogatan 22-24.

Dörröverstyckets ursprungliga placering på Gillets Ålderdomshems norra gavel. Den avfotograferade bilden är hämtad från Hjalmar Lindedals bok "Vänersborgs historia och Vänersborgs-historier" utgiven 1927.

Dörröverstycke från entrén till Gillets Ålderdomshem

Tanken om ett ålderdomshem för äldre Gillebröder väcktes redan 1906 av Gillets kassör Hjalmar Lindedal. Syftet var att bereda ett anständigt boende för äldre Gillebröder och deras anhöriga, som ett alternativ till stadens försörjningshem. År 1922 blev idén verklighet och Gillet kunde öppna sitt ålderdomshem på adressen Edsgatan 53, i det tidigare inköpta och då totalt ombyggda äldre epidemisjukhuset. Arkitekt för ombyggnaden var Wilhelm Paalzow.

År 1923 bidrog författaren och diktaren Birger Sjöberg med medel till ålderdomshemmet genom att till detta donera överskottet från två konserter i Vänersborg. Verksamheten vid ålderdomshemmet upphörde 1949. Året därpå öppnades, av en utomstående entreprenör, hotellverksamhet i byggnaden under namn "Hotell Gillet". Efter hotellets stängning 1986 såldes fastigheten av Gillet för att byggas om till bostäder.

Minnestavla placerad ovanför dörröverstycket. Texten är skriven av museichefen och ålderman emeritus Peter Johansson.

Edsgatan 53, juli 2023. Foto:Karl Bernling.

Vid årsskiftet 2000/01 var Vänerns vattenstånd extremt högt, vilket ledde till översvämningar runt sjön. I Vänersborg fick bland annat promenadvägen i Skräckleparken ta mycket stryk. Så här såg det ut vid näckrosdammen i januari 2001. Foto: Karl Bernling.

Till följd av översvämningens verkningar valde man att höja delar av promenadvägen och vid näckrosdammen förstärkte man med en strandskoning. Augusti 2023. Foto: Karl Bernling.